

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย :

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

The Development of Public Participation in Solid Waste Management :

A Case Study of Cherntalay Municipality, Thalang District,

Phuket Province

ณิรวรรณ สรพลง

Neerawan Sornplang

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Master of Science in Environmental Management

Prince of Songkla University

2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
ผู้เขียน นางสาวฉวีวรรณ ศรีเพลง
สาขาวิชา การจัดการสิ่งแวดล้อม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวนิจ กิตติชรกุล)

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมชาย สกุลทัพ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัยนา ศรีชัย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวนิจ กิตติชรกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัยนา ศรีชัย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
สิ่งแวดล้อม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกริกชัย ทองหนู)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อ วิ ทยานิ พันธ์ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
ผู้เขียน นางสาวฉวีวรรณ ศรีแสง
สาขาวิชา การจัดการสิ่งแวดล้อม
ปี การศึกษา 2551

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย และศึกษาผลจากการพัฒนา และปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของประชาชน รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพรวมกับการวิจัยเชิงปริมาณ การเลือกพื้นที่ศึกษาโดยเลือกจากพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาลตำบลเชิงทะเล จำนวนทั้งหมด 5 พื้นที่ พื้นที่สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 5 พื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนจำนวน 245 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ และพื้นที่สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 พื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนจำนวน 30 ครัวเรือน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลที่ดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอย จำนวน 3 คน กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมมี ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ เป็นการเลือกพื้นที่ศึกษาและแนะนำตัวผู้วิจัยกับทางเทศบาลและชุมชน 2) ขั้นดำเนินการ โดยสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาผลเบื้องต้นร่วมกับการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เริ่มจากการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลแก่ประชาชน 3) ขั้นติดตามประเมินผล นำแบบสอบถามเดิมมาวัดระดับความรู้ ความเข้าใจ และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยอีกครั้ง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์พหุคูณถดถอยแบบขั้นตอน

ผลเบื้องต้นจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และการปฏิบัติอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย คือ 1) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี และความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ 2) ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ความเป็นชุมชนเมือง ข้อจำกัดด้านเวลาของสมาชิกในชุมชน 2) ปัจจัยข้อจำกัดของเทศบาล ได้แก่ การขาดการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง การขาดการประชาสัมพันธ์ และข้อจำกัดด้านเวลาของเทศบาล และภาระหน้าที่ของบุคลากร

ผลการทดสอบทางสถิติโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล พฤติกรรมด้านการจัดการมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอย อธิบายการผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลได้ร้อยละ 57.9 ($R^2 = 0.579$)

Thesis Title	The Development of Public Participation in Solid Waste Management : A Case Study of Cherngtalay Municipality, Thalang District, Phuket Province
Author	Miss Neerawan Sornplang
Major Program	Environmental Management
Academic Year	2008

ABSTRACT

This action research is to develop and study the process of community's participation in solid waste management, as well as studying factors facilitating and obstructing the process and factors related to the participation. The study area covered 5 sub-roads in the Beautiful Roads without Garbage Bins Project by Cherngtalay Municipality, Thalang District, Phuket Province. The study is based on both quantitative and qualitative research methods. The sample group for the quantitative research is comprised of 245 household representatives in 5 sub-road, which pre-test and post-test questionnaires and the sample group for the qualitative research is comprised of 30 household representatives and 3 municipal official whose work is related to the environment in 2 sub-road, which includes participant observation and non – participant observations, interview and focus group. The research process included the following steps: 1) preparation; 2) project implementation, including non-structured, semi-structured and structured interviews, focus group discussions, together with participant and non-participant observations; and 3) project evaluation.

It is found from the survey that most people have knowledge, understanding, attitudes and practices concerning solid waste management. But the overall level of participation is medium.

The factor facilitating the process is the community's acceptance of the Mayor and his team and the community's kinship relations. Obstructing factors are: 1) Community aspect : the limitation of urban community and the dwellers' time constraints; 2) The municipal aspect : inconsistent project support, inadequate public relation.

According to the result of a stepwise multiple regression analysis, factors contributing to the public participation are : trust in the administrative team, practices in solid wastes management, the reception of project information and the knowledge of solid waste management ($R^2 = 0.579$).

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวนิจ กิตติธรรกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัยนา ศรีชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนพิจารณา ตรวจสอบแก้ไข งานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ และถูกต้อง ตลอดจนให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.รพีพรรณ สุวรรณฉวีโชติ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี และรองศาสตราจารย์ สมชาย สกกุลทัฬหะ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาสละเวลาในการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมและตรวจแก้ข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณ ดร.ชนัญญา ชูสุข ที่กรุณา สละเวลาในการให้คำปรึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาระหน้าที่และข้อจำกัดของเทศบาลเพื่อให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้เงินทุน สนับสนุนการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณเทศบาลตำบลเชิงทะเล ท่านนายกเทศมนตรี นายสุนิรันดร์ รัชตะ พฤกษ์ รองนายกเทศมนตรี นายชุมพล ต้นประดิษฐ์ และเจ้าหน้าที่เทศบาล นายสุเมธ กิจเวช นายอานัติ นพแก้ว ที่ให้คำปรึกษา และคุณลุง น้ำ และพี่ ๆ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเชิงทะเลทุกท่าน และขอขอบพระคุณชาวเทศบาลตำบลเชิงทะเลทุกคน ที่เอื้อให้การช่วยเหลือตลอดในช่วงที่ผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะคุณจรรุวรรณ ดวงอาจ ที่ให้ที่พัก อาหาร และขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมทุกคน ที่ยอม เสียสละเวลา ให้ความรู้ และคำปรึกษา

ขอขอบพระคุณมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ประชาน กรรมการบริหารฯ นายพิริยุดม วรรณพฤกษ์ และพี่ ๆ น้อง ๆ เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ทุกคน ที่ให้ คำปรึกษา กำลังใจ และที่พัก ตลอดการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่ ๆ สิ่งแวดล้อมศึกษาทุกคน โดยเฉพาะ คุณบุษบา ศรีเทพ คุณหทัย คุณไฉน คุณสุนทรภรณ์ มะโน และคุณวิไลรัตน์ แยมจ้อหอ ที่คอยให้ความช่วยเหลือกันทุก ๆ ด้าน รวมทั้ง คุณคันธรัตน์ เพ็ชรมณี คุณกนกอร อาจเอี่ยม คุณมลิมาศ จริยพงศ์ คุณภาณุพงศ์

เกิดทิพย์ คุณทิพย์วรรณ เซาวลิต รวมทั้งพี่ ๆ และน้อง ๆ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่มีได้เอ่ย
นามไว้ ณ ที่นี้ด้วย สำหรับมิตรภาพ กำลังใจ คำแนะนำ และความหวังดีที่มีให้กัน และที่สำคัญ
ขอขอบคุณ คุณศิริภรณ์ ฟ้าคำตัน เพื่อนที่คอยเป็นกำลังใจ คอยช่วยเหลือและอยู่เคียงข้างกันเสมอ
มา

คุณประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาพระคุณอันสูงสุดแก่คุณพ่อ
คุณแม่ และน้องชาย ผู้ให้การสนับสนุนและให้โอกาสในการศึกษามาโดยตลอด จนบรรลุผล
สำเร็จดังที่หวัง

ฉวีวรรณ ศรีแสง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(9)
รายการตาราง	(12)
รายการภาพประกอบ	(15)
บทที่	
1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
4. กรอบแนวคิดของการวิจัย	4
5. ขอบเขตของการวิจัย	6
6. นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
1. การจัดการมูลฝอย	8
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน	12
3. กระบวนการเรียนรู้	18
4. แนวคิดทุนทางสังคม	25
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	28
6. เทศบาลตำบลเชิงทะเล	30
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
1. พื้นที่ศึกษา	45
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	55
	(9)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. การวิเคราะห์ข้อมูล	60
4 ผลการศึกษา	62
1. พื้นที่ศึกษา	62
2. ขั้นตอนของกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	64
3. ผลเบื้องต้นที่เกิดจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน	85
4. ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	128
5. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	133
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	136
1. สรุปผลการวิจัย	136
2. อภิปรายผลการวิจัย	144
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	163
บรรณานุกรม	167
ภาคผนวก	179
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับใช้ในงานวิจัย และการตรวจสอบแก้ไข และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	180
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม	198
ภาคผนวก ค กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กำหนดการ และรายละเอียดกิจกรรม	204
ภาคผนวก ง คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม	210
ภาคผนวก จ รูปแบบสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการมูลฝอย	213
ภาคผนวก ฉ รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอย ครั้งที่ 1	219
ภาคผนวก ช รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอย ครั้งที่ 2	221

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ช มุขนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน	223
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการมูลฝอย เทศบาลตำบลเชิงทะเล	226
ประวัติผู้เขียน	231

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ศึกษา	48
2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	57
3 สรุปขั้นตอนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	64
4 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง	77
5 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	85
6 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน	87
7 ข้อมูลด้านวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง	89
8 ข้อมูลด้านสังคมและการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง	91
9 เหตุผลที่ใช้ในการพิจารณาเลือกนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง	92
10 ความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างก่อนจัดกิจกรรม	93
11 ระดับความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	95
12 ทักษะคิดต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยก่อนจัดกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง	96
13 ระดับทักษะคิดต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	97
14 ความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างหลังจัดกิจกรรม	98
15 ทักษะคิดต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยหลังจัดกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง	100
16 ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม	101
17 ผลการทดสอบทักษะคิดก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม	102
18 ปัญหาเรื่องการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	102
19 โครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลของกลุ่มตัวอย่าง	103
20 การเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	104
21 การเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาลของกลุ่มตัวอย่าง	106
22 ความสนใจเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ของกลุ่มตัวอย่าง	107
23 ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของกลุ่มตัวอย่าง	108
24 การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	109
25 ระดับการปฏิบัติตนต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	110

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
26 ผลการทดสอบพฤติกรรมก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม	111
27 ความถี่ของการรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	111
28 ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลจากแหล่งต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง	112
29 ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง	113
30 ผลการทดสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม	114
31 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	115
32 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน	116
33 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน	117
34 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์	118
35 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผล	119
36 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	120
37 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการคิด และเสนอแนวทางการดำเนินงาน	121
38 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการดำเนินงาน	122
39 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการรับผลประโยชน์	123
40 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการประเมินผล	124
41 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายด้าน	125
42 ผลการทดสอบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนและหลัง การพัฒนาการมีส่วนร่วม	126
43 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอย ที่เกิดขึ้นในชุมชน	126

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
44 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	127
45 รูปแบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และข้อจำกัด	132
46 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอย	134
47 แผนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1 และ 2	208

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
2 แผนที่จังหวัดภูเก็ต	31
3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	56
4 แผนที่เทศบาลตำบลเชิงทะเล	63
5 สรุปปริมาณมูลฝอยเทศบาลตำบลเชิงทะเล ตั้งแต่ปี 2541-2550	75
6 สรุปจำนวนครัวเรือนและปริมาณมูลฝอยอินทรีย์ที่จัดเก็บได้ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 ถึง เดือนพฤษภาคม 2551	83
7 สรุปจำนวนครัวเรือนและปริมาณขวดแก้วที่จัดเก็บได้ ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนพฤษภาคม 2551	84
8 แนวทางในการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	163

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

มูลฝอยเป็นปัญหาที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการหามาตรการและวิธีการต่าง ๆ ในการลดปริมาณมูลฝอย โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการกำจัด แต่กลับเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, 2543) เนื่องจากการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยนั้น ไม่ได้ช่วยให้ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นลดลง แต่เป็นเพียงการกำจัดมูลฝอยให้หมดไปในแต่ละวัน มูลฝอยชุมชนในปี 2548 ประกอบด้วย มูลฝอยอินทรีย์ ร้อยละ 64 รองลงมา คือ มูลฝอยรีไซเคิล ร้อยละ 30 มูลฝอยอันตราย ร้อยละ 3 และมูลฝอยอื่น ๆ ร้อยละ 3 (กรมควบคุมมลพิษ, 2549) ดังนั้นการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลนั้น ต้องมีการจัดการที่เป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การลดปริมาณมูลฝอยก่อนทิ้ง โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในฐานะเป็นผู้ผลิตและผู้ทิ้งมูลฝอย โดยมีการแยกมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือ Recycle ให้เหลือเพียงสิ่งที่ไม่ต้องการและไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์, 2543) โดยเฉลี่ยทั่วประเทศไทยมีการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เพียงร้อยละ 11 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549) ส่วนมูลฝอยไม่มีค่าหรือมูลฝอยทั่วไปที่ไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไปต้องนำไปกำจัด ในขณะที่มูลฝอยอันตรายซึ่งเป็นมูลฝอยที่มีพิษหรือมีสารเคมีตกค้าง ต้องแยกออกมาเพื่อนำไปกำจัดต่างหาก (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์, 2543) ส่วนมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ หรือมูลฝอยอินทรีย์ ควรนำไปหมักทำปุ๋ย จะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน

จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดหนึ่งที่ประสบกับปัญหาด้านการจัดการมูลฝอย โดยจังหวัดภูเก็ตมีเตาเผาสำหรับกำจัดมูลฝอยภายในจังหวัด ในปัจจุบัน (ปี 2551) เทศบาลนครภูเก็ตเป็นผู้บริหารดำเนินการ โดยรองรับมูลฝอยจากบ้านเรือนและสถานประกอบการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 19 แห่ง มูลฝอยที่จัดเก็บได้บางส่วนนำเข้าสู่เตาเผา และส่วนที่เหลือถูกเทกองในพื้นที่ฝังกลบ ซึ่งมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในปี 2549 มูลฝอยที่เข้าสู่เตาเผา มีปริมาณ 500 ตัน/วัน อัตราการเพิ่มขึ้นของมูลฝอยมากกว่าร้อยละ 7.64 ตัน/ปี จังหวัดภูเก็ตจึงมีมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการพยายามที่จะลดอัตราการเพิ่มของปริมาณมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด

พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยลดปริมาณมูลฝอย (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, 2551: 2-3)

ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐต่างให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์, 2543) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับผู้ร่วมกระทำ โดยที่บทบาทชี้แนะและการตัดสินใจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ทวิทอง หงส์วิวัฒน์, 2531 อ้างถึงในปานกมล พิสิฐอรุณกุล, 2546) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จึงได้จัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และเทศบาลตำบลเชิงทะเลเป็นเทศบาลหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว

เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มีพื้นที่รับผิดชอบ 4.2 ตารางกิโลเมตร เป็นเทศบาลที่มีการขยายตัวของชุมชนซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิม มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว เส้นทางคมนาคมหลักเป็นเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต เช่น หาดสุรินทร์ โรงแรมในเครือลาгуน่า เป็นต้น จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรในปี 2549 มีทั้งหมด 3,455 คน (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.) แต่มีประชากรแฝงที่อาศัยตามบ้านเช่าและบ้านพักคนงานก่อสร้างจำนวนมาก ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเทศบาลระหว่างเดือนตุลาคม 2549 ถึงเดือนกรกฎาคม 2550 มีปริมาณเฉลี่ยเดือนละ 171.61 ตัน (กลุ่มงานสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครภูเก็ต, 2550 อ้างถึงในมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, 2550) จากการสัมภาษณ์ นายสุเมธ กิจเวช (1 มิถุนายน 2550) ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเชิงทะเล พบว่า ปัญหาด้านการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของเทศบาล เทศบาลจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหามูลฝอย และเป็นการลดปริมาณมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด เช่น ในปี 2546 มีกิจกรรมขยะแลกไข่ขึ้นในโรงเรียนบ้านเชิงทะเล (ตันติวิท) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาล และร่วมกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ ในปี 2548 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต

กิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะมีมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงานเป็นผู้ประสานงานกิจกรรม ได้รณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอย โดยการแยกมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยทั่วไป ในระยะแรกเริ่มกิจกรรม เทศบาลได้งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตในการจัดซื้อถังใส่มูลฝอยอินทรีย์ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมได้ดำเนินการในถนนสายหลัก 2 สาย คือ ถนนศรีสุนทร และถนนเชิง

ทะเล – บ้านดอน มีบ้านเรือนและร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการ 200 หลัง ปริมาณมูลฝอยอินทรีย์ที่จัดเก็บได้ประมาณ 350 – 500 ลิตรต่อวัน การดำเนินงานเป็นการเก็บแบบแยกประเภทมูลฝอยโดยมูลฝอยอินทรีย์จัดเก็บในช่วงเวลา 17.00 – 21.00 น. ของทุกวัน (ประชาชนนำมูลฝอยอินทรีย์ใส่ในถังที่เทศบาลแจกให้ และนำถังมาวางไว้หน้าบ้านในเวลาดังกล่าว) ส่วนมูลฝอยทั่วไปจัดเก็บในเวลา 20.00 – 01.00 น. ของทุกวัน (ประชาชนนำมูลฝอยใส่ในถังที่เทศบาลเตรียมไว้ตามจุดต่าง ๆ) มูลฝอยอินทรีย์ที่จัดเก็บได้นั้นเทศบาลนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ เนื่องจากไม่มีสถานที่กำจัดหรือทำปุ๋ย แต่ในอนาคตทางเทศบาลมีแผนจะนำมูลฝอยเหล่านี้ไปทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพ หลังจากดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เทศบาลสามารถลดปริมาณมูลฝอยรวมก่อนนำไปกำจัดที่เตาเผาของเทศบาลนครภูเก็ต อีกทั้งลดเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกลิ่นที่เกิดจากรถเก็บขนมูลฝอยด้วย ผลจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เทศบาลตำบลเชิงทะเลตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม จึงได้จัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ 2550 เพื่อให้กิจกรรมมีความต่อเนื่องและยั่งยืน และขยายพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมเข้าไปยังซอยต่าง ๆ ที่ประชาชนอาศัยหนาแน่น

เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ คือ การขาดความร่วมมือจากประชาชนในการคัดแยกมูลฝอย และการขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการคัดแยกมูลฝอย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในโครงการของเทศบาลมากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งเน้นการพัฒนาและศึกษาผลที่เกิดจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขั้นตอนและวิธีการ รวมถึงผลเบื้องต้นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเชิงทะเลเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้างที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล
3. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาและศึกษาผลจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล

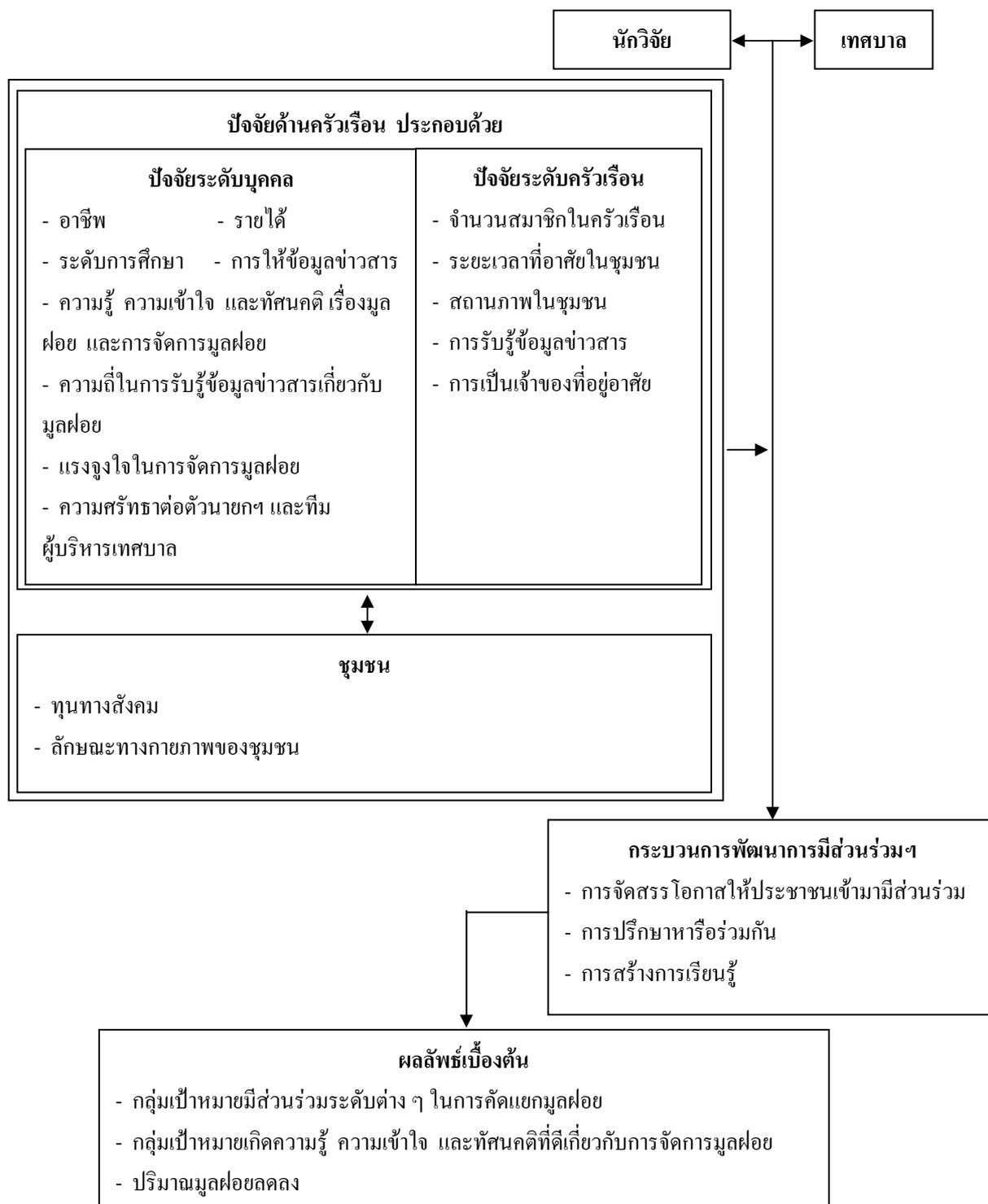
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย รวมทั้งเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยมากขึ้น
- 3.2 สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยสมาชิกในชุมชนสามารถลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด ได้แก่ บ้านเรือน ร้านค้า และสถานประกอบการต่าง ๆ ได้
- 3.3 เทศบาลได้แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนดำเนินงานของเทศบาลในระยะต่อไป ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอย โดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับเทศบาลในการกำหนดและจัดกระบวนการ เพื่อพัฒนาและศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ในพื้นที่เทศบาลตำบลเชิงทะเล ว่ามีความเหมาะสมกับเงื่อนไขและบริบทของพื้นที่หรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาผลเบื้องต้น และปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาแนวทางที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดของการศึกษา แสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ดัดแปลงมาจากกรอบแนวคิดของจุฑารัตน์ บุญญานันต์ (2545)

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยผู้วิจัยมุ่งพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย และศึกษาผลจากการพัฒนาดังกล่าว และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

5.1 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 2 ชุมชน แบ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และพื้นที่ศึกษาในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 พื้นที่ศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วยเส้นทางถนนศรีสุนทรและถนนเชิงทะเล-บ้านดอน ซอยเชิงทะเล 12 ซอยเชิงทะเล 14 ซอยเชิงทะเล 16 และซอยเชิงทะเล 16/1

5.1.2 พื้นที่ศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยเส้นทางถนนศรีสุนทร และซอยเชิงทะเล 12

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ คราวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ เทศบาลตำบลเชิงทะเล จำนวน 612 คราวเรือน

5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่
- ตัวแทนคราวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ จำนวน 245 คราวเรือน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จนพบว่าข้อมูลมีความอิ่มตัว มีดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย จำนวน 3 คน

(2) ตัวแทนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ จำนวน ประมาณ 30 ครัวเรือน ประกอบด้วย ประธานชุมชน กรรมการชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ และสมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

5.2.3 ระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในช่วงเวลาระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในที่นี้หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนได้เข้าร่วม กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยสมาชิกในชุมชนมีโอกาสร่วมกันคิด หาสาเหตุ วิธีการในการ แก้ปัญหา รวมทั้งร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรม และนำไปปฏิบัติ ตลอดจนติดตามประเมินผล กิจกรรมที่จัดขึ้น จากการเปิดโอกาสและส่งเสริมของเทศบาล

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนใน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลที่มีอยู่เดิมให้มากขึ้น โดยใช้ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องนั้น ๆ

การจัดการมูลฝอย หมายถึง การดำเนินการเพื่อลดปริมาณมูลฝอยตั้งแต่ แหล่งกำเนิด อันได้แก่ บ้านเรือน ร้านค้า และสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งในที่นี้ คือ การ ดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ และกิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว ที่ทางเทศบาลจัดขึ้น

การคัดแยกมูลฝอย ในที่นี้หมายถึง การแยกมูลฝอยออกเป็น 4 ประเภทของ เทศบาลตำบลเชิงทะเล คือ มูลฝอยอินทรีย์ ที่สามารถย่อยสลายได้ มูลฝอยรีไซเคิล มูลฝอย ประเภทขวดแก้ว และมูลฝอยอื่น ๆ

ทุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของสมาชิกที่อาศัย อยู่ในชุมชน ที่เอื้อต่อการพัฒนาของชุมชน รวมทั้งการหลอมรวม ความคิด ความรู้ ความชำนาญ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดตามหัวข้อหลัก ๆ ดังนี้

1. การจัดการมูลฝอย
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน
3. กระบวนการเรียนรู้
4. แนวคิดทฤษฎีสังคม
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
6. เทศบาลตำบลเชิงทะเล
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการมูลฝอย

ในปัจจุบันมูลฝอยในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มทุกปี ซึ่งปัญหาที่เกิดจากมูลฝอยได้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าได้มีการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์เพียงร้อยละ 15-22 แต่มูลฝอยมีศักยภาพการนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้จริงสูงถึงร้อยละ 85-90 จึงควรมีการลด และการคัดแยก ตลอดจนการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เพื่อให้ปริมาณมูลฝอยนั้นลดลง (กรมควบคุมมลพิษ, 2550: 5) ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายของมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด แนวทางการจัดการมูลฝอย และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1.1 ความหมายของมูลฝอย

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผัก เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ๆ (พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 อ้างถึงใน หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา, ม.ป.ป.)

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2546: 3) ได้ให้คำจำกัดความของมูลฝอย คือ ของเหลือทิ้งจากการใช้สอยของมนุษย์ หรือจากขบวนการผลิตจากกิจกรรมภาคอุตสาหกรรม และการเกษตรกรรม มูลฝอยเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษ (2547: 2) ได้ให้คำจำกัดความของมูลฝอย คือ เศษวัสดุที่ไม่มีผู้ใดต้องการ เช่น เศษอาหาร เศษกระดาษ เศษพลาสติก เครื่องใช้ที่ชำรุด เศษวัสดุจากการเกษตร อุตสาหกรรม การก่อสร้าง ตลอดจนกิ่งไม้ใบหญ้าหรือซากสัตว์ มูลฝอยบางชนิดมีค่าในตัวเองและอาจเป็นที่ต้องการของบุคคลกลุ่มหนึ่ง เช่น กระดาษ พลาสติก เสื้อผ้าเก่า

อย่างไรก็ตาม คำจำกัดความของมูลฝอย ขึ้นอยู่กับการให้คุณค่าของแต่ละคน (พงศภัท ขนาบแก้ว, 2548: 41) ผู้วิจัยให้คำจำกัดความมูลฝอยว่า หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการที่เหลือจากการอุปโภค-บริโภคของมนุษย์ โดยมูลฝอยมีลักษณะแตกต่างกันตามแหล่งกำเนิดและกิจกรรม

1.2 การคัดแยกมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด

การแยกมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิดเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณมูลฝอยก่อนนำไปกำจัดอย่างถูกวิธีโดยเทศบาลนครหาดใหญ่ (ม.ป.ป.) ได้แยกมูลฝอยที่ยังมีประโยชน์ออกจากมูลฝอยอื่น ๆ คือ มูลฝอยที่ย่อยสลายได้นำไปทำปุ๋ย มูลฝอยรีไซเคิลขายให้ร้านรับซื้อของเก่า และมูลฝอยอื่น ๆ นำไปกำจัดโดยการฝังกลบ ส่วนธนา นนทพุทธ (2549: 13) แยกประเภทมูลฝอยออกเป็น 2 ประเภท คือ มูลฝอยเปียกหรือมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ และมูลฝอยแห้งหรือมูลฝอยที่ย่อยสลายไม่ได้

นอกจากนี้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2546: 4) แบ่งประเภทของมูลฝอยออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. มูลฝอยอินทรีย์ เป็นมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ ได้แก่ เศษผัก เศษอาหาร และเปลือกผลไม้ สามารถนำไปหมักทำปุ๋ย หรือแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ ซึ่งจากปริมาณมูลฝอยทั้งหมดมีมูลฝอยอินทรีย์ประมาณ 46 %

2. มูลฝอยรีไซเคิล หรือมูลฝอยที่สามารถนำไปขายได้ เป็นมูลฝอยที่สามารถนำมาแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ได้แก่ แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ/อโลหะ ซึ่งจากปริมาณมูลฝอยทั้งหมดมีมูลฝอยรีไซเคิลประมาณ 42 %

3. มูลฝอยทั่วไป เป็นมูลฝอยที่ย่อยสลายยาก และไม่คุ้มค่าในการนำไปรีไซเคิล ได้แก่ ซองบะหมี่สำเร็จรูป เปลือกลูกอม ถูขนม ถูพลาสติกเป็นอาหาร ซึ่งจากปริมาณมูลฝอยทั้งหมดมีมูลฝอยทั่วไปประมาณ 9 %

4. มูลฝอยอันตราย หรือมูลฝอยที่มีพิษ เป็นมูลฝอยที่ต้องเก็บรวบรวมแล้วนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี ได้แก่ กระจังยางฆ่าแมลง หลอดไฟ ยาหมอดอายุ ถ่านไฟฉาย ซึ่งจากปริมาณมูลฝอยทั้งหมดมีมูลฝอยอันตรายประมาณ 3 %

1.3 แนวทางการจัดการมูลฝอย

แนวทางในการแก้ปัญหามูลฝอยที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการดำเนินการควบคู่กับการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมโดยชุมชน โดยเน้นการลดปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิด ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย โดยสามารถใช้แนวทางด้านต่าง ๆ (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, ม.ป.ป.) ดังนี้

1. วิธีการลดปริมาณมูลฝอย

หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา (ม.ป.ป.) กล่าวถึง วิธีการลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด โดยการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2546) และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (ม.ป.ป.) ซึ่งมีรายละเอียดคือ

1) Reduce (การลดการใช้) หมายถึง การลดปริมาณการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ยากแก่การทำลาย เช่น การใช้สินค้าชนิดเติม เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย ลดการใช้สินค้าฟุ่มเฟือย เช่น การใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนการใช้กระดาษทิชชู เป็นต้น

2) Reuse (การใช้ซ้ำ) หมายถึง การใช้แล้วใช้อีกเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือดัดแปลงไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เช่น การใช้กระดาษทั้ง 2 หน้า การนำขวดน้ำดื่มที่หมดแล้วมาใช้ใส่น้ำดื่มหรือนำมาดัดแปลงเป็นแจกัน การนำถุงมาใส่ประโยชน์ซ้ำหลายครั้ง เป็นต้น

3) Reject (การหลีกเลี่ยง) หมายถึง การลดหรือการเลิกการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง หรือผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก เช่น การไม่ใช้โฟม และผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมี เป็นต้น

4) Repair (การซ่อมแซม) หมายถึง การนำสิ่งของที่ชำรุดมาซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งเป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่มีขนาดใหญ่ เช่น เฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือการซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ขาด เป็นต้น

5) Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) หมายถึง การนำวัสดุที่ใช้แล้วมาผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง เช่น วัสดุประเภทแก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก เป็นต้น

2. การใช้ประโยชน์จากมูลฝอย

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง รูปแบบการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การใช้ประโยชน์ทางตรง โดยการหมักทำ

ปุ๋ยเป็นการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยอินทรีย์ โดยการนำเศษอาหาร กิ่งไม้ ใบไม้ มาหมักในสภาวะที่มีอากาศและไม่มีอากาศ ซึ่งทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยน้ำ และการใช้ประโยชน์ในรูปของเชื้อเพลิงจากมูลฝอย โดยการนำมูลฝอยที่มีค่าความร้อนสูงมาใช้เป็นเชื้อเพลิง นิยมใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ หรือการนำกิ่งไม้ ใบไม้ มาอัดเป็นแท่งใช้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม รวมทั้งการนำก๊าซมีเทนที่เกิดจากการฝังกลบมูลฝอยมาใช้เป็นเชื้อเพลิงที่ใช้ในครัวเรือน หรือนำเชื้อเพลิงไปผลิตกระแสไฟฟ้า

นอกจากนี้ ธนา นนทพุทธ (2549: 27-29) ได้กล่าวถึงการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ตามคุณลักษณะของมูลฝอยแต่ละชนิด ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกัน คือ การนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ โดยไม่ผ่านการเปลี่ยนรูป เช่น นำสิ่งของเหลือใช้หรือไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น การนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใส่ของอีก การแปรรูปมูลฝอยโดยผ่านกระบวนการหรือวิธีการตามคุณสมบัติของมูลฝอย เช่น ขวดแก้วที่แตกนำไปหลอมใหม่โดยใช้ความร้อนสูง เป็นต้น การเปลี่ยนสภาพมูลฝอยเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การนำกระป๋องเบียร์มาตัดแปลงเป็นแจกันใส่ดอกไม้หรือพานพุ่ม เป็นต้น

3. การกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสม

วิธีการกำจัดมูลฝอยมีหลายวิธี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาหลักการและวิธีการจัดการมูลฝอยอย่างเหมาะสม สามารถจำแนกวิธีการกำจัดมูลฝอย (กรมควบคุมมลพิษ, 2547) ดังนี้

1) การทำปุ๋ยหมัก เป็นการแปรรูปมูลฝอยที่ย่อยสลายได้หรือมูลฝอยอินทรีย์ โดยอาศัยจุลินทรีย์ช่วยย่อย สามารถนำมาใช้ปรับปรุงคุณภาพของดิน (กรมควบคุมมลพิษ, 2547: 1)

2) การเผาโดยใช้เตาเผา โดยเตาเผาต้องผ่านการออกแบบและก่อสร้างอย่างถูกวิธีและเหมาะสม ข้อดีของการเผาโดยเตาเผา คือ กำจัดมูลฝอยได้รวดเร็ว สามารถกำจัดมูลฝอยได้เกือบทั้งหมด และสามารถนำความร้อนจากการเผาไปใช้ประโยชน์ได้ ข้อเสียของการเผาโดยเตาเผา คือ ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ เกิดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ดังนั้นเตาเผาต้องมีระบบควบคุมมลพิษทางอากาศก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง (หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา, 2548: 6)

3) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล เป็นการนำมูลฝอยมาเทกองในพื้นที่ซึ่งจัดเตรียมไว้แล้ว ใช้เครื่องจักรกลเกลี่ยและบดอัดให้ยุบตัว ใช้ดินกลบและบดอัดให้แน่น หลังจากนั้น นำมูลฝอยมาเกลี่ยและบดอัดเป็นชั้น ๆ สลับกับการนำดินมากลบ การฝังกลบมูลฝอย ก่อให้เกิดก๊าซมีเทน และน้ำเสีย จึงต้องมีการบำบัดน้ำเสีย และการระบายก๊าซ พื้นที่ที่ใช้ในการฝังกลบต้องเป็นพื้นที่ว่างไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือเป็นพื้นที่ด้อยคุณค่าทางการเกษตร และไม่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง เป็นต้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2547: 4)

นอกจากนี้ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง การกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมหลังจากที่ลดปริมาณการเกิดมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดแล้ว จะเหลือ ปริมาณมูลฝอยในส่วนที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือไม่สามารถใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นได้ จึงต้องมีการกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์และ สิ่งแวดล้อม และสามารถรองรับปริมาณมูลฝอยครอบคลุมทั้งพื้นที่ในระยะยาว

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การแก้ไขปัญหาและการจัดการมูลฝอยที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัย ความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนซึ่งเป็นผู้ก่อมูลฝอย โดยประชาชนต้องเข้ามา มีส่วนร่วมตั้งแต่ การร่วมรับรู้ การร่วมคิด การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามตรวจสอบ พร้อมกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์, 2543: 88-92) นอกจากนี้ ต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการจัดการมูลฝอยแก่ ประชาชน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิต ได้แก่ การรณรงค์ การ สร้างวิสัยทัศน์และจิตสำนึกให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการมูลฝอย การจัดการเชิงภาคีโดยให้ ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการมูลฝอย การสร้างเครือข่ายเพื่อให้การประสานงาน ในการจัดการมูลฝอยเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดทำแผนปฏิบัติการในการจัดการมูล ฝอยของชุมชนเพื่อกำหนดเป้าหมายและความต้องการของชุมชน (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และพลังงาน, ม.ป.ป.) เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้ชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น แต่มีปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากร ปัญหาสังคม ปัญหาการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และปัญหาความยากจน ดังนั้น กระบวนการพัฒนาต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มาก ขึ้น ตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ การวางแผน การทำกิจกรรม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่ง จะช่วยให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2548: 192) การมีส่วนร่วมที่ แท้จริงต้องเกิดจากกระบวนการทำงานจากเบื้องล่างขึ้นไป (Bottom-up) กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เน้นการให้การศึกษาและการสร้างความรู้พื้นฐานขององค์กร การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการซึ่ง

ไม่ใช่ภาวะอยู่หนึ่งหรือเป็นผลพวงของการพัฒนา โดยแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น การมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การมีส่วนร่วมโดยการชักนำ และการมีส่วนร่วมโดยการบังคับ (Oakley and Marsden, 1983 แปลโดย นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2533: 17-18)

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

Oakley and Marsden (1983 แปลโดย นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2533: 20) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมอย่างกว้างว่า การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการเหล่านี้ และความหมายของการมีส่วนร่วมที่เฉพาะเจาะจงนั้น เป็นการให้ประชาชนที่มีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหา ให้เขาเป็นผู้มีความริเริ่มและร่วมดำเนินการ

ส่วนสำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545: 113) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2548: 198-9) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ คือ 1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ 2. การมีส่วนร่วมทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิ และอำนาจของพลเมืองหรือชุมชนในการพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม การควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาโดยประชาชนซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชน

นอกจากนี้ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2548: 122) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในแทบทุกขั้นตอนของการพัฒนาชุมชนของตนเอง เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจพิจารณาได้ 3 มิติ คือ มิติแรกเป็นการให้อย่างเดียวของประชาชน มิติที่สองเป็นการเริ่มรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน โดยมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมองผลประโยชน์ส่วนรวมเป็น

ที่ตั้ง มิติที่สาม คือ การที่ประชาชนเกิดความตระหนัก โดยมีกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอด การปรับเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรม เป็นการใช้กระบวนการกลุ่มและความเป็นประชาธิปไตยเข้าไปจัดการและตัดสินใจ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาชุมชนของตนด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่เข้ามาศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา ร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา และเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนรับผลประโยชน์และติดตามผลที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้

2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, 2545: 115)

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเอง เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงานตามโครงการ
2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา สนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตน
3. ช่วยให้ชุมชนสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของชุมชน ได้ถูกต้อง ตรงประเด็น
4. เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกัน
5. เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เนื่องจากเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นร่วมกัน
6. เป็นการสนับสนุนให้เกิดความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคม
7. ประชาชนเกิดความรู้สึกรับเป็นเจ้าของผลงานที่เกิดจากโครงการพัฒนา และช่วยกันดูแลบำรุงรักษา

2.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีระดับมากน้อยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพของชุมชน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจพิจารณาจำแนกออกได้เป็น 6 ระดับ (สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา, 2544 อ้างถึงใน ปานกมล พิสิฐอรรรถกุล, 2546: 14) คือ

1. การไม่มีส่วนร่วม หมายถึง บุคคลนั้นไม่มีส่วนร่วมเลย หรือหากจะมีส่วนเข้าร่วมก็เป็นการเข้าร่วมโดยการถูกบังคับจากบุคคลอื่น
2. การมีส่วนร่วมน้อยมาก เป็นการมีส่วนร่วมที่มีได้เกิดจากความสมัครใจโดยบริสุทธิ์ แต่มีความมุ่งหวังค่าจ้าง หรือรางวัลตอบแทน
3. การมีส่วนร่วมน้อย เป็นการมีส่วนร่วมในการรับทราบการดำเนินงาน โครงการพัฒนา อาจให้ความร่วมมือบ้างในลักษณะของการช่วยเหลือสนับสนุน
4. การมีส่วนร่วมปานกลาง เป็นการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือแสดงปัญหา และความต้องการด้านต่าง ๆ หรือเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ
5. การมีส่วนร่วมมาก จะมุ่งเน้นการเข้าร่วมตัดสินใจชี้ขาดในโครงการพัฒนา รวมทั้งร่วมดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการพัฒนา
6. การมีส่วนร่วมในอุดมคติ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นได้ยากในทางปฏิบัติ โดยยึดหลักเสียงของประชาชนคือกฎหมายหรือข้อยุติในทุกกรณี

2.4 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ซึ่งการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้ (สมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยง, 2537 อ้างถึงใน กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ, 2547: 30)

1. การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ การรับรู้ หรือความเข้าใจของประชาชน
2. การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ หรือให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
3. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยเจ้าหน้าที่แจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นให้ประชาชนทราบ และให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้น
4. การปรึกษาหารือร่วมกันทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ และประชาชน

5. การร่วมมือ โดยประชาชนมีตัวแทนที่มีความเข้าใจโครงการพัฒนาที่สามารถทำหน้าที่แทนประชาชนในพื้นที่ โดยอยู่ในรูปของคณะกรรมการ ที่มีสิทธิในการร่วมออกเสียงร่วมตัดสินใจ ร่วมเป็นผู้กำหนดกฎกติกาหรือนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. การมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7. การให้อำนาจและโอกาสแก่ประชาชนในการตัดสินใจประเด็นต่าง ๆ ด้วยตนเอง

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โดยทั่วไป มีดังต่อไปนี้ (ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546: 205)

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น และร่วมกันค้นหาปัญหาพร้อมทั้งสาเหตุ ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน ตลอดจนการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ด้านวัตถุและจิตใจ บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันของบุคคล และสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

2.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วม โดย นเรศ สงเคราะห์สุข, 2541: 113-114 (อ้างถึงในสำนักงานมาตรฐานการศึกษา, 2545: 118-119) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการ คือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1) การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ

2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

3) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ

4) การลงมือปฏิบัติจริง

5) การถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

2. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย มีหลายวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำภายในและภายนอกชุมชน

2) การสนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

อาจกล่าวได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มต้นจากการพัฒนาระดับปัจเจก เพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา อันจะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนของตน และมีการเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เป็นเครือข่าย ทำให้เกิดพลังในการต่อรองมากยิ่งขึ้น จะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้นำและเครือข่าย โดยใช้รูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดทัศนศึกษา การจัดฝึกอบรม ตลอดจนการลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงการสรุปบทเรียนอย่างต่อเนื่อง (ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546: 212-213)

2.6 ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมียุทธศาสตร์หรือผลึกค้ำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546: 213-217) ได้แบ่งปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ

1) ขึ้นกำหนดนโยบายโดยคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในท้องถิ่น

2) รัฐสนับสนุนกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

3) รัฐต้องสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยระบบต่าง ๆ ของราชการจะต้องเอื้ออำนวย และเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

4) รัฐต้องมีการติดตามประเมินผล และให้การสนับสนุนในภายหลัง

2. ปัจจัยด้านประชาชน

- 1) ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา
- 2) ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และร่วมรับผลประโยชน์
- 3) ประชาชนมีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานอื่น
- 4) ประชาชนได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

อย่างต่อเนื่อง

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนา

1) นักพัฒนาต้องศึกษาชุมชนต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้สภาพแวดล้อมในชุมชนทุก ๆ ด้าน และนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

2) นักพัฒนาต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม

3) นักพัฒนาเป็นผู้ค้นผู้นำที่มีศักยภาพ

4) มีการรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา

5) นักพัฒนาเป็นผู้สนับสนุนการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6) นักพัฒนาต้องมีความจริงใจ เพื่อให้เกิดความเชื่อถือ

7) นักพัฒนาเป็นผู้ดำเนินงานพัฒนา ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4. ปัจจัยจูงใจ

1) ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

2) โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นตอบสนองความต้องการของประชาชน

3. กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ หรือวัฒนธรรมการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นตลอดเวลาเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งภายนอก เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ในแต่ละสังคมมีการเรียนรู้ที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับแหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ของสังคมนั้น ๆ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีกลไก ช่องทาง และวิธีการที่หลากหลาย โดยการพูด การเล่า การสังเกต การอ่าน การฟัง การถาม การทดลองทำ การเลียนแบบ การคิดไตร่ตรอง การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล เป็นต้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ต้องมีความยืดหยุ่น และเนื้อหาต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียนรู้ จึงเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2549: 25)

3.1 ความหมายของกระบวนการเรียนรู้

ทิสนา แชมมณี และคณะ (2545: 1-2) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ต่าง ๆ มีหลายวิธี ได้แก่ การฟัง การอ่าน การโต้ตอบกับผู้อื่น การถาม การเขียน การสังเกต การจดจำ การเลียนแบบ การดูตัวอย่าง การคิด การเปรียบเทียบ การคิดวิเคราะห์ และการลงมือปฏิบัติ เป็นต้น

ส่วนสิริลักษณ์ ยิ้มประสาทร (2548: 12) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ มีความหมายสองนัย คือ กระบวนการเรียนรู้เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ และกระบวนการเรียนรู้เป็นแบบแผนหรือขบวนการความคิดของบุคคลที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปสู่ผลอีกอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2549: 1) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ คือ กลไกสำคัญซึ่งมนุษย์ใช้ในการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมระดับต่าง ๆ

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยอาศัยวิธีการอันหลากหลาย ได้แก่ การฟัง การสังเกต การคิดวิเคราะห์ การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ตลอดจนการได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งนั้น และสามารถนำสิ่งที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.2 ลักษณะการเรียนรู้ที่ดี

การเรียนรู้ที่ดีตามที่ ทิสนา แชมมณี และคณะ (2545: 13-14) ได้กล่าวไว้ ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา หรือกระบวนการทางสมอง ซึ่งบุคคลใช้ในการสร้างความเข้าใจ หรือการสร้างความหมายของสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ตนเอง
2. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะตนหรือเป็นประสบการณ์ ที่ไม่มีผู้ใดเรียนรู้หรือทำแทนกันได้
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อตน การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงสามารถกระตุ้นการเรียนรู้และขยายขอบเขตของความรู้ด้วย
4. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากการคิดและการกระทำทั้งการแก้ปัญหาและการศึกษาวิจัยต่าง ๆ

5. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัว สนุก ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผูกพัน เกิดความใฝ่รู้ การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่นำมาซึ่งความสนุกสนาน หรือท้าทายใฝ่รู้

6. การเรียนรู้อาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมที่ดีสามารถเอื้ออำนวยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้ดี

7. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ ทั้งในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

8. การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การเรียนรู้จะส่งผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้สึก ความคิดและการกระทำ

9. การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต บุคคลจำเป็นต้องเรียนอยู่เสมอเพื่อการพัฒนาชีวิตและจิตใจของตนเอง การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน ช่วยให้ผู้บุคคลและสังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ วรรณลักษณ์ ไชยทัฬห (2544: 26-31) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่า ว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ที่สร้างจิตสำนึกทางอุดมการณ์ สำนึกของคุณค่า ศักดิ์ศรีของมนุษย์ และพลังของการรวมกลุ่มพลังชุมชน

2. การเรียนรู้แบบองค์รวมเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เป็นการเรียนรู้ที่ไม่แยกส่วนระหว่างความเป็นชุมชน กับ โครงสร้างอำนาจภายนอกชุมชน

3. การเรียนรู้ที่ประสานระหว่างการเรียนรู้เชิงประจักษ์ร่วมกับทฤษฎี เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และสรุปบทเรียนจากการปฏิบัติ โดยวิเคราะห์สรุปผล และปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งปรับเปลี่ยนแนวทางให้มีความเหมาะสม แล้วนำไปปฏิบัติจริงอีกครั้ง และกลับมาสู่กระบวนการเดิมอีก

4. การเรียนรู้จากการเห็นของจริงหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง

5. การให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เป็นผู้ค้นหาข้อมูล ประเมินปัญหา ความต้องการของตนเอง

6. การใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสร้างความร่วมมือในลักษณะการทำงานเป็นทีม เพื่อร่วมกันคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาจะช่วยเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. การเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา โดยเน้นให้เกิดการเรียนรู้จากการค้นคว้า ซักถาม อภิปราย ตรวจสอบ และลงมือปฏิบัติ

8. กระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ที่ดีควรมีความต่อเนื่อง ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลในระยะยาว

9. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ บรรยากาศที่เป็นกันเองจะช่วยให้เกิดความไว้วางใจ และเกิดความสามัคคีช่วยเหลือกัน

10. ความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดและผู้เข้าร่วมกระบวนการ ควรมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดการสื่อสารโต้ตอบ โดยผู้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็น และสะท้อนกลับ ผู้จัดกระบวนการมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย ส่งเสริมให้มีการซักถาม

3.3 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

วรลักษณ์ ไชยทัต (2544: 36–39) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินปัญหาความต้องการของผู้เข้าร่วม เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินปัญหาจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบกระบวนการที่เข้าถึงความสนใจ และลักษณะการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วม

ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการช่วยกำหนดขอบเขตของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการ

ขั้นที่ 3 การเลือกกำหนดเนื้อหาและจัดลำดับเนื้อหา ควรมีการเลือกกำหนดเนื้อหาที่สำคัญและจัดเรียงลำดับ ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เข้าร่วมตามเวลา และเงื่อนไขต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 การเลือกวิธีการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ดี ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วม และการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองของผู้เข้าร่วมเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 5 การจัดทำโครงการจัดการเรียนรู้ โครงการควรประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-4 รวมทั้งแผนการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลหลังเสร็จสิ้นกระบวนการ ตลอดจนรายละเอียด และงบประมาณที่ต้องใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 6 การออกแบบจัดทำหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการออกแบบรายละเอียดของกระบวนการ แต่ละเนื้อหา ให้เห็นถึงขั้นตอน วิธีการ เวลา เครื่องมือ สื่อต่าง ๆ ตลอดจนการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมงาน

ขั้นที่ 7 การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 8 – 9 ประเมินผลและติดตามสนับสนุน การจัดกระบวนการเรียนรู้ควรมี การประเมินผลก่อน – ระหว่าง – สิ้นสุด และหลังกระบวนการผ่านไประยะหนึ่ง ควรมีการติดตาม ผลและสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมได้นำผลจากการเรียนรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง

3.5 วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 287-289) ได้เสนอรูปแบบวิธีการจัด กระบวนการเรียนรู้ในระดับชุมชน ไว้ดังนี้

1. การรณรงค์ด้วยสื่อ ใช้วิธีการแจกเอกสารและคู่มือต่าง ๆ การคิดแผนโปสเตอร์ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์
2. การให้โอกาสด้านการศึกษาในระบบและนอกระบบด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดการบรรพชาสามเณร การฝากญาติฝากโยมอุปการะส่งเสียให้เรียน การจัดหน่วยการศึกษาผ่าน ทางไกล เป็นต้น
3. การฝึกงาน เช่น การสอนทักษะไปพร้อม ๆ กับการทำงาน การฝึกอาชีพ เป็นต้น
4. การจัดโรงเรียนทางเลือก เช่น โรงเรียนการทำมาหากิน โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็นต้น
5. การใช้ห้องสมุดและศูนย์ข้อมูล ซึ่งเป็นการเก็บและรวบรวมผลงานขององค์กร และงานอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไว้บริการแก่ชุมชน
6. การสาธิต มักทำอยู่ภายในหมู่บ้าน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเห็นและเข้าใจอย่าง ใกล้เคียง และมักเป็นกิจกรรมที่ร่วมกันของหมู่บ้าน เช่น ทำบ่อสาธิตการเลี้ยงปลา สาธิตการ ขยายพันธุ์พืช เป็นต้น เป็นการฝึกให้แก่สมาชิกในชุมชน ได้ทำจริงและทำเองได้ในโอกาสต่อไป
7. การฝึกอบรม ส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความรู้เฉพาะเรื่อง โดยเชิญวิทยากรหรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้โดยตรงในหมู่บ้าน หรือการส่งตัวแทนสมาชิกในชุมชนหรือ ผู้สนใจไปรับการอบรมกับโครงการอื่นๆ นอกพื้นที่
8. การศึกษาดูงานและทัศนศึกษา ได้แก่ การพากลุ่มเป้าหมายไปดูตัวอย่างงาน พัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ทั้งที่เป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวเพื่อเป็นบทเรียน มีการ ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เคยทำหรือกำลังทำกิจกรรมนั้น เพื่อให้เห็นตัวอย่างจริงและได้ แลกเปลี่ยนกันทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความเข้าใจในเรื่องนั้น รวมทั้งเป็นการให้บทเรียน ข้อคิดและความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้มาดูงาน กิจกรรมดูงานและทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมาก

9. การสัมมนา ส่วนใหญ่เน้นที่กลุ่มผู้นำ มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างผู้นำในพื้นที่ หรือระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ

10. การพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งในระดับของผู้นำภายใน และสมาชิกชาวบ้าน การค้นหาผู้รู้ที่เป็นปราชญ์ โดยมีการเชิญชวนให้มาพบ เพื่อทำการรู้จักและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งประสานให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ โดยการจัดกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างชาวบ้านกับผู้นำ หรือระหว่างผู้นำกันเอง

11. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชน เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นกลไกในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารในวงกว้าง และมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่สาธารณชนเป็นอย่างดี การนำเสนอข่าวไม่เพียงสะท้อนความเป็นจริง แต่มีบทบาทในการชี้นำอีกด้วย รวมทั้งสามารถเป็นแรงกดดันเพื่อให้อุปสรรคคลี่คลายได้เช่นกัน

ทั้งนี้ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543: 51-52) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของการสื่อสาร ซึ่งในกรณีของประเทศไทย ได้มีการรวบรวมลักษณะที่สำคัญ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบย่อยของการสื่อสาร ดังนี้

1) ระดับความยาก – ง่ายของสื่อ ต้องเหมาะสมกับระดับและความสามารถในการรับสารของชาวบ้าน โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ต้องคำนึงถึงความสามารถในการอ่านของชาวบ้าน

2) ประเภทของเนื้อหาสื่อ ต้องเป็นเรื่องที่เน้นหนักลงไปในปัญหาเร่งด่วนหรือปัญหาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมนั้น ๆ

3) กลุ่มเป้าหมาย สื่อแต่ละชนิดควรจัดทำขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

4) วิธีการนำเสนอ สื่อควรนำเสนอสิ่งที่เป็นปัญหา หรือสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหาแล้วเสนอแนะหรือกระตุ้นให้ผู้รับสารช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5) ความเกี่ยวข้องของเนื้อหา เนื้อหาของสื่อควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

6) บทบาทของสื่อ สื่อจะต้องมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

7) ความน่าสนใจ สื่อต้องมีลักษณะง่าย ๆ แต่น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจโดยอาศัยภาพและเสียง เป็นตัวดึงดูดความน่าสนใจ

8) ความเกี่ยวข้องกับผู้รับ สื่อควรจะมีส่วนที่ช่วยให้ผู้รับสารสามารถประเมินตนเองได้ ตัวอย่างเช่น หลังจากที้นำเสนอปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้ว อาจจะมีส่วนของเนื้อหาที่ตั้งคำถามว่า ผู้รับสารเป็นส่วนใดของสาเหตุของปัญหา เป็นต้น

12. การจัดเวทีและงานมหกรรมเพื่อการรณรงค์ เป็นแนวทางการทำงานซึ่งยกระดับจากการนำเสนอสภาพปัญหา สู่การเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาระดับนโยบาย

13. เทคนิค A-I-C (Appreciation influence control) เป็นเทคนิคที่ใช้สำหรับระดมความคิดเห็นหรือวางแผนการพัฒนาหมู่บ้าน เทคนิคนี้ให้ความสำคัญกับการระดมความคิด และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เป็นกระบวนการที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง ในการวางแผนและทำผลงานเพื่อผลแห่งการพัฒนาชุมชนของตน

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2549: 65-68) ได้เสนอรูปแบบของการสื่อสารตามกระบวนการที่สนิ่ใหม่ ดังต่อไปนี้

1. การเชื่อมเยียนกัน

เดิมเป็นการเชื่อมเยียนกันระดับบุคคลต่อบุคคล หรือระหว่างเครือข่าย/คนรู้จัก และมีการพัฒนาเป็นการเชื่อมเยียนระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม

2. การจัดเวทีการเรียนรู้

การจัดเวทีการเรียนรู้เดิมจัดในรูปแบบของกลุ่มย่อยผู้ที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เป็นทางการ แต่มีจุดอ่อน คือ ผู้ที่เข้าร่วมจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มบุคคล การไหลเวียนข่าวสารเป็นแบบทางเดียว คือ มีผู้นำแจ้งข่าวสาร และเป็นการสื่อสารที่เน้นตัวผู้ส่งสารเป็นหลัก จากรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวได้มีการปรับเปลี่ยนให้เป็นรูปแบบใหม่ เช่น การจัดเวทีการเรียนรู้ต่อยอด โดยผู้ที่เข้าร่วมจะมีทั้งผู้นำ กรรมการ และสมาชิก การไหลเวียนข่าวสารเป็นแบบสองทาง และเป็นการสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการระดมสมองจากทุกคน

3. การศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เพื่อให้การศึกษาดูงานมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการกำหนดขั้นตอนของการศึกษาดูงานออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมตัวก่อนไป มีการกำหนดเป้าหมายของการไปดูงานและศึกษาข้อมูลของพื้นที่ที่จะไปดูงาน ขั้นระหว่างการเดินทาง มีการซักถามข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับใช้ในงานของตน ขั้นหลังการไป มีการประเมินผลจากการไปดูงาน บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และควรนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงงานของตน

4. การถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียน

หลังจากมีการไปศึกษาดูงานโดยทั่วไปมีการนำประเด็นมาพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้การสื่อสารมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงควรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกที่ได้ไปดูงานกับสมาชิกที่ไม่ได้ไป เนื้อหาการสื่อสารจำกัดเฉพาะเรื่องที่จะถอดประสบการณ์หรือสรุปบทเรียน มีหัวข้อประเด็นคำถามที่จะคุยกันอย่างแน่นอน และมีการกำหนดวาระหรือโอกาสที่จะทำอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

5. การสร้างเครือข่าย

ในแต่ละชุมชนมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนต่อชุมชนอยู่ก่อนแล้ว เช่น เครือข่ายของเครือข่ายและมิตรสหาย เป็นต้น ดังนั้น เครือข่ายในทัศนะใหม่ คือ เครือข่ายที่มีเนื้อหาและเป้าหมายเดียวกัน โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างเครือข่ายในระดับผู้นำกลุ่ม ไปจนถึงสมาชิกของกลุ่ม เพื่อมาเป็นญาติกัน แต่กลุ่มเครือข่ายของชุมชนเมืองมักจะมีปัญหาเรื่องการขาดโครงสร้างสายสัมพันธ์แบบชนบท

3.6 ขั้นตอนการเรียนรู้

ออร์ศรี งามวิทยาพงศ์ (2549: 111–112) ได้กล่าวถึง กระบวนการหรือขั้นตอนของการประมวลข้อมูล ความรู้ของบุคคล ดังนี้

1. การรับรู้ (Reception) หมายถึง ขั้นตอนพื้นฐานที่บุคคลรับเอาข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่พบผ่านประสาทสัมผัส เข้ามาสังสมไว้เป็นประสบการณ์ของตน

2. การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การที่บุคคลสามารถมองเห็นถึงความหมายและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของข้อมูลหรือความรู้ต่าง ๆ ที่ตนรับรู้หรือมีประสบการณ์มา ในระดับที่สามารถอธิบายเชิงเหตุเชิงผลได้

3. การปรับเปลี่ยน (Transformation) เป็นระดับของการเรียนรู้ที่แท้จริง การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวบุคคล ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงวิถีคิด และ/หรือการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในสิ่งที่รับรู้ และมีความเข้าใจแล้ว เป็นอย่างดี เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และตระหนักรู้ภายในบุคคลเอง

4. แนวคิดทุนทางสังคม

ถ้าพิจารณาคำว่า ทุน ในมิติที่เป็นมูลค่า ได้แก่ วัตถุสิ่งของเงินทอง หรือในมิติของคุณค่า ได้แก่ จิตใจ หรือคุณความดี ซึ่งทุนทางสังคมถือได้ว่าเป็นทุนประเภทหนึ่งที่สามารถเกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมกับความร่วมมือร่วมใจ อาจกล่าวได้ว่าทุนทางสังคมสามารถลดช่องว่างระหว่างบุคคล บุคคลกับสถาบัน หรือระหว่างสถาบันกับสถาบันได้ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างทุกฝ่าย เมื่อใดก็ตามที่คนมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกัน มีความไว้วางใจ มองเห็นคุณค่า มีความคาดหวัง และเป้าหมายร่วมกัน (Common purpose) ก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ทาง

สังคม ที่เรียกว่า ทูตทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้การทำงานร่วมกันบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (วรุฒิ โรมรัตนพันธ์, 2548: 15-16)

4.1 ความหมายของทูตทางสังคม

ในประเทศไทยมีผู้กล่าวถึงทูตทางสังคมหลังจากเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศ ปี 2540 โดยประเวศ วะสี, 2542 (อ้างถึงใน วรุฒิ โรมรัตนพันธ์, 2548: 40) เสนอว่า ทูตทางสังคมเป็นพลังทางสังคมในการแก้ปัญหาวิกฤตของสังคมได้ และได้ให้ความหมายของทูตทางสังคมว่า เป็นการที่คนมารวมกัน เอาความดี ความรู้ มารวมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม

วรุฒิ โรมรัตนพันธ์ (2548: 38-39) กล่าวว่า ทูตทางสังคม หมายถึง เรื่องของ ค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน ความไว้วางใจระหว่างกัน หรือต่างตอบแทนกัน ในบรรทัดฐานและจารีตประเพณีที่ดีงาม และมีความเป็นเครือข่ายที่มุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวม

นอกจากนี้ กองทุนเพื่อสังคม (เป็นองค์กรในสังกัดธนาคารโลก ที่ให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่โครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนขนาดเล็ก เพื่อช่วยให้คนยากจนและประชาชนในประเทศกำลังพัฒนามีความแข็งแกร่งมากขึ้น) มองว่าทุนของชุมชนเป็นทูตทางสังคมอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วย ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การหลอมจิตใจ ความคิด และการผนึกกำลัง การสร้างทักษะในการจัดการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดจะส่งเสริมให้เกิดความเอื้ออาทรและความสามัคคี โดยมีการรวมความคิด ความรู้ สติปัญญา และความชำนาญที่มีอยู่เพื่อใช้ในการจัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน (วรุฒิ โรมรัตนพันธ์, 2548: 39)

เลิศชาย ศิริชัย (2547: 20-25) กล่าวถึง การฟื้นฟูทุนของชุมชนว่า มีโครงการต่าง ๆ ของรัฐที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนทำซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการหาเงิน การลงทุน การสร้างผลผลิตเพื่อขายในตลาด ทำให้มีเงินใช้สอย แต่กระบวนการทำงานของสมาชิกในชุมชนกลับมุ่งไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน โดยไม่ได้ทำงานเพื่อตนเองแต่ทำเพื่อส่วนรวม และสมาชิกในชุมชนพยายามฟื้นฟูทุนของชุมชน ได้แก่

1) ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือทุนทางระบบนิเวศ ซึ่งเป็นฐานความอยู่รอดของชุมชนตั้งแต่อดีต เพื่อให้ชุมชนในปัจจุบันสามารถพึ่งพา และอยู่อย่างกลมกลืนกับทรัพยากรได้

2) ทุนทางวัฒนธรรม เป็นทุนที่มีความสำคัญมากสำหรับความเข้มแข็งของชุมชน โดยพยายามให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เป็นญาติมิตรกัน เป็นเครือญาติกัน

3) ทูทางปัญญา มีงานวิจัยของสมาชิกในชุมชนหลายโครงการที่แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีความรู้ที่จะแก้ปัญหาของตนได้ เป็นความรู้ที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เนื่องจากการลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นความรู้ที่ส่งเสริมให้สมาชิกของชุมชนได้ทำงานร่วมกัน

4) ทูทางการเงิน ชุมชนหลายแห่งมีการจัดตั้งองค์กรทางการเงินโดยชุมชนเอง เป็นองค์กรทางการเงินที่ทำงานแบบครบวงจร ทำให้คนอดออม และมีเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน รวมทั้งพยายามยกระดับกิจกรรมของกลุ่มขึ้น

4.2 องค์ประกอบของทูทางสังคม

วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์ (2548: 51-61) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของทูทางสังคมไว้ 2 กลุ่ม คือ

1. การมองในเชิงโครงสร้างและหน้าที่ (Structural/Functional based) โดยทูทางสังคมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับมหภาค โดยทูทางสังคมครอบคลุมบริบทขององค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ เป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างแบบเป็นทางการ เช่น รูปแบบของการปกครอง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมาย ระบบความคิด ระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป็นต้น ระดับจุลภาค เป็นศักยภาพของการรวมตัวขององค์กรในแนวนอนรวมทั้งเครือข่ายในการพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เรื่องเกี่ยวกับสาระหรือวิถีคิด ความเข้าใจ และการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชน และเรื่องของโครงสร้าง

2. การมองในเชิงบูรณาการหรือผลลัพธ์ (Integration/Result based) ลักษณะรวมของทูทางสังคมเชิงบูรณาการหรือผลลัพธ์ ได้แก่

1) ศาสนธรรม หรือหลักธรรมในศาสนา เป็นเครื่องชี้แนะบุคคลให้มีความรัก ความหวังใจ ความเอื้ออาทรต่อกัน และใช้หลักการทางศาสนาสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคม

2) สำนักในท้องถิ่น การที่บุคคลในชุมชนมีจิตสำนึกต่อชุมชนและท้องถิ่นของตนปรารถนาที่จะเห็นการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ จึงมีความตั้งใจและร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การใช้ความรู้ และภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมของชุมชนและประยุกต์ขึ้นมาใหม่ในการสร้าง และจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม

4) ทรัพยากรบุคคลและเครือข่ายบุคคล ได้แก่ การนำบุคคลที่เป็นผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ และศาสตร์ต่าง ๆ มาให้ความรู้ และถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน เป็นการสร้างทูทางสังคมระดับบุคคล

- 5) ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติ การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ดิน น้ำ ป่า ภูเขา มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งจัดการทรัพยากรโดยชุมชนอย่างเหมาะสม
- 6) วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม เอกัตถนิยม อัตถัตถนิยมของชุมชน ซึ่งสามารถสร้างความภูมิใจให้กับชุมชน และเป็นวิถีชีวิตที่สามารถดำรงอยู่ได้
- 7) ความเอื้ออาทร ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการอยู่ร่วมกัน

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เป็นรูปแบบวิธีการศึกษาแบบสะท้อนตนเองเป็นหมู่คณะของกลุ่มผู้ปฏิบัติทางสังคม เพื่อต้องการที่จะพัฒนาหลักขณะที่ชอบธรรมและความชอบ เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน และยังเป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ การวิจัยเชิงปฏิบัติการต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นตัวช่วยจัดหาแนวทางการทำงานที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติให้เป็นหนึ่งเดียว (Kemmis and McTaggart, 1988 แปลโดย ส.วาสนา ประมวลพจนานุกรม, 2538: 12-13)

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ์ (2532: 2 อ้างถึงใน สุกัญญา อธิปอนันต์, 2542: 7) ได้กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า เป็นการทำวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้แก้ปัญหาและปรับปรุงงานที่กำลังดำเนินการอยู่ แต่ผลการวิจัยที่ได้นำไปใช้สรุปอ้างอิงกับกลุ่มอื่นไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ประพนธ์ เจียรกุล (2539:16 อ้างถึงใน สุกัญญา อธิปอนันต์, 2542:8) ที่กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงงานในหน้าที่ของตนหรือของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ไม่มุ่งนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกรณีทั่วไป

นอกจากนี้ สุภางค์ จันทวานิช (2546: 68) และอมรา พงศาพิชญ์ และคณะ (2547: 126) ได้กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ว่าหมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นว่าดี และเหมาะสมตามความรู้และความเข้าใจของผู้วิจัย มาดำเนินการปฏิบัติเพื่อทดลองว่าใช้ได้หรือไม่ ประเมินความเหมาะสมในความเป็นจริง ควบคุมแนวทางปฏิบัติการ แล้วนำผลมาปรับปรุงปฏิบัติการเพื่อนำไปทดลองใหม่จนกว่าจะได้ผลที่พอใจ จึงนำไปใช้และเผยแพร่ได้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงานเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้รูปแบบการวิจัยยืดหยุ่นได้

การวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหว เป็นการทำงานที่ไม่อยู่นิ่งและไม่จบลงในตัวเอง ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะของเกลียวสว่าน การวิจัยเชิงปฏิบัติการมี

หลักเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการ คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ซึ่งหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อนี้จะเกี่ยวข้อง และพัฒนาต่อเนื่องกันเป็นวงจร (Kemmis and McTaggart, 1988 แปลโดย ส.วาสนา ประมวลพจนานุกรม, 2538: 22-29) ดังนี้

1. การวางแผน คือ การปฏิบัติงานที่มีโครงสร้าง เป็นแนวทางปฏิบัติซึ่งตั้งความคาดหวังไว้ เป็นการมองไปในอนาคตข้างหน้า การกำหนดแผนจึงต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อสามารถปรับให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

2. การปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ละเอียด และอยู่ภายใต้การควบคุมเป็นการปฏิบัติงานจากแนวคิดที่หลากหลายอย่างไตร่ตรองและรอบคอบ และมีหลักฐานที่ได้รับการวิจารณ์ และใช้การปฏิบัตินี้เป็นฐานของการพัฒนาการปฏิบัติในขั้นต่อไป

3. การสังเกต เป็นการทำหน้าที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานอย่างมีรายงานหลักฐานเชิงวิจักษณ์ การสังเกตเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะสะท้อนเหตุการณ์ในปัจจุบัน จึงต้องมีการวางแผนจนกระทั่งได้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ข้อมูลจากการสังเกตจะต้องตอบสนองและเปิดกว้าง จะต้องมองในหลายแง่มุม และยังคงมีความยืดหยุ่นที่จะจัดเก็บข้อมูลลักษณะที่ไม่คาดคิดมาก่อนด้วย

4. การสะท้อนผล เป็นการกระทำที่สะท้อนออกมาในรูปของกระบวนการพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน โดยวิธีนี้จะช่วยให้ได้ภาพสะท้อนของกลุ่มที่จะนำไปสู่การปรับสถานการณ์ทางสังคม และปรับปรุงโครงการ การสะท้อนภาพมีลักษณะเป็นการประเมินอย่างหนึ่ง

องอาจ นัยพัฒน์ (2543: 38-39) ได้เสนอขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบย่อ ดังนี้

1. การระบุแนวคิดและนิยามปัญหาอย่างชัดเจน
2. การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของสถานการณ์ปัญหาที่ต้องการเปลี่ยนหรือปรับปรุง
3. การวางแผนเพื่อกำหนดยุทธวิธีปฏิบัติการแก้ปัญหา
4. การนำแผนยุทธวิธีปฏิบัติที่วางไว้ไปลงมือปฏิบัติจริง
5. การสังเกต ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลยุทธวิธีที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว
6. การสะท้อนกลับผลของการนำยุทธวิธีปฏิบัติที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว โดยอาศัยการคิดเชิงวิพากษ์ด้วยทัศนะอันหลากหลาย คณะผู้วิจัยปฏิบัติการบนพื้นฐานของข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 5

7. การทบทวนและปรับปรุงแผนยุทธวิธีปฏิบัติการแก้ไขปัญหา

8. การนำแผนกลยุทธ์วิธีปฏิบัติที่ปรับแล้วไปลงมือปฏิบัติจริง
9. การสะท้อนกลับผลของการนำยุทธวิธีปฏิบัติที่ปรับและลงมือปฏิบัติไปแล้ว
10. การดำเนินการเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งคณะผู้วิจัยมีความเห็นร่วมกันว่าสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้นได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา และทรัพยากรของการวิจัย

6. เทศบาลตำบลเชิงทะเล

เทศบาลตำบลเชิงทะเล ได้จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2506 เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต และได้รับการเปลี่ยนฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

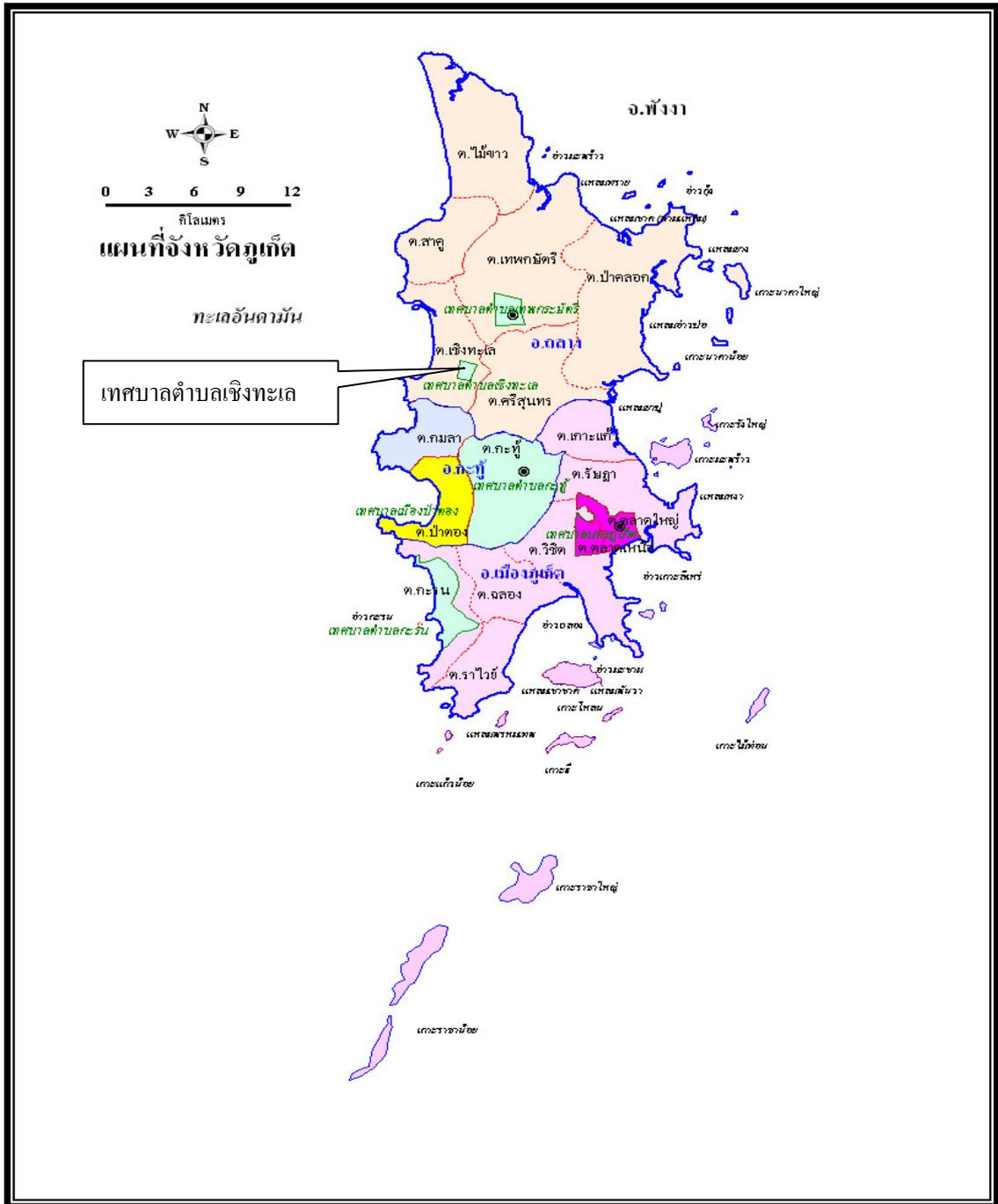
6.1 ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลเชิงทะเล ในที่นี้จะกล่าวถึง สภาพทั่วไปของพื้นที่ ข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมืองและการบริหาร และยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเทศบาลตำบลเชิงทะเลในระยะ 3 ปี

6.1.1 สภาพทั่วไป

1) ลักษณะที่ตั้ง

เทศบาลตำบลเชิงทะเล มีพื้นที่ 4.2 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในท้องที่หมู่ที่ 1 ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 2 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองจังหวัดภูเก็ตประมาณ 20 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการอำเภอถลาง ประมาณ 6 กิโลเมตร (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.) มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	อาณาเขตติดต่อ	หมู่ที่ 4 องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล
ทิศตะวันออก	อาณาเขตติดต่อ	หมู่ที่ 4 องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล
ทิศใต้	อาณาเขตติดต่อ	หมู่ที่ 1, 5 องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล
ทิศตะวันตก	อาณาเขตติดต่อ	หมู่ที่ 1, 2 องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล

ภาพประกอบ 2 แผนที่จังหวัดภูเก็ต

ที่มา : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (2548)

2) ประชากร

ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล มีประชากร ตามทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 30 เมษายน 2549 (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.) มีประชากรทั้งหมด 3,455 คน จำนวนครัวเรือน 1,671 ครัวเรือน ซึ่งเป็นเพศชาย 1,657 คน และเป็นเพศหญิง 1,798 คน

6.1.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

1) การคมนาคม – การจราจร การคมนาคมในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล มีถนนสายสำคัญ 2 สาย คือ ถนนศรีสุนทรและถนนบ้านดอน-เชิงทะเล นอกจากนั้นมีถนนซอยสั้น ๆ เช่น ถนนซอยเชิงทะเล 1 ถนนซอยเชิงทะเล 2 ถนนซอยเชิงทะเล 3 เป็นต้น ส่วนถนนที่ใช้สัญจรภายในเขตเทศบาลมีทั้ง ถนนลูกรัง ถนนลาดยาง และถนนคอนกรีต และยังมีคลองที่ใช้เป็นทางสัญจรทางน้ำ การเดินทางไปยังเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล สามารถใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์รับจ้าง หรือรถสองแถว ภูเก็ต-กมลา ส่วนการคมนาคมขนส่งภายในเขตเทศบาลสามารถใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างและยานพาหนะส่วนบุคคล

2) การประปา เทศบาลตำบลเชิงทะเล มีระบบประปา ที่ก่อสร้าง เมื่อปี พ.ศ. 2506 มีแหล่งน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปาจำนวน 3 แห่ง กำลังการผลิต 5,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีจำนวนผู้ใช้น้ำประปา 973 ครัวเรือน ความต้องการใช้น้ำประปา 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

3) ไฟฟ้า จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 1,671 ครัวเรือน

4) การสื่อสาร มีที่ทำกาโทรไปรษณีย์ (เอกชน 1 แห่ง) มีระบบเสียงตามสาย/หอกระจายข่าวบริการครอบคลุม ร้อยละ 90 ของพื้นที่เทศบาล

6.1.3 ด้านเศรษฐกิจ (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

1) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 50 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 40 และประกอบอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 10 รายได้ของประชากรในเขตเทศบาลโดยเฉลี่ย 100,000 บาท/คน/ปี

2) การเกษตรกรรม การประกอบการเกษตร ส่วนใหญ่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เป็นหลัก มีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 328 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.63 ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ขางพารา ทุเรียน สะตอ สับปะรด กัลยาดม เป็นต้น

3) การพาณิชย์กรรมและบริการ สถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรม มีสถานบริการน้ำมัน 2 แห่ง ตลาดสดเทศบาล 1 แห่ง ซุปเปอร์มาเก็ต 5 แห่ง สถานประกอบการด้านบริการมี ธนาคารไทยพาณิชย์ 1 แห่ง ธนาคารกรุงศรีอยุธยา 1 แห่ง และสถานชานาเทศบาลตำบลเชิงทะเล 1 แห่ง

4) การท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว แต่เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยวก่อนเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ หาดสุรินทร์ หาดเลพัง และหาดบางเทา โดยผ่านทางถนนศรีสุนทร และถนนบ้านดอน-เชิงทะเล ทำให้ศักยภาพของพื้นที่ในเขตเทศบาลเหมาะแก่การค้าขาย และบ้านพักอาศัย จึงมีนักลงทุนไม่น้อยที่เข้ามาลงทุนประกอบการค้าและธุรกิจบ้านเช่า เพื่อรองรับพนักงานที่เข้ามารับจ้างทำงานในสถานประกอบการโรงแรมในแหล่งท่องเที่ยว

5) การปศุสัตว์ ลักษณะการประกอบการปศุสัตว์ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงไว้บริโภคภายในครัวเรือนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น เป็ดเทศ เป็ด ไก่พื้นเมือง เป็นต้น

6.1.4 ด้านสังคม (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

1) ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลมี 2 ชุมชน คือ ชุมชนร่วมใจพัฒนา และชุมชนสัมพันธ์ โดยสามารถจำแนกเป็นพื้นที่ใช้สอย 2 ประเภท คือ

(1) ย่านพาณิชยกรรม ตั้งอยู่บริเวณริมถนนศรีสุนทร และถนนเชิงทะเล – บ้านดิน เป็นแหล่งรวมร้านค้าของชำ ซูเปอร์มาร์เก็ต ตลาดสด ขายอาหาร

(2) ย่านที่พักอาศัย มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นในซอยต่าง ๆ มีทั้งบ้านเดี่ยว ห้องเช่า และหมู่บ้านจัดสรร

2) ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 99 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และนับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรทั้งหมด มีวัดจำนวน 1 แห่ง สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง ศาลเจ้า จำนวน 2 แห่ง

3) วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีถือศีลกินผักลอยกระทง สงกรานต์ ตรุษจีน ไหว้เทวดา งานสมโภชน์หลวงพ่อบัณฑิตวัดเชิงทะเล และวันสารทไทย (เดือนสิบ)

4) การศึกษา ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลมีสถานศึกษา 4 แห่ง คือ โรงเรียนเชิงทะเลวิทยาคม (จุติ-ก้อง อนุสรณ์) โรงเรียนบ้านเชิงทะเล (ตันติวิท) โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลเชิงทะเล และบ้านลูกรักเนอสเซอร์รี่

5) กีฬา นันทนาการและการพักผ่อน เทศบาลตำบลเชิงทะเลมีสนามกีฬาประเภทต่าง ๆ สระว่ายน้ำ สวนสาธารณะ และสนามเด็กเล่น ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าไปใช้บริการ

6) สาธารณสุข ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลมีคลินิกเอกชน และสถานีนอนามัย ไว้รองรับผู้ป่วยเบื้องต้น ส่วนผู้ป่วยที่มีอาการหนัก ทางเทศบาลมีบริการรถฉุกเฉินรับผู้ป่วยนำไปส่งยังโรงพยาบาลประจำอำเภอ หรือโรงพยาบาลที่ผู้ป่วยหรือญาติร้องขอ

6.1.5 ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

1) ภูมิอากาศ เนื่องจากเทศบาลตำบลเชิงทะเล ตั้งอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลเพียง 2 กิโลเมตร ลักษณะอากาศจึงเป็นแบบชายทะเลเขตร้อน มีฝนตกชุก สามารถแบ่งได้เป็น 2 ฤดู คือ ช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคม – พฤศจิกายน และฤดูร้อนระหว่างเดือนธันวาคม – เมษายน อุณหภูมิสูงสุด 34.2 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 26.2 องศาเซลเซียส

2) แหล่งน้ำ มีหนองน้ำ และบึง 2 แห่ง ได้แก่ บึงน้ำของเทศบาล และบึงที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ นอกจากนี้ยังมีคลอง 1 สาย คือ คลองในดี

3) มูลฝอย เทศบาลตำบลเชิงทะเลกำจัดมูลฝอยโดยวิธีนำไปเผาในเตาเผา มูลฝอยของเทศบาลนครภูเก็ต เนื่องจากไม่มีสถานที่กำจัดมูลฝอย ปริมาณมูลฝอยในเขตเทศบาลในปี 2550 ประมาณ 10 ตัน/วัน โดยมีรถเก็บขนจำนวน 2 คัน (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

6.1.6 ด้านการเมือง-การบริหาร (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

1) โครงสร้างในการบริหารงานของเทศบาลตำบลเชิงทะเล

(1) สภาเทศบาลตำบลเชิงทะเล ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติและควบคุมฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 12 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

(2) คณะเทศมนตรี ทำหน้าที่บริหารกิจการของเทศบาลตามกฎหมาย ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คนและเทศมนตรี 2 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของสภาเทศบาล

(3) การแบ่งส่วนการบริหารของเทศบาลตำบลเชิงทะเล ประกอบด้วย สำนักปลัดเทศบาล กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองประปา กองการศึกษา กองสวัสดิการและสังคม

6.1.7 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเทศบาลตำบลเชิงทะเลในระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2550-2552) (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, ม.ป.ป.)

วิสัยทัศน์การพัฒนาของเทศบาลตำบลเชิงทะเลในระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2550-2552) ได้ครอบคลุมถึงชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการศึกษา รักษาสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรม ส่งเสริมอาชีพ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งเทศบาลตำบลเชิงทะเลได้กำหนดภารกิจหลักในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ แต่ในที่นี่จะกล่าวถึงเฉพาะแนวทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย

แนวทางที่ 1 สร้างจิตสำนึกและความตระหนัก โดยเน้นการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และร่วมกัน ค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง

แนวทางที่ 2 บำบัดและฟื้นฟู โดยมุ่งแก้ปัญหาด้านการจัดการ การอนุรักษ์ บำบัดและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ 3 ปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตเมือง โดยเน้นการปรับปรุงภูมิทัศน์ ของเมืองให้มีความสวยงามร่มรื่น ปราศจากมลพิษ และมีสภาพแวดล้อมที่ดี

6.2 การจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเล

เทศบาลมีการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอย ระหว่างปี 2544 ถึงปี 2550 ได้แก่ กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมขยะแลกไข่ กิจกรรมรับบริจาคขยะรีไซเคิล กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ กิจกรรมนำหมักชีวภาพ และกิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว มีรายละเอียด กิจกรรม และผลการดำเนินการเรียงตามลำดับเวลา ดังนี้

6.2.1 กิจกรรมธนาคารขยะ เป็นกิจกรรมที่เทศบาลจัดขึ้นเมื่อปี 2544 โดยมีวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอย และลดปริมาณมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด โดยจัดกิจกรรมที่โรงเรียนบ้านเชิงทะเล (ตันติวิท) มีรูปแบบของกิจกรรมคล้ายกับธนาคารทั่วไปที่รับฝากเงิน แต่ธนาคารขยะเป็นการนำมูลฝอยที่ขายได้มาฝาก สมาชิกของธนาคารขยะ คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ในปี 2545 กิจกรรมดังกล่าวได้ยุติลง เนื่องจากประชาชนนำมูลฝอยมาฝากน้อย เพราะไม่สะดวกในการเดินทาง และมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อ มูลฝอยที่ขายได้ถึงในชุมชนมากขึ้น ในปัจจุบัน ปี 2552 กิจกรรมธนาคารขยะมีการดำเนินกิจกรรม ในโรงเรียนบ้านเชิงทะเล (ตันติวิท) และโรงเรียนเชิงทะเลวิทยาคม (จตุ-ก้องอนุสรณ์) ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยมีนักเรียนเป็นสมาชิกของธนาคารขยะ

6.2.2 กิจกรรมขยะแลกไข่ เป็นกิจกรรมที่เทศบาลจัดขึ้นเมื่อปี 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอย และลดปริมาณมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด โดยจัดกิจกรรม ที่โรงเรียนบ้านเชิงทะเล (ตันติวิท) มีรูปแบบกิจกรรม โดยชาวบ้านนำมูลฝอยประเภทที่ขายได้มาแลกกับไข่ไก่ แต่ในปี 2547 กิจกรรมดังกล่าวได้สิ้นสุดลง เนื่องจากประชาชนนำมูลฝอยรีไซเคิลมาแลกน้อย และไม่มีสถานที่ที่ใช้ในการจัดเก็บมูลฝอย กอปรกับมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อ มูลฝอยที่ขายได้ในชุมชนมากขึ้น

6.2.3 กิจกรรมรับบริจาคขยะรีไซเคิล เทศบาลตำบลเชิงทะเลเริ่มดำเนินกิจกรรมในปี 2548 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอย และนำมูลฝอยกลับมาใช้

ประโยชน์ รูปแบบของกิจกรรมเป็นการขอรับบริจาคมูลฝอยที่ขายได้จากชาวบ้าน จากนั้นเทศบาลนำไปขาย และนำเงินที่ได้ให้เป็นการทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนที่เรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล แต่กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะในวันสำคัญเท่านั้น เช่น วันแม่แห่งชาติ และวันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น

6.2.4 กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ เป็นกิจกรรมที่อยู่ภายใต้กิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ โดยเริ่มดำเนินกิจกรรมครั้งแรกในปี 2548 โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอย และการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ รวมถึงการลดปริมาณมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด กิจกรรมดำเนินการในเส้นทางถนนสายหลัก 2 สาย คือ ถนนศรีสุนทร และถนนเชิงทะเล-บ้านดอน ซึ่งแบ่งการดำเนินโครงการออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก ถนนปลอดถังขยะ โดยการสำรวจจุดวางถังขยะรวมในเส้นทางที่จะดำเนินโครงการ จากนั้นนำถังขยะรวมในบางจุดออก โดยให้เหลือถังขยะไว้เฉพาะในจุดที่สำคัญ

ระยะที่สอง กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ โดยทางเทศบาลแจกถังขยะให้กับบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรม บ้านเรือนละ 2 ถัง ถังใบแรกสำหรับใส่เศษอาหาร ถังใบที่สองสำหรับใส่มูลฝอยอื่น ๆ และแยกเวลาในการจัดเก็บ มูลฝอยอินทรีย์มีการจัดเก็บช่วงเวลา 16.00 – 18.00 น. ส่วนมูลฝอยอื่น ๆ จัดเก็บช่วงเวลา 20.00 – 01.00 น. ของทุกวัน (ประชาชนนำมูลฝอยใส่ในถังที่เทศบาลแจกให้ และนำถังมาวางไว้หน้าบ้านในเวลาดังกล่าว)

ระยะที่สาม การปรับภูมิทัศน์ของถนนให้มีความสวยงาม โดยเทศบาลมีการปลูกหญ้า และต้นไม้ รวมทั้งประดับตกแต่งทางเดินริมถนนให้มีความสวยงาม

หมายเหตุ

(1) ในระยะแรกของการดำเนินโครงการ ชาวบ้านไม่เข้าใจโครงการ จึงแยกมูลฝอยไม่ถูกประเภท และมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการที่เทศบาลนำถังขยะที่มีอยู่เดิมออกไป เนื่องจากคิดว่าถังขยะที่มีอยู่เดิมคืออยู่แล้ว เพราะสะดวกในการทิ้ง เจ้าหน้าที่เทศบาลจึงได้ชี้แจงถึงสาเหตุของการนำถังขยะที่มีอยู่เดิมออกแก่ชาวบ้านโดยผ่านทางคณะกรรมการชุมชนให้เป็นผู้ช่วยชี้แจง ทำให้ชาวบ้านเข้าใจโครงการมากขึ้น แยกขยะถูกประเภทมากขึ้น และมีความคุ้นเคยกับการทิ้งขยะแบบแยกประเภท เมื่อการดำเนินโครงการในถนนสายหลัก 2 สาย เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ชาวบ้านในซอยอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลได้ติดต่อเทศบาลแสดงความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ด้วย เนื่องจากถนนมีความสะอาด น่ามอง และกลิ่นเหม็นจากมูลฝอยก็ลดลง

(2) ปี 2550 เทศบาลขยายพื้นที่การดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ไปยังซอยต่าง ๆ จำนวน 4 ซอย คือ ซอยเชิงทะเล 12 ซอยเชิงทะเล 14 ซอยเชิงทะเล 16 และซอยเชิงทะเล 16/1 โดยรูปแบบการดำเนินกิจกรรมคล้ายกับการดำเนินกิจกรรมในปี 2548 ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมในระยะแรก และระยะที่สอง

นอกจากนี้ ในปี 2552 เทศบาลมีแผนการดำเนินงานที่จะขยายพื้นที่ดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ออกไปทั่วทั้งพื้นที่ของเทศบาล (อาณัติ นพเก้า (สัมภาษณ์), 8 เมษายน 2551)

6.2.5 กิจกรรมนำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพและปุ๋ยหมัก เริ่มดำเนินกิจกรรมในปี 2550 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดปริมาณมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลฝอยอินทรีย์ และนำมูลฝอยกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดังนี้

1) ขั้นการจัดอบรม เทศบาลตำบลเชิงทะเล ได้เชิญนักวิชาการ จากสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดภูเก็ต มาอบรมให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพและการทำปุ๋ยหมัก แก่ประธานชุมชน กรรมการชุมชน และตัวแทนนักเรียนจากโรงเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาล

2) ขั้นการรวมกลุ่ม เมื่อการอบรมสิ้นสุดลง เพื่อให้กิจกรรมนำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพมีความยั่งยืน จึงได้มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยมีนายตู้ ชันธ้อษา ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา เป็นประธานกลุ่มน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ

3) ขั้นการดำเนินกิจกรรม เมื่อเกิดการรวมกลุ่มขึ้น สมาชิกในกลุ่มมีการรวมตัวกันทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ และนำออกแสดงช่วงงานวันเกษตรที่ทางเทศบาลจัดขึ้น และนำออกวางจำหน่ายตามร้านค้าต่าง ๆ เช่น ร้านถ่ายเอกสารข้างวัดเชิงทะเล ที่ทำการไปรษณีย์เชิงทะเล เป็นต้น

4) ขั้นการศึกษาดูงาน เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2550 สมาชิกกลุ่มจำนวน 7 คน ศึกษาดูงานที่โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เทพกระษัตริย์ อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

หมายเหตุ

(1) ประธานกลุ่มน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา คณะทำงานของกลุ่มทุกคนดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชุมชน และมีส่วนขยายผล และสวนผลไม่ จึงมีความสนใจที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตปุ๋ยไว้ใช้ เพื่อช่วยลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเคมี ไม่ก่อให้เกิดสารพิษตกค้างในร่างกาย และสิ่งแวดล้อม

(2) คณะทำงานของโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้การต้อนรับการศึกษาดูงานและตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับการเกิดหนอน (เกิดจากการฟักของไข่แมลงที่อยู่ในเศษอาหาร) ตลอดจนแนะนำให้กวนถังหมักเป็นระยะ ๆ เพื่อให้เศษอาหารเศษผัก ที่อยู่ในถังหมักส่วนที่ลอยอยู่ด้านบนกลับลงไปข้างล่าง

(3) ในระยะแรกของการดำเนินกิจกรรม กลุ่มขาดสถานที่และผู้รับซื้อน้ำหมัก จึงเสนอประเด็นดังกล่าวผ่านคณะกรรมการชุมชน ทำให้เทศบาลจัดหาสถานที่ดำเนินกิจกรรม และรับซื้อน้ำหมักบางส่วนไว้ใช้ในกิจกรรมของทางเทศบาล เช่น ใช้เป็นปุ๋ยสำหรับรดน้ำต้นไม้ ใช้ล้างตลาดสด และใช้ในงานสุขาภิบาล เป็นต้น ส่วนที่เหลือได้ฝากวางจำหน่ายตามร้านค้าต่าง ๆ

(4) เมื่อมีผู้รู้จักนำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพของทางกลุ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้ทางกลุ่มผลิตไม่ทันกับความต้องการ เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มทุกคนมีงานประจำที่ต้องทำ จะรวมกลุ่มกันเฉพาะเมื่อมีเวลาว่าง

6.2.6 กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว เริ่มดำเนินกิจกรรมในปี 2550 โดยความร่วมมือของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดปริมาณมูลฝอยจำพวกขวดแก้วก่อนนำไปกำจัดโดยเตาเผามูลฝอยของเทศบาลนครภูเก็ต เนื่องจากขวดแก้วไม่หลอมละลาย ไม่ย่อยสลาย ราคาต่ำ เป็นภาระบรรทุกของรถเก็บขนมูลฝอย มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดังนี้

1) จัดประชุมเพื่อชี้แจงกิจกรรม ครั้งที่ 1 เทศบาลได้จัดประชุมเพื่อชี้แจงกิจกรรมคัดแยกขวดแก้วแก่ตัวแทนสถานประกอบการและร้านค้า เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 15 พฤศจิกายน 2550 เวลา 13.30 น. ใช้ชื่อกิจกรรมครั้งนี้ว่า “โครงการรณรงค์แยกขยะประเภทแก้ว เทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันสิ่งแวดล้อมไทย 4 ธ.ค. 2550” โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 5 คน และผู้วิจัยถือโอกาสแนะนำตัวอย่างเป็นทางการแก่ผู้มาร่วมประชุมในครั้งนี้ด้วย

2) จัดประชุมเพื่อชี้แจงกิจกรรม ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2550 เทศบาลได้ชี้แจงกิจกรรมดังกล่าวอีกครั้งในที่ประชุมคณะกรรมการชุมชน

3) เริ่มดำเนินกิจกรรมคัดแยกขวดแก้วครั้งแรก วันที่ 4 ธันวาคม 2550 เวลา 13.00 น. โดยเทศบาลใช้รถกระจายเสียงวิ่งนำเพื่อชี้แจงกิจกรรม พร้อมทั้งให้ชาวบ้านรวบรวมขวดแก้วแล้วนำมาวางไว้หน้าบ้าน ซึ่งมีรถจัดเก็บขวดแก้วอีกหนึ่งคันวิ่งตาม และเทศบาล

ทำการเก็บขวดแก้วทุกวันพุธ เวลา 13.00 น. นอกจากนี้เทศบาลได้จัดทำคอก ซึ่งทำจากอลูมิเนียมไว้สำหรับใส่ขวดแก้ววางไว้บริเวณกลางซอยเชิงทะเล 12 เพื่อเป็นที่ทิ้งขวดแก้ว

4) เปิดตัวกิจกรรมรณรงค์คัดแยกขวดแก้วอย่างเป็นทางการในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2551 ณ หาดสุรินทร์ อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะนั้น คือ คุณอนงค์วรรณ เทพสุทิน เป็นผู้เปิดกิจกรรม และบริษัทบางกอกกล๊าส จำกัด ได้มอบถังพลาสติกสำหรับรองรับขวดแก้วให้แก่เทศบาลจำนวน 3 ใบ นำไปวางหน้าร้านเซเว่น-อีเลฟเว่น ซึ่งเป็นสถานประกอบการที่มีปริมาณขวดแก้วมาก

5) มุลินธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคัดแยกขวดแก้ว ในงานประเพณีแข่งขันฟุตบอลเชิงทะเลคัพ ณ โรงเรียนบ้านเชิงทะเล (ตันติวิท) เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2551 รวบรวมขวดแก้วได้ประมาณ 85 กิโลกรัม

ในช่วงแรกของการดำเนินกิจกรรมมีบ้านเรือนและร้านค้าที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 7 แห่ง ขวดแก้วที่เก็บรวบรวมได้ประมาณ 30 กิโลกรัม ผู้วิจัยได้ประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย ร่วมกับการแจกแผ่นพับ ทำให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมทุกเดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2550 – พฤษภาคม 2551

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยหลายชิ้นที่มีความเกี่ยวข้องกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการมูลฝอย โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ อาชีพ สถานภาพในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ประเภทที่อยู่อาศัย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ งานวิจัยของสุวัฒน์ ฤทธิสำเร็จ (2544) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย : ศึกษากรณีของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสาชิง อําเภอบางเสาธง อําเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า

เพศ และสถานภาพในที่อยู่อาศัย รวมถึงรายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ศเนติ พاجرทิศ (2547) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และอาชีพ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย วิโรจน์ รูปดี (2547) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแยกประเภทขยะของเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระดับรายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชน ภัทรภรณ์ กฤษณะพันธ์ (2547) ซึ่งศึกษาปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการคัดแยกมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชุมชนเมือง : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านคลองหว่า ชุมชนกลางนา และชุมชนควนสันติ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคัดแยกมูลฝอย ได้แก่ ประเภทที่อยู่อาศัย อาชีพ จำนวนชั่วโมงในการพักอาศัยในแต่ละวัน และสมสมาน อาษารัฐ (2548) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมต่อการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน และประชาชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยมากกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย

นอกจากนี้งานวิจัยที่นำเสนอ ปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนเมือง การบริหารจัดการ กลไกของภาครัฐ รวมทั้งเงื่อนไขชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยของกมลศักดิ์ ธรรมาวุช (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยของเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีความรู้เรื่องการคัดแยกมูลฝอยและมีส่วนช่วยเทศบาลนครหาดใหญ่ ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เรื่องการคัดแยกมูลฝอยแก่ประชาชน นอกจากนี้ เยาวชนเป็นกลุ่มที่นำความรู้เรื่องการคัดแยกมูลฝอยไปพูดคุยกับบุคคลในครอบครัว วิโรจน์ รูปดี (2547) พบว่า บุคคลที่มีส่วนช่วยในการรณรงค์การคัดแยกประเภทขยะคือ บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน และกรรมการชุมชน ด้านโครงการรณรงค์คัดแยกประเภทขยะในชุมชน ประชาชนเข้าร่วมโครงการจากการชักชวนกัน และส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการด้วยการสมัครใจ จุฑารัตน์ บุญญานวัตร (2545) ศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาโครงการสงขลาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนเมือง การบริหารจัดการ กลไกของภาครัฐ รวมทั้งเงื่อนไขชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง นฤดี บุญชุม (2548)

ศึกษาแนวทางการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนปริกตก เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ บทบาทของทีมีวิจัย (ได้แก่ ผู้วิจัย แกนนำชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริก) และรายได้เฉลี่ยของตนเอง และรัชดา บุญแก้ว (2551) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ทูตทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง และการใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชุมชน ส่วนปัจจัยด้านกลไกของรัฐ ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล นโยบายของเทศบาล และการประสานงาน ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ล้วนเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวกับ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ผลงานวิจัยของจุฑารัตน์ บุญญาวัตร (2545) ที่พบว่า การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการสงขลาเมืองน่าอยู่น้อย เนื่องจากการประชาสัมพันธ์โครงการที่ไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง สุทธิศา สุวรรณะ (2545) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอย ในชุมชนรัตนวิบูลย์และชุมชนไทยโฮเต็ล ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกมูลฝอยเพราะ ไม่มีถังรองรับที่เพียงพอและไม่มีเวลาคัดแยก นอกจากนี้ยังขาดบุคลากรประสานงานระหว่างชุมชนและเทศบาล การประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุมและต่อเนื่อง ประชาชนเห็นว่าปัญหามูลฝอยไม่สำคัญ รวมทั้งไม่ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการคัดแยกมูลฝอย ชุมชนขาดความรู้สึกร่วมกัน ร่วมกัน ไม่มีความผูกพันกับท้องถิ่นและขาดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ ส่วนศเนติ พاجرทิศ (2547) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการมูลฝอย คือ ประชาชนส่วนมากไม่มีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในนโยบายสำคัญ ไม่มีการจัดการมูลฝอยที่ดีก่อนกำจัด รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง และสมสมาน อาษารัฐ (2548) พบว่า สำหรับสภาพปัญหาขยะของชุมชน ได้แก่ ชุมชนไม่มีการคัดแยกขยะ ชุมชนขาดความรู้ในการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และขาดการรับทราบข้อมูลข่าวสารด้านการให้บริการจัดการด้านขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลธาตุทอง นอกจากนี้ นฤดี บุญชุม (2548) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการมูลฝอย ได้แก่ ประชาชนบางส่วนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เทศบาลมีข้อจำกัดด้านเวลาและจำนวนบุคลากรที่ดูแลและประสานงาน การ

ประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง ขาดการกระตุ้นจากทีมวิจัย รวมทั้งขาดจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนทำให้บางโครงการต้องหยุดชะงักไป

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการมูลฝอย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีทั้งงานวิจัยที่เกิดขึ้นในชุมชนและงานวิจัยในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปานกมล พิสิฐอรรดกุล (2545) ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนปริกตก เทศบาลตำบลปริก ผู้ร่วมทีมวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณสุขเทศบาลตำบลปริกจำนวน 2 คน และตัวแทนชุมชนจำนวน 10 คน พบว่า กระบวนการวิจัยสามารถพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการมูลฝอยของชุมชนได้ระดับหนึ่ง โดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหา หาทางออกเพื่อแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติ และประเมินผล ปัจจัยที่เอื้อ ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง และยังก่อให้เกิดข้อเสนอโครงการแก้ไขปัญหามูลฝอยตามบริบทและศักยภาพของชุมชน และนำไปสู่การดำเนินโครงการในการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรมโดยชุมชน

วิวัฒน์ อึ้งเจริญ (2546) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนปริกตก เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนปริกตก เทศบาลตำบลปริก แนวทางการจัดการมูลฝอยของชุมชน เริ่มจากการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในชุมชน การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การคัดแยกมูลฝอย การนำมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ การทิ้งมูลฝอยอย่างเหมาะสม และการเก็บขนมูลฝอยของเทศบาล พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชนต่อผู้เข้าร่วมกระบวนการ ได้แก่ สมาชิกในทีมวิจัย สมาชิกในชุมชน และเทศบาล ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และการปฏิบัติ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม และพบว่า

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้ ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น การไม่มีเวลาว่างในบ้างครั้งของตัวแทนจากชาวบ้าน เทศบาลมีข้อจำกัดด้านเวลา และบุคลากร และความเคยชินในการทิ้งมูลฝอยของคนในชุมชน

พงศ์ภพ ขนาบแก้ว (2547) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการมูลฝอยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดโคกสมานคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการมูลฝอยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา (การวิจัยครั้งนี้ เป็นการบูรณาการงานวิจัยร่วมกับนางสาวไหมสุหรี อีสภาค (2547) สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครุเวรเอนในการจัดการมูลฝอยโดยเริ่มต้นจากโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโคกสมานคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนกลุ่มแกนนำชมรมพิทักษ์ความสะอาดจำนวน 48 คน อาจารย์แกนนำจำนวน 10 คน และนำการภารโรงจำนวน 1 คน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การสร้างความสัมพันธ์แนวราบ และประสบการณ์ตรง พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะการปฏิบัติอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม ปริมาณมูลฝอยในโรงเรียนลดลง มีการปรับเปลี่ยนนโยบายและรูปแบบการจัดการมูลฝอยในโรงเรียน รวมทั้งมีการเพิ่มเนื้อหาการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้ ได้แก่ นโยบายของโรงเรียน การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ความสัมพันธ์แนวราบระหว่างผู้วิจัยกับผู้เรียน บรรยากาศการเรียนรู้ และงบประมาณสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศธร กลางแท่น (2548) ที่ศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมจากโรงเรียนสู่ชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดธรรมโฆษณ์ และชุมชนธรรมโฆษณ์ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการมูลฝอยในโรงเรียน

ส่วนไหมสุหรี อีสภาค (2547) ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครุเวรเอนในการจัดการมูลฝอย พื้นที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนวัดโคกสมานคุณ ชุมชนโคกสมาน และชุมชนรัตนอุทิศ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง (นักเรียนและครูแกนนำ) กลุ่มเดียวกับงานวิจัยของนายพงศ์ภพ ขนาบแก้ว (2547) เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการเตรียมความรู้แก่แกนนำ พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทำให้นักเรียนแกนนำ มีระดับการเรียนรู้ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะการปฏิบัติ พฤติกรรมและการมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา คือ ครูแกนนำ แกนนำชุมชน ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ปัจจัย

ด้านโรงเรียน คือ ความสนใจของผู้บริหาร นโยบายของโรงเรียน โครงสร้างทางอำนาจ ความร่วมมือของนักเรียนและครูแกนนำ 2) ปัจจัยสนับสนุนด้านงบประมาณจากภายนอก 3) นโยบายและแผนพัฒนาของเทศบาลนครหาดใหญ่ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ข้อจำกัดของชุมชนเมือง 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง 3) ผู้นำชุมชน 4) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

รัชดา บุญแก้ว (2551) ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนทั้ง 7 ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลปริก ผู้ร่วมทีมวิจัย ประกอบด้วย ผู้วิจัย แกนนำชุมชน ๆ ละ 2 คน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ แกนนำชุมชนจากทุกชุมชนจำนวน 40 คน พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และทักษะในการเป็นผู้นำ ตลอดจนมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธี มีความเข้าใจปัญหาของชุมชน สามารถวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งมีการขยายผลการเรียนรู้สู่ครัวเรือน ชุมชน โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่นได้

จากภาพรวมของงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยนั้น ควรพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น รายได้ อาชีพ การศึกษา ความรู้ความเข้าใจเรื่องมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจในการมีส่วนร่วม และศรัทธาที่มีต่อผู้บริหาร เป็นต้น ควบคู่ไปกับการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การจัดการมูลฝอยประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน เนื้อหาจากการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และการออกแบบกิจกรรม เพื่อให้การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในครั้งนี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังจะกล่าวถึงในกระบวนการวิจัยในบทต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีวิธีการและขั้นตอนในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ศึกษา
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. พื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม

- ความตื่นตัวของประชาชนในพื้นที่ในการแก้ปัญหาการจัดการมูลฝอย

พื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือก คือ เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เนื่องจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงทะเล ได้แก่ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นักวิชาการสุขาภิบาล และเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนที่ทำงานด้านการจัดการมูลฝอย ทำให้ทราบว่า เทศบาลมีกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ปี 2544 อย่างต่อเนื่อง คือ กิจกรรมธนาคารขยะ ในปี 2544 เป็นเวลา 1 ปี เพราะประชาชนขาดแรงจูงใจในการดำเนินโครงการ และในปี 2548 เทศบาลร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงานดำเนินกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ โดยการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยประเภทอื่น ได้ดำเนินกิจกรรมในถนนหลัก 2 สาย คือ ถนนศรีสุนทรและถนนเชิงทะเล-บ้านคอน และในปี 2550 เทศบาลได้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวต่อเนื่อง ได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชน และประชาชนบางส่วนเรียกร้องให้ขยายพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม

ทำให้มี 5 พื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ คือ ถนนสายศรีสุนทร และถนนเชิงทะเล-บ้านดอน (ร่วมกิจกรรมตั้งแต่ปี 2548) และซอยเชิงทะเล 12 ซอยเชิงทะเล 14 และซอยเชิงทะเล 16 และ 16/1 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรม ปี 2550 มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านเช่าและหมู่บ้านจัดสรร

1.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 2 พื้นที่ คือ พื้นที่ศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และพื้นที่ศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1) พื้นที่ศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย พื้นที่ทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ ได้แก่ บ้านเรือนที่อยู่ริมถนนสายศรีสุนทร และถนนเชิงทะเล-บ้านดอน ลักษณะบ้านเรือนตั้งอยู่ติดถนนสายหลัก ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย บ้านเรือนที่อยู่ในซอยเชิงทะเล 12 ซอยเชิงทะเล 14 และซอยเชิงทะเล 16 และ 16/1

2) พื้นที่ศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ บ้านเรือนที่อยู่ริมถนนสายศรีสุนทร และบ้านเรือนที่อยู่ในซอยเชิงทะเล 12 เนื่องจากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลเป็นผู้แนะนำให้เลือกพื้นที่ดังกล่าว ร่วมกับการพิจารณาจากองค์ประกอบที่มีความหลากหลายทางด้านลักษณะที่พิกอาศัย ลักษณะชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะของพื้นที่

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 612 ครัวเรือน ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่
- ครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ในพื้นที่ศึกษา มี 245 ครัวเรือน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบในการเก็บข้อมูลตามช่วงความถี่ที่ตั้งของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สูตรของยามานะ โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนี้ (Taro Yamane, 1973: 725 อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ์, 2549: 88)

$$\text{จากสูตร } n = \frac{N}{(1 + Ne^2)}$$

โดยที่	n	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	ขนาดของประชากร
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างในที่นี้กำหนดให้เท่ากับ 0.05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{612}{1 + 612(0.05)^2} \\ &= 242 \end{aligned}$$

กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณมีทั้งสิ้น 242 ตัวอย่าง แต่ผู้วิจัยเก็บตัวอย่างจริงจำนวน 245 ตัวอย่าง โดยกำหนดสัดส่วนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละพื้นที่โดยจำแนกตามพื้นที่ศึกษา แต่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในแต่ละซอยซึ่งได้จากการคำนวณ และขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ มีความแตกต่างกัน เนื่องจากจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนตัวเลขของครัวเรือนที่เทศบาลมอบถังคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้ แต่ไม่ใช่จำนวนครัวเรือนที่มีอยู่จริงในซอยดังกล่าว ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย พบว่า 1) เจ้าของบ้านเช่าเป็นผู้มารับถังคัดแยกมูลฝอยแทนผู้อาศัย เมื่อได้รับถังมาแล้วบางส่วนไม่ได้นำไปแจกจ่ายให้กับผู้ที่เข้ามาอาศัยในบ้านเช่า และผู้ที่อาศัยบ้านเช่ามีการสลับสับเปลี่ยนผู้อาศัย ผู้ที่เช่าอาศัยใหม่ไม่ได้รับทราบรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรม จึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว 2) เนื่องจากข้อมูลของซอยที่ผู้วิจัยได้รับจากเทศบาล กับสภาพความเป็นจริงของการกระจายตัวของบ้านเรือนภายในแต่ละซอยมีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยต้องปรับเปลี่ยนจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละซอย ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจริงจึงมีความแตกต่างกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้เดิมบ้างเล็กน้อย รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละของ จำนวนครัวเรือน	ขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง	ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างที่เหมาะสม	ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างที่เก็บ จริง
1. ช.เชิงทะเล 12	180	29.41	71.17	72	69
2. ช.เชิงทะเล 14	61	9.97	24.13	25	35
3. ช.เชิงทะเล 16	118	19.28	46.66	47	29
4. ช.เชิงทะเล 16/1	33	5.39	13.04	14	18
5. ถ.ศรีสุนทรและ ถ.เชิงทะเล-บ้าน ดอน	220	35.95	87	87	94
รวม	612	100	242	245	245

ที่มา : จากการวิเคราะห์ผลโดยใช้สูตรของยามานะ (2549) และการเปรียบเทียบบัญญัติไตรยางค์

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

(1) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย จำนวน 3 คน

(2) ตัวแทนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ จำนวน 30 ครัวเรือน ประกอบด้วย ประธานชุมชน กรรมการชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ และสมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และจากอินเทอร์เน็ต เพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา และปัจจัยที่บ่งชี้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานของ

เทศบาลตำบลเชิงทะเล ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของเทศบาล แผนปฏิบัติงานของเทศบาล การจัดการมูลฝอยของเทศบาล การจัดโครงการด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล และนโยบายของผู้บริหาร

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยบันทึกเหตุการณ์ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2550 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551 ข้อมูลภาคสนามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อนและหลัง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกัน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดสอบใช้ใน ช่วงวันที่ 11 – 13 ตุลาคม 2550 จำนวน 30 ชุด กับตัวแทนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ที่อาศัยในซอยเชิงทะเล 14 16 และ 16/1 และถนนเชิงทะเล-บ้านดอน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ และอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล และมีข้อคำถามบางข้อถามเกี่ยวกับคณะผู้บริหารของเทศบาล การสุ่มเก็บแบบสอบถามจากบ้านเรือนที่ผู้วิจัยพบเป็นบ้านแรก เป็นกลุ่มตัวอย่างคนละกลุ่มกับกลุ่มที่นำแบบสอบถามไปใช้จริง เมื่อนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผลหาค่าความเชื่อถือได้ ทำให้สามารถนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้ และได้เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจริงในระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2550 – ธันวาคม 2550 ข้อมูลที่ได้นำไปใช้ออกแบบกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยต่อไป

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถาม เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต (ภาคผนวก ก) โดยปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์ ของภัทราภรณ์ กลุณณะพันธ์ (2547) เรื่องปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการคัดแยกมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชุมชนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองหะวะ ชุมชนกลางนา และชุมชนควนสันติ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และวิทยานิพนธ์ของนฤดี บุญชุม (2548) เรื่องแนวทางการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนปรกตก เทศบาลตำบลปรก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และเอกสารงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง ร่วมกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ศึกษา เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยเนื้อหาของแบบสอบถามทั้งหมดมี 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 22 ข้อ เป็นคำถามลักษณะปลายปิดและปลายเปิดรวมกัน แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของตนเอง สถานภาพในครัวเรือน

1.2 ข้อมูลด้านครัวเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ประเภทของครัวเรือน ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน สถานภาพการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

1.3 ข้อมูลด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาการย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาล สาเหตุของการย้ายเข้ามาอยู่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน (เป็นญาติกัน) ความถี่ในการเข้าร่วมงานประเพณีของชุมชน

1.4 ข้อมูลด้านสังคมและการเมือง ได้แก่ สถานภาพในชุมชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น เหตุผลที่ใช้ในการพิจารณาเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น ความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอยชุมชน จำนวน 61 ข้อ ประกอบด้วย

2.1 ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคดี เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

1) คำถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับมูลฝอย เป็นแบบเลือกตอบ มีจำนวน 15 ข้อ รวม 15 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำถามเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

คำถามเชิงบวก		คำถามเชิงลบ	
ตอบ ใช่	ได้ 1 คะแนน	ตอบ ใช่	ได้ 0 คะแนน
ตอบ ไม่ใช่	ได้ 0 คะแนน	ตอบ ไม่ใช่	ได้ 1 คะแนน

2) คำถามเกี่ยวกับทักษะคดี คำถามเป็นลักษณะให้เลือกตอบตามแบบลิคเคอร์ท (Likert scale) มีจำนวน 15 ข้อ รวม 75 คะแนน โดยมีเกณฑ์ระดับคะแนน 5 ระดับ ยึดเนื้อหาของข้อความเป็นหลัก ถ้าข้อความใดมีลักษณะเป็นบวก คือ มีเนื้อความเป็นไปตามจุดประสงค์ ให้คะแนนตรงกับที่ต้องการศึกษา ข้อความใดมีลักษณะเป็นลบ คือ มีเนื้อความตรงกันข้ามกับความประสงค์ จะให้คะแนนกลับกัน (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2549: 142) ดังนี้

	ข้อความลักษณะเป็นบวก	ข้อความลักษณะเป็นลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้ 5 คะแนน	ได้ 1 คะแนน
เห็นด้วย	ได้ 4 คะแนน	ได้ 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ได้ 3 คะแนน	ได้ 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ได้ 2 คะแนน	ได้ 4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้ 1 คะแนน	ได้ 5 คะแนน

2.2 การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน จำนวน 12 ข้อ เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดรวมกัน โดยคำถามเป็นลักษณะเชิงสำรวจข้อมูลการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน ระหว่างพ.ศ. 2550 - 2551

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน มีจำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นกับครัวเรือน การเก็บรวบรวมและการกำจัดมูลฝอย การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมการจัดการมูลฝอยของเทศบาลต่าง ๆ

2) คำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตน คำถามเป็นลักษณะให้เลือกตอบ ใช้แบบลิคเคอร์ต (Likert scale) มีจำนวน 11 ข้อ รวม 55 คะแนน โดยมีเกณฑ์การประมาณค่าให้เลือก 5 ระดับ ดังนี้

การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ	ได้ 5 คะแนน
การปฏิบัติบางครั้ง	ได้ 4 คะแนน
การปฏิบัติบ้างแล้วแต่โอกาส	ได้ 3 คะแนน
การปฏิบัติเพียงเล็กน้อย	ได้ 2 คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติเลย	ได้ 1 คะแนน

2.3 การรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย คำถามเป็นลักษณะให้เลือกตอบ ลักษณะข้อความในคำถามเป็นแบบลิคเคอร์ต (Likert scale) มีจำนวน 9 ข้อ รวม 45 คะแนน โดยมีเกณฑ์การประมาณค่าให้เลือก 5 ระดับ ดังนี้

ได้รับทราบข่าวสารมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
ได้รับทราบข่าวสารบ้างบางครั้ง	ได้ 4 คะแนน
ได้รับทราบข่าวสารปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
ได้รับทราบข่าวสารน้อย	ได้ 2 คะแนน
ไม่เคยรับทราบข่าวสารเลย	ได้ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลผล เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย และการรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย ใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์

(Absolute criteria) แบ่งตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm S.D.$) ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2537: 105 อ้างถึงใน นฤดี บุญชุม, 2548: 34)

น้อยกว่า ($\bar{X} - S.D.$)	หมายถึง	น้อย
$(\bar{X} + S.D.) > \bar{X} < (\bar{X} - S.D.)$	หมายถึง	ปานกลาง
มากกว่า ($\bar{X} + S.D.$)	หมายถึง	สูง

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ลักษณะข้อความในคำถามเป็นแบบลิคเคอร์ต (Likert scale) มีจำนวน 25 ข้อ รวม 125 คะแนน โดยมีเกณฑ์การประมาณค่าให้เลือก 6 ระดับ ดังนี้

มีส่วนร่วมมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มีส่วนร่วมมาก	ได้ 4 คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	ได้ 2 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมเลย	ได้ 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลผล ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์ (Best, 1970 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ บุญญานวัตร, 2545: 38) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	4.50 – 5.00
มาก	หมายถึง	3.51 – 4.50
ปานกลาง	หมายถึง	2.51 – 3.50
น้อย	หมายถึง	1.51 – 2.50
น้อยที่สุด	หมายถึง	1.00 – 1.50

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เป็นคำถามลักษณะปลายปิดและปลายเปิดรวมกัน จำนวน 3 ข้อ

2) คุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

(1) การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เครื่องมือที่สร้างขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อความ

ให้ครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยได้รับการตรวจสอบและแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) คือ

- ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี อาจารย์คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- ดร.อุมภาพร มุณีแนม อาจารย์คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- นายสามารถ อัยสุวรรณ รองปลัดเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
- นายอาทิตย์ นพเก้า นักวิชาการสุขาภิบาล กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
- นายพิริยดม์ วรรณพฤษ์ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

(2) การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และหาความเชื่อถือได้ของความรู้ ความเข้าใจในเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย โดยใช้สูตร Kuder – Richardson ซึ่งมีสูตรดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, 2549: 274)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{s_x^2} \right)$$

โดยที่	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อถือได้
	k	แทน	จำนวนข้อของแบบวัดชุดนั้นหรือตามนั้น
	s_x^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ตอบถูกแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ตอบผิดแต่ละข้อ (1-p)

ผลการคำนวณค่าความเชื่อถือได้ของความรู้ ความเข้าใจเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย เท่ากับ 0.71

ส่วนแบบวัดทัศนคติ พฤติกรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ใช้วิธีทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ, 2549: 277 - 278)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_x^2}{s_x^2} \right)$$

โดยที่	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อถือได้
	k	แทน	จำนวนข้อของแบบวัดชุดนั้น
	$\sum s_x^2$	แทน	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	s_x^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

ผลการคำนวณค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามในแต่ละส่วน สรุปได้ดังนี้

- 1) ทัศนคติต่อเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ได้ค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.79
- 2) พฤติกรรมด้านการจัดการมูลฝอย ได้ค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.84
- 3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้ค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.73
- 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้ค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.92

หากค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามมีค่ามากกว่า 0.70 ($r_{tt} < 0.70$) แสดงว่าเป็นชุดคำถามที่ไม่ต้องปรับปรุง (บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ, 2549: 442) ดังภาคผนวก ข

2.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ประวัติชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาล และข้อมูลจากการจัดกิจกรรมในชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ และขั้นติดตามประเมินผล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

- 1) การสนทนากลุ่ม จัดสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ในซอยเชิงทะเล 12 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานจัดการมูลฝอยในชุมชน ผลที่เกิดจากการดำเนินงานรูปแบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลที่จะทำให้เข้าถึงกลุ่มประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการและจัดกิจกรรม การจัดการมูลฝอยในพื้นที่เทศบาล

2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทในการจัดการมูลฝอยของเทศบาล พบว่าจนข้อมูลมีความอึดอัด จำนวน 3 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ปัญหาในการดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอย ประกอบด้วย

- (1) รองนายกเทศมนตรีตำบลเชิงทะเล
- (2) นักวิชาการสุขาภิบาลซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านการ

จัดการมูลฝอย

- (3) พนักงานขับรถเก็บขนมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเล

3) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลข่าวสารสำคัญของชุมชน พบว่าจนข้อมูลมีความอึดอัด ซึ่งได้แก่ ประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา ประธานชมรมผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุซึ่งเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ เพื่อสอบถามข้อมูลต่าง ๆ เช่น ประวัติชุมชน ลักษณะความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

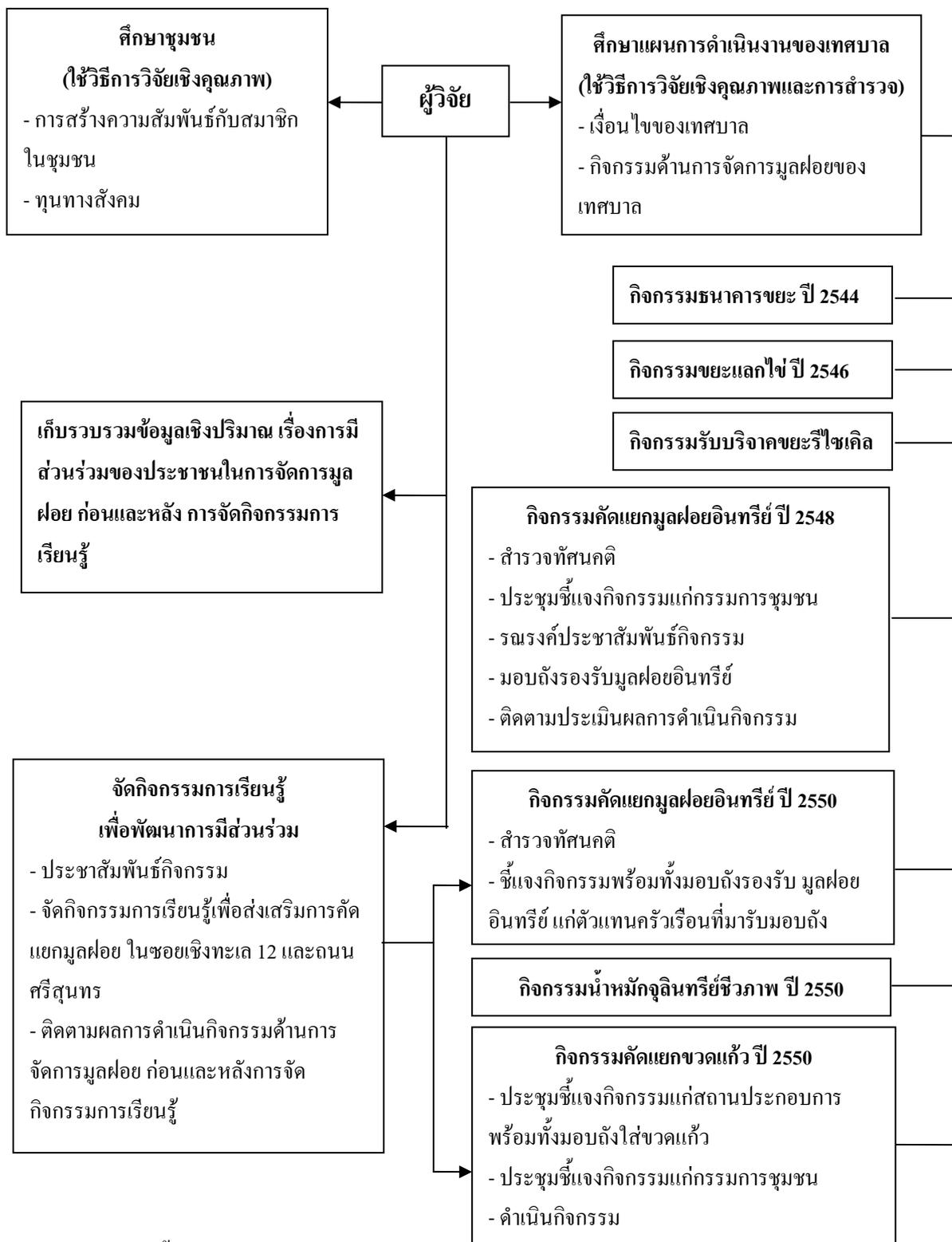
(1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพร้อมกับมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

(2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้วิธีการสังเกตโดยตรง คือ การสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนด้านกายภาพ การดำเนินชีวิตประจำวัน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรก เรื่องการศึกษาชุมชน ได้แก่ การศึกษาลักษณะทางกายภาพของชุมชน และทุนทางสังคมของชุมชน โดยผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเทศบาล ได้แก่ การศึกษาเงื่อนไขและข้อจำกัดของเทศบาลในการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย และการศึกษากิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดยเน้นกิจกรรมคัดแยก

มูลฝอยอินทรีย์และกิจกรรมคัดแยกขวดแก้วเป็นหลัก ผลจากการศึกษาดังกล่าวนำไปสู่ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยสรุปดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ และขั้นติดตามประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	ระยะเวลา	วัตถุประสงค์	ลักษณะกิจกรรม
1. ขั้นเตรียมการ 1) การเลือกพื้นที่ศึกษา	เดือนกันยายน 2550	เพื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินการวิจัย	1. เลือกพื้นที่สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ 2. เลือกพื้นที่สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
2) การแนะนำตัวผู้วิจัยกับเทศบาลอย่างไม่เป็นทางการ	เดือนกันยายน 2550	เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและสร้างความคุ้นเคยกับคณะผู้บริหารเทศบาล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	การพูดคุยแนะนำตัวและสร้างความสัมพันธ์
3) การแนะนำตัวผู้วิจัยกับชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ	เดือนพฤศจิกายน 2550 – พฤษภาคม 2551	เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน	การพูดคุยแนะนำตัวและสร้างความสัมพันธ์ ตามร้านขายขนมจีน ร้านขายน้ำชา และการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส
2. ขั้นดำเนินการ 1) การสร้างความสัมพันธ์	เดือนพฤศจิกายน 2550 – พฤษภาคม 2551	เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน	ผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่และร่วมพูดคุยกับบุคคลทุกกลุ่มเมื่อมีโอกาส

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอน	ระยะเวลา	วัตถุประสงค์	ลักษณะกิจกรรม
2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณก่อนเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วม	เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2550	1. เพื่อทดสอบระดับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย 2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง	1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์และการสังเกต 2. วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล
3) การศึกษาข้อมูลด้านปริมาณมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของเทศบาล		เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลด้านปริมาณมูลฝอยของเทศบาล ก่อนและระหว่างการดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์และกิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว	รวบรวมข้อมูลปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละปี ตั้งแต่ปี 2541 – ปี 2550
4) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12	เดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2551	เพื่อหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน	1. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2. กำหนดสถานที่ 3. กำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม 4. กำหนดเนื้อหาและการรวบรวมเนื้อหา 5. กำหนดสื่อที่ใช้ 6. กำหนดวิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรม

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอน	ระยะเวลา	วัตถุประสงค์	ลักษณะกิจกรรม
5) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ถนนศรีสุนทร	เดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2551	เพื่อหาแนวทางการดำเนินกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน	1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 2. กำหนดรูปแบบสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์กิจกรรม
6) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1	12 มีนาคม 2551	1. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการจัดการมูลฝอยและภาวะโลกร้อน 2. เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	1. ให้ความรู้ เรื่องมูลฝอยและภาวะโลกร้อน 2. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล
7) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 2 (รายละเอียดกิจกรรม ดังภาคผนวก ก)	25 มีนาคม 2551	3. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย	3. สนทนากลุ่ม 4. การเดินแจกแผ่นพับ
8) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ถนนศรีสุนทร	26 – 28 มีนาคม 2551	1. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการจัดการมูลฝอยและภาวะโลกร้อน 2. เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดยใช้เสียงตามสาย และเดินแจกแผ่นพับพร้อมทั้งชี้แจงกิจกรรม
3. ขึ้นติดตามประเมินผล 1) การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วม	เดือนเมษายน – พฤษภาคม 2551	เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ การปฏิบัติตน การรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย และนำผลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมาเปรียบเทียบ	1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ และการสังเกต 2. วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล
2) การประเมินผลโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	เดือนกันยายน 2550 – เดือน พฤษภาคม 2551	เพื่อเปรียบเทียบปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น จำนวนบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลังกระบวนการวิจัย	ศึกษากิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window ในการประมวลผลข้อมูล และใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การบรรยายและแสดงข้อมูลในรูปแบบของร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และระดับการมีส่วนร่วม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม โดยใช้การวิเคราะห์ T-test

3) ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Multiple regression analysis stepwise method) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว และตัวแปรตาม 1 ตัว ที่อยู่ในรูปเชิงเส้น มีสมการตัวแบบ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2532: 134)

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots + b_kx_k$$

โดย	Y	แทน	คะแนนพยากรณ์ของตัวเกณฑ์ (ตัวแปรตาม)
	a	แทน	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
	$b_1, b_2, b_3, \dots, b_k$	แทน	ค่าน้ำหนักคะแนนหรือสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ตัวที่ 1 ถึงตัวที่ k ตามลำดับ
	$x_1, x_2, x_3, \dots, x_k$	แทน	คะแนนของตัวพยากรณ์ (ตัวแปรอิสระ) ตัวที่ 1 ถึงตัวที่ k ตามลำดับ
	k	แทน	จำนวนตัวพยากรณ์ (ตัวแปรอิสระ)

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ใช้อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่าตัวใดมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากที่สุด โดยมีเงื่อนไข ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544: 459)

1. ตัวแปรทุกตัวต้องเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ
2. ตัวแปรอิสระ (x_1, x_2, \dots, x_k) ทุกตัวต้องเป็นอิสระต่อกัน

ส่วนเกณฑ์การวัดระดับความสัมพันธ์ ตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์ร่วมกันสูงระหว่างตัวแปรอิสระคู่ใดคู่หนึ่ง (ไม่มี Multicollinearity) เกิน 0.75 (สมยศ พุ่มหว่า, 2539 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ บุญญาวัตร, 2546: 41) ถ้าตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์ กันสูงกว่าเกณฑ์

การศึกษานี้จะเลือกเพียงตัวแปรเดียวจากตัวแปรอิสระคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงนี้ จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยวิเคราะห์ Correlation ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวในรูปของ Correlation Matrix (ภาคผนวก ง) พบว่า ตัวแปรที่ผู้วิจัยได้เลือกนั้น ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน การมีญาติพี่น้องอาศัยในซอยอื่น ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคนติ และการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลของ สุกงศ์จันทวานิช (2543) โดยใช้วิธีการ คือ

1) การจำแนกประเภทข้อมูล (Typological analysis) โดยการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภทตามคุณลักษณะของข้อมูล เช่น ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ดำเนินการวิจัย และผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น

2) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการวิเคราะห์ลักษณะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การทำกิจกรรมในชุมชน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทูทางสังคม เป็นต้น

โดยสรุป ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลพื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการดำเนินการวิจัยทั้งหมดซึ่งนำไปสู่ผลของการวิจัย ดังเสนอในบทที่ 4

บทที่ 4

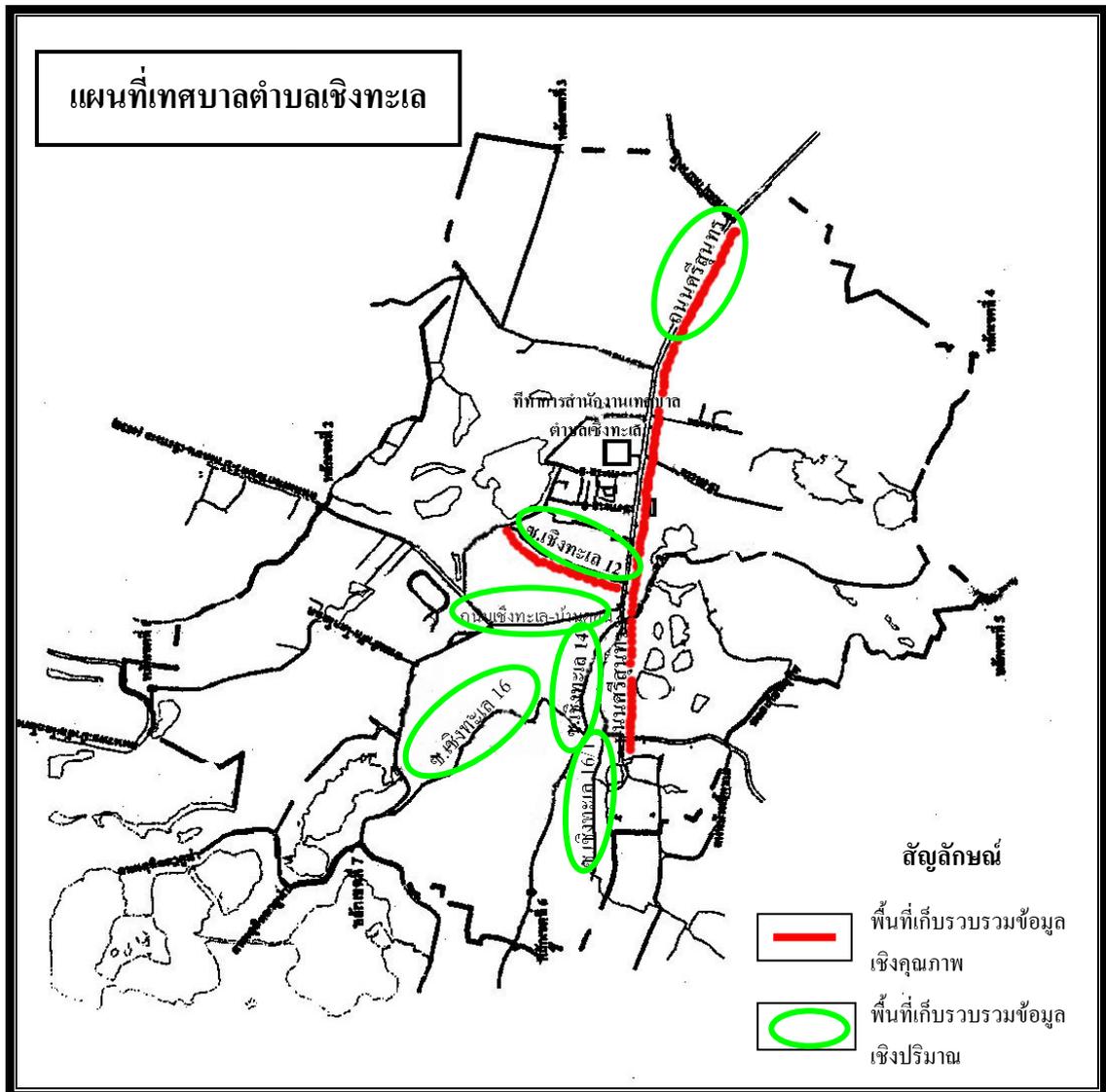
ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เก็บรวบรวมทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยรายงานผลการวิจัยตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ศึกษา
2. ขั้นตอนของกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
3. ผลเบื้องต้นที่เกิดจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
5. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แผนที่เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
ที่มา : เทศบาลตำบลเชิงทะเล (ม.ป.ป.: 4)

2. ขั้นตอนของกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นดำเนินการ และ 3) ขั้นติดตามประเมินผล ขั้นตอนการพัฒนาการมีส่วนร่วมตลอดจนผลการดำเนินงานสรุป ได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 สรุปขั้นตอนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลเชิงทะเล

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
1. ขั้นเตรียมการ		
1) การเลือกพื้นที่ศึกษา สำหรับการเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงปริมาณ และการ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิง คุณภาพ	เพื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษาที่มี ความเหมาะสมต่อการ ดำเนินการวิจัย	เทศบาลตำบลเชิงทะเลเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ต่อการดำเนินการวิจัย เนื่องจาก 1. มีพื้นที่พอเหมาะ ขนาดไม่ใหญ่ 2. มีความพร้อมด้านการจัดการมูลฝอย 3. มีการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย อย่างต่อเนื่อง หมายเหตุ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ อาศัยในซอยที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์
2) การแนะนำตัวผู้วิจัย กับทางเทศบาล - การแนะนำตัวอย่างไม่ เป็นทางการ โดยการ พูดคุยแนะนำตัวและสร้าง ความสัมพันธ์	เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและสร้าง ความคุ้นเคยกับทางคณะ ผู้บริหารเทศบาล และ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	เจ้าหน้าที่เทศบาลได้รับทราบการทำวิจัยและยินดีให้ ความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
<p>3) การแนะนำตัวผู้วิจัยกับทางชุมชน</p> <p>- การแนะนำตัวอย่างไม่เป็นทางการ โดยการพูดคุยแนะนำตัวและสร้างความสัมพันธ์ ตามร้านขายขนมจีน ร้านขายน้ำชา และการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส</p>	<p>เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน</p>	<p>สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ถึงการเข้ามาทำวิจัยของผู้วิจัย มีการทักทายและพูดคุยกับผู้วิจัยแบบเป็นกันเอง</p>
<p>2. ขั้นดำเนินการ</p>		
<p>1) การสร้างความสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่ และร่วมพูดคุยกับบุคคลทุกกลุ่มเมื่อมีโอกาส</p>	<p>เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน</p>	<p>จากการเข้าไปอยู่ในพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ลักษณะของที่พัก และช่วงเวลาการพักอาศัยของสมาชิกในชุมชน 2. ทูตทางสังคมของชุมชน 3. เงื่อนไขของชุมชน <p>หมายเหตุ 1) ข้อมูลจากการลงพื้นที่ดังกล่าว ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเลือกพื้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง รูปแบบของกิจกรรม และสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนร่วมกับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เทศบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกขอเช่าทะเล 12 และถนนศรีสุนทร เป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน</p> <p>2) กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ หรือเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานาน มีจำนวน 60 คน ที่สมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
<p>2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณก่อนเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วม โดย</p> <p>1.ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์และการสังเกต</p> <p>2.วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล</p>	<p>1. เพื่อประเมินระดับความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย</p> <p>2. นำผลที่ได้มาออกแบบกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง</p>	<p>กลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย ภาวะโลกร้อน และขาดข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล</p> <p><u>หมายเหตุ</u> 1. ผู้วิจัยเข้าใจวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ลักษณะของที่พักและช่วงเวลาการอยู่ในที่พักอาศัย ทิศทางสังคมของชุมชน และเงื่อนไขของชุมชนมากขึ้น</p> <p>2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ถนนศรีสุนทร และถนนเชิงทะเล-บ้านดอน ซ.เชิงทะเล 12, 14, 16 และ 16/1 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์</p>
<p>3) การศึกษาข้อมูลด้านปริมาณมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของเทศบาล</p>	<p>เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลด้านปริมาณมูลฝอยของเทศบาลก่อน และระหว่างดำเนินการกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์และกิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว</p>	<p>มูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลมีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี ตั้งแต่ปี 2541 – 2550</p> <p><u>หมายเหตุ</u> อ้างอิงจากข้อมูลปริมาณมูลฝอยจากกลุ่มงานสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครภูเก็ต ปี 2550</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
4) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ชอยเชิงทะเล 12 โดยกำหนดประเด็นดังต่อไปนี้ 1. กลุ่มเป้าหมาย 2. สถานที่ 3. ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม 4. เนื้อหาและการรวบรวมเนื้อหา 5. สื่อที่ใช้ 6. วิธีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรม	เพื่อหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน	การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ชอยเชิงทะเล 12 โดยจัดกิจกรรมจำนวน 2 ครั้ง มีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1. แบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ร้านค้า 2) บ้านดั้งเดิมในพื้นที่ 3) บ้านที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ 4) บ้านเช่า/ห้องเช่า 2. ระบุสถานที่จัดกิจกรรมในชอยเชิงทะเล 12 คือ 1) สถานที่จัดกิจกรรมครั้งที่ 1 บริเวณดินชอย 2) สถานที่จัดกิจกรรมครั้งที่ 2 บริเวณท้ายชอย <u>หมายเหตุ</u> พื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมสะดวกต่อการเดินทางมาร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง 3. กำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมระหว่างเวลา 10.00 น. – 12.00 น. <u>หมายเหตุ</u> เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างว่างจากการปฏิบัติภารกิจส่วนตัว โดยจัดในเวลาเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง ในวันเวลาราชการเพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่เทศบาลในการปฏิบัติงาน

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
<p>4) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ชอยเชิงทะเล 12 (ต่อ)</p>		<p>4. การกำหนดและรวบรวมเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม แบ่งเป็น 3 ประเด็นใหญ่ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมูลฝอย (2) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะโลกร้อน (3) กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดยรวบรวม จาก 2 แหล่ง คือ <ol style="list-style-type: none"> (1) เอกสารที่เกี่ยวข้อง (2) หน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน คือ เทศบาลตำบลเชิงทะเล และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ในการให้ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรม <p>หมายเหตุ การจัดกิจกรรมทั้งสองครั้งใช้เนื้อหาเดียวกัน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจที่ตรงกัน</p> <p>5. การกำหนดรูปแบบสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์กิจกรรม ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมโดยใช้เสียงตามสาย 2) ป้ายนิทรรศการมูลฝอยและภาวะโลกร้อน 3) แผ่นพับคัดแยกขวดแก้ว และแผ่นพับภาวะโลกร้อน โดยแทรกตารางจัดเก็บมูลฝอยแต่ละประเภทของเทศบาลร่วมด้วย <p>หมายเหตุ ในการจัดกิจกรรมทั้งสองครั้งผู้วิจัยใช้รูปแบบสื่อชนิดเดียวกัน และได้นำตัวอย่างน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพมาให้ดู</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
4) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ชอยเชิงทะเล 12 (ต่อ)		6. การกำหนดวิธีการประชาสัมพันธ์ ในการจัดกิจกรรมทั้งสองครั้งผู้วิจัยใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างกัน คือ ครั้งแรก ประชาสัมพันธ์โดยการบอกต่อ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ไปแจ้งข่าวกับเจ้าของร้านขายขนมจีนซึ่งอยู่ด้านหลังซอยให้ช่วยแจ้งข่าวแก่ลูกค้าที่มาที่ร้าน ครั้งที่สอง ประชาสัมพันธ์ โดยใช้รถกระจายเสียงวิ่งประชาสัมพันธ์ในซอย และให้ทางประธานชมรมผู้สูงอายุซึ่งอาศัยอยู่ในซอยช่วยแจ้งข่าว <u>หมายเหตุ</u> ในการจัดกิจกรรมทั้งสองครั้งผู้วิจัยใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน เพื่อหารูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด
5) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ถนนศรีสุนทร	เพื่อหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน	การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมในถนนศรีสุนทรมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้า 2. กำหนดรูปแบบสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมซึ่ง ประกอบด้วย 1) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมโดยใช้เสียงตามสาย 2) แผ่นพับคัดแยกขวดแก้ว 3) แผ่นพับภาวะโลกร้อนโดยแทรกตารางจัดเก็บมูลฝอยแต่ละประเภทของเทศบาลด้วย เช่นเดียวกับที่ใช้จัดกิจกรรมในชอยเชิงทะเล 12 <u>หมายเหตุ</u> การจัดกิจกรรมในชอยเชิงทะเล 12 และถนนศรีสุนทรมีความแตกต่างกัน เนื่องจากถนนศรีสุนทรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอาชีพค้าขายไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมจึงเน้นการประชาสัมพันธ์ด้วยเสียงตามสาย และแผ่นพับ

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
6) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1	1. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ สถานการณ์ด้านการจัดการมูลฝอยและภาวะโลกร้อน	กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยและภาวะโลกร้อนมากขึ้น
7) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 2 โดย	2. เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	<u>หมายเหตุ</u> 1) กลุ่มตัวอย่างมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมาล่วงหน้าก่อนเวลา และซักถามข้อสงสัย
1. ให้ความรู้ เรื่องมูลฝอย และภาวะโลกร้อน	3. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย	2) เจ้าหน้าที่เทศบาลไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 2 เนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว
2. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล		
3. การสนทนากลุ่ม		
4. เดินแจกแผ่นพับ		
8) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ถนน ศรีสุนทร โดย ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ด้วยเสียงตามสาย และเดินแจกแผ่นพับพร้อมทั้งชี้แจงกิจกรรม	1. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ สถานการณ์ด้านการจัดการมูลฝอยและภาวะโลกร้อน	กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจข้อมูลในแผ่นพับ และเล็งเห็นว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญ และอยากให้เทศบาลเน้นการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้มาก
	2. เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	<u>หมายเหตุ</u> กลุ่มตัวอย่างไม่มีเวลาเข้าร่วมเพราะต้องประกอบอาชีพค้าขาย

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	ผลการดำเนินการ
3. ติดตามประเมินผล		
1) การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วม โดย 1.ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบการสัมภาษณ์ และการสังเกต และ 2.วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล	เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอย และนำ ผลก่อนและหลังการจัด กิจกรรมมาเปรียบเทียบ	กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และระดับการมีส่วนร่วม เพิ่มขึ้น
2) การประเมินผลโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดย ศึกษา กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว	เพื่อเปรียบเทียบปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น จำนวน บ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรม ก่อนและหลัง กระบวนการวิจัย	1. กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ปริมาณมูลฝอย และบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีปริมาณคงที่ <u>หมายเหตุ</u> 1) ในอนาคตเทศบาลจะขยายพื้นที่การดำเนินงานกิจกรรมทั่วทั้งเขตเทศบาล 2) ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ต่อเนื่อง 2. กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว ปริมาณขวดแก้วและบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีปริมาณเพิ่มขึ้น <u>หมายเหตุ</u> ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ต่อเนื่อง

2.1 ขั้นเตรียมการ รายละเอียดกิจกรรมและผลการศึกษา มีดังต่อไปนี้

2.1.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) โดยผู้วิจัยพิจารณาจากความพร้อมด้านการจัดการมูลฝอย และการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ในปี 2548 และปี 2550

2.1.2 การแนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล

เป็นการแนะนำตัวอย่างไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยติดต่อประสานงาน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัยกับคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการมูลฝอย ได้แก่ นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่สุขาภิบาล (ผู้ปฏิบัติงานด้านมูลฝอย) รวมถึงพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรม และแผนการดำเนินงานในอนาคตด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ซึ่งทางผู้บริหาร คือ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่เทศบาลท่านอื่น ๆ ได้รับรู้ถึงการเข้ามาทำวิจัยในพื้นที่ของผู้วิจัย และยินดีให้ความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน

2.1.3 การแนะนำตัวผู้วิจัยกับทางชุมชน

เป็นการแนะนำตัวผู้วิจัยอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลทั่วไปในชุมชน โดยผู้วิจัยร่วมพูดคุยกับคนในชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาสเพื่อสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย มีทั้งการพูดคุยตามร้านขายขนมจีน ร้านขายน้ำชา และการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน เช่น ประเพณีถือศีลกินผัก งานวัดประจำปี เป็นต้น ในระยะแรกของการเข้าไปในพื้นที่ ชาวบ้านมีความสงสัย เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนแปลกหน้าและบางคนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนคิดว่าผู้วิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาล แต่เมื่อผู้วิจัยแนะนำตัวและสร้างความเป็นกันเอง โดยการพูดคุยและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้ามาทำวิจัย ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักคุ้นเคย และมีความสนิทสนมกับผู้วิจัยมากขึ้น สังเกตได้จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ชาวบ้านที่พบเห็นผู้วิจัยจะยิ้มให้ และทักทาย พร้อมทั้งให้ความร่วมมือด้วยความยินดี

2.2 ขั้นตอนดำเนินการ

เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย รวมทั้งศึกษากิจกรรมและการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการทำกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย มีผลการดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน

ผู้วิจัยได้เข้าไปอาศัยในพื้นที่ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 – เดือนพฤษภาคม 2551 และปฏิบัติตนเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในชุมชน มีการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นกันเองกับชาวบ้านโดยการไปนั่งตามร้านขายขนมจีน และการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส ผู้วิจัยแสดงความเป็นกันเองกับชาวบ้านจนได้รับความไว้วางใจ และให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ลักษณะของที่พักอาศัย และช่วงเวลาการอาศัยอยู่ในที่พัก เงื่อนไขของชุมชน ตลอดจนทุนทางสังคมของชุมชน จากการที่ผู้วิจัยร่วมพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ทำให้ทราบว่า “เมื่อมีกิจกรรมหรือมีงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีถือศีลกินผัก งานวัดประจำปีของวัดเชิงทะเล นอกจากเทศบาลจะประชาสัมพันธ์โดยใช้เสียงตามสายแล้ว ก็จะมีกรรมการชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข หรือสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ มาบอกกล่าว กลุ่มบุคคลดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นบุคคลดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือเป็นญาติพี่น้องกัน และชาวบ้านเมื่อทราบข่าวก็จะไปร่วมงานอย่างหนาแน่น” (นายจรัญ แก้วพิทักษ์ (สัมภาษณ์), 30 เมษายน 2551) พื้นที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลเป็นพื้นที่ที่ตั้งสถานที่สำคัญทางศาสนาหลายแห่ง เช่น ศาลเจ้าจำนวน 2 แห่ง เมื่อถึงเทศกาลประเพณีถือศีลกินผัก ทางเทศบาลตำบลเชิงทะเลร่วมกับกรรมการศาลเจ้า จัดกิจกรรม คือ การถือศีลปฏิบัติธรรม ชำระร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งจัดขึ้นในช่วง ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 จนถึงขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี นอกจากนี้พื้นที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลเป็นพื้นที่ตั้งของวัดเชิงทะเล ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม ของทุกปี ทางเทศบาลร่วมกับกรรมการชุมชน และกรรมการวัด ร่วมกันจัดงานสมโภชน์หลวงพ่อพลับวัดเชิงทะเล ประชาชนร่วมทำบุญตักบาตร

หมายเหตุ

(1) จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเลือกพื้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรม รูปแบบของกิจกรรม และสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา แนวทาง และรูปแบบของการจัดกิจกรรมกับเจ้าหน้าที่เทศบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย คือ คุณอานัติ นพเก้า เจ้าหน้าที่สุขาภิบาล ผู้วิจัยจึงเลือกซอยเชิงทะเล 12 และถนนศรีสุนทร เป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

(2) กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ หรือเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานาน เป็นผู้สูงอายุ และมีเวลาว่างจากงานประจำ มีจำนวนประมาณ 60 คน การเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับความสมัครใจ สาเหตุที่มีกรรมการชุมชนหลายท่าน เนื่องจากเป็นนโยบายของนายกเทศมนตรี “กรรมการชุมชนยิ่งมากยิ่งดี เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ กรรมการชุมชนเหล่านี้ จะได้ไปบอกกล่าวกับบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง” (นายตู้ ชันธุ์อาษา (สัมภาษณ์), 10 มีนาคม 2551)

2.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณก่อนเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน (pre – test)

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ผลจากการทดสอบกลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน มีประเด็นที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ต่อการวางแผนการดำเนินกิจกรรม รวม 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 กลุ่มตัวอย่างยังมีความสับสน เรื่องมูลฝอยและประเภทของมูลฝอย จากข้อคำถามด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยที่ว่า การทิ้งมูลฝอยควรแยกประเภทมูลฝอยเปียกและแห้งออกจากกันเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีผู้ตอบถูกจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 36.6

ประเด็นที่ 2 ด้านทัศนคติ กลุ่มตัวอย่างยังมีความสับสน ไม่แน่ใจ ในข้อคำถามที่ว่า เราช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ โดยการลดปริมาณมูลฝอย และการคัดแยกมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อน โดยกลุ่มตัวอย่างตอบว่าไม่แน่ใจมากกว่าข้อคำถามอื่น ๆ ร้อยละ 36.4 และ 35.1 ตามลำดับ

ประเด็นที่ 3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารจากเสียงตามสายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด ร้อยละ 42.4 รองลงมาคือ อื่น ๆ ได้แก่ การได้รับหนังสือจากเทศบาล กรรมการชุมชนเป็นผู้บอกกล่าว หรือญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านเป็นผู้บอกกล่าว ร้อยละ 12.2

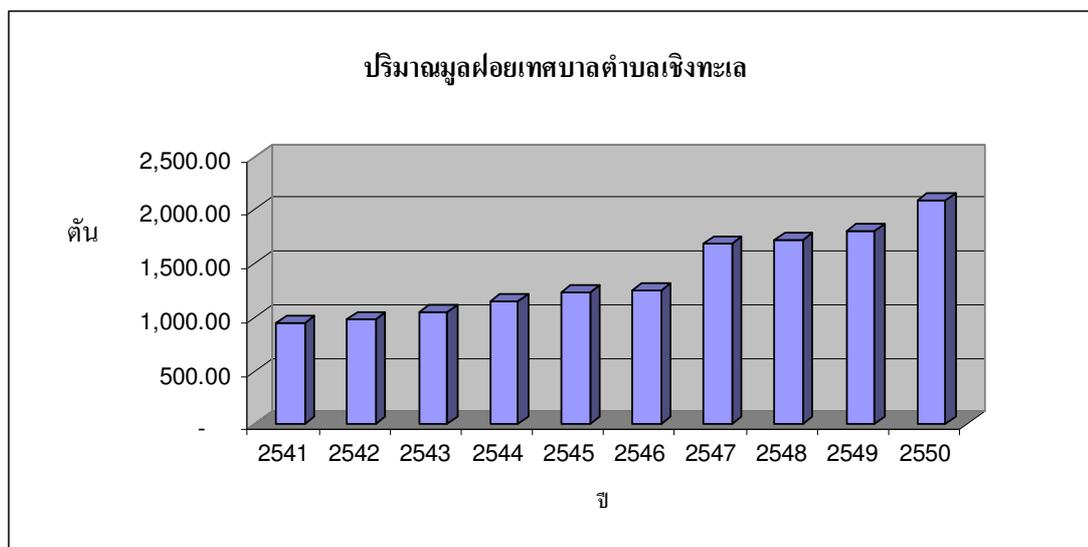
จากผลการทดสอบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำประเด็นดังกล่าวไปร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่เทศบาล เพื่อใช้ออกแบบรูปแบบการดำเนินกิจกรรมพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งได้รับความเห็นว่า “ในการจัดกิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่เข้าถึงชาวบ้าน ซึ่งเราต้องเป็นฝ่ายเข้าไปหาเขา ถ้าจะให้ชาวบ้านเข้ามาหาเราเขาจะไม่มา โดยเฉพาะผู้สูงอายุถ้าไม่มีใครมาส่งเขาเดินทางมาเองไม่ได้ บางคนก็ติดภาระกิจส่วนตัว บางคนก็ต้องขาย

ของ ส่วนรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ใช้การประชาสัมพันธ์กลุ่มย่อยจะเข้าถึงเขามากกว่า หรือใช้รถกระจายเสียง” (นายอานัติ นพเก้า (สัมภาษณ์), 1 พฤศจิกายน 2550)

ทั้งนี้ จากการเข้าไปในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ร่วมพูดคุย และสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ลักษณะของที่พัก ช่วงเวลาการอยู่ในที่พักอาศัย ทูทางสังคมของชุมชน และเงื่อนไขของชุมชนมากขึ้น

2.2.3 การศึกษาข้อมูลด้านปริมาณมูลฝอยรวม

ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล ตั้งแต่ปี 2541 – ปี 2550 มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี (ดังภาพประกอบ 5) เนื่องจากมีบ้านพักของผู้รับเหมาก่อสร้างเพิ่มขึ้นในปัจจุบันมีทั้งหมด 8 แห่ง โดยใน 1 แห่งก่อให้เกิดมูลฝอยประมาณ 200 กิโลกรัมต่อวัน อีกทั้งเกิดจากการขยายตัวของชุมชนเมือง จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นมีทั้งประชากรตามทะเบียนราษฎร และประชากรแฝงในพื้นที่ โดยสังเกตได้จากจำนวนห้องเช่าและบ้านเช่าที่เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนพฤติกรรมในการอุปโภคและบริโภค ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดมูลฝอยทั้งสิ้น (นายอานัติ นพเก้า, 1 พฤศจิกายน 2550)

ภาพประกอบ 5 สรุปปริมาณมูลฝอยเทศบาลตำบลเชิงทะเล ตั้งแต่ปี 2541-2550

ที่มา : สำนักงานเครื่องจักร กลุ่มงานสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครภูเก็ต

http://www.phuketcity.go.th/pkm/index.php?option=com_content&task=view&id=2112&Itemid=1&lang=th_TH เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551

2.2.4 การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ขอยเชิงทะเล 12 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จากการศึกษาวิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ลักษณะของที่พักและช่วงเวลาการพักอาศัย ทูทางสังคมของชุมชน และเงื่อนไขของชุมชนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ร้านค้า 2) บ้านดั้งเดิมในพื้นที่ 3) บ้านที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ 4) บ้านเช่าและห้องเช่า ดังแสดงรายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

	การอยู่อาศัย (ช่วง กลางวัน)	ลักษณะ ความสัมพันธ์	การคัดแยกมูล ฝอยอินทรีย์	รูปแบบสื่อ
1. ร้านค้า	- จะอยู่อาศัยตลอด ไม่มีเวลาเข้าร่วม กิจกรรม เนื่องจาก ต้องค้าขาย	- ผู้คนดั้งเดิม มี การติดต่อสัมพันธ์ กัน ในเครือญาติ บ้าง - ผู้ที่เพิ่งเข้ามาไม่มี การติดต่อสัมพันธ์ กับบุคคลอื่น	- ให้ความ ร่วมมือในการ คัดแยก	- เสียงตามสาย - แผ่นพับ - รถกระจายเสียง
2. บ้านดั้งเดิม	- ส่วนใหญ่เป็น ผู้สูงอายุดูแลบ้าน	- เมื่อทำภารกิจ ส่วนตัวเสร็จ มี การรวมกลุ่มกัน บ้านที่เป็นเครือ ญาติกัน หรือผู้ที่ รู้จักในละแวก ใกล้เคียง	- ใ ห้ ค ว า ม ร่วมมือในการ คัดแยก บ้างก็ นำไปเลี้ยงสัตว์	- เสียงตามสาย - การบอกต่อใน หมู่ญาติ - รถกระจายเสียง - แผ่นพับ
3. บ้านที่ย้ายเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานใหม่	- ช่วงกลางวัน ออกไปประกอบ อาชีพนอกชุมชน และกลับมาที่พัก ช่วงเย็น	- ไม่มีการติดต่อ สัมพันธ์กับเพื่อน บ้านหรือบุคคลอื่น	- บางครัวเรือนมี การคัดแยกมูล ฝอย	- เสียงตามสาย - แผ่นพับ
4. บ้านเช่าและห้องเช่า	- ช่วงกลางวัน ออกไปประกอบ อาชีพนอกชุมชน เวลากลับที่พักไม่ แน่นอน	- ไม่มีการติดต่อ สัมพันธ์กับเพื่อน บ้านหรือบุคคลอื่น	- ไม่คัดแยกมูล ฝอย เพราะไม่ ทราบว่ามี กิจกรรมนี้ / ปริมาณมูลฝอย มีน้อย เพราะ รับประทาน อาหารนอกบ้าน	- แผ่นพับ - เจ้าของบ้านเช่า เป็นผู้บอกต่อ

ที่มา : จากการประมวลความคิดของผู้วิจัย

2) การกำหนดสถานที่จัดกิจกรรมมี 2 แห่ง คือ ครั้งที่ 1 บริเวณต้นซอยข้างร้านขายขนมจีน สถานที่จัดกิจกรรมครั้งที่ 2 เป็นบริเวณท้ายซอยข้างร้านขายของชำ เพื่อความสะดวกต่อการเดินทางมาร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

หมายเหตุ ร้านขายขนมจีนโดยทั่วไปมีลูกค้านั่งรับประทานขนมจีนเป็นประจำ และชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงเมื่อว่างจากภารกิจส่วนตัวก็จะมานั่งรวมตัวที่ร้านดังกล่าว ส่วนร้านขายของชำท้ายซอยมีลูกค้าและมีผู้สัญจรผ่านไปมาตลอด มีพื้นที่สำหรับใช้จัดกิจกรรม และผู้ที่อาศัยบริเวณท้ายซอยสะดวกต่อการเดินทางมาร่วมกิจกรรม

3) การกำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยเลือกช่วงเวลา จัดกิจกรรมทั้งสองครั้งในช่วงวันและเวลาราชการ ระหว่าง 10.00 น. – 12.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างว่างจากการปฏิบัติภารกิจส่วนตัว และเป็นเวลาปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาล

4) การกำหนดเนื้อหาและการรวบรวมเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และการรวบรวมเนื้อหาที่ใช้ โดยมีรายละเอียดแสดงผลดังตาราง 2

กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองครั้งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมในพื้นที่ และเป็นผู้สูงอายุ เพราะมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และบางส่วนเป็นเจ้าของบ้านเช่า/ห้องเช่า ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปบอกกล่าวญาติพี่น้อง หรือผู้ที่มาเช่าบ้านได้ สถานที่ในการจัดกิจกรรมบริเวณต้นซอยเป็นสถานที่ที่เหมาะสม จากการสัมภาษณ์นายสมชาย ดอกเทียม (25 มีนาคม 2551) ซึ่งกล่าวว่า “เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่จัดบริเวณต้นซอย ซึ่งเป็นสถานที่ที่สมาชิกในชุมชนทราบกันดี แต่เมื่อมีการจัดกิจกรรมบริเวณท้ายซอยสมาชิกในชุมชนบางส่วนเกิดความสับสน เนื่องจากไม่เคยมีการจัดกิจกรรมในสถานที่ดังกล่าว” ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกในชุมชนทำภารกิจส่วนตัวเสร็จ สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีภาพประกอบซึ่งเป็นภาพจากสถานการณ์จริง (ภาคผนวก จ) วิธีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรม ในครั้งแรกใช้การบอกต่อ เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง รู้เฉพาะกลุ่มคน สำหรับการประชาสัมพันธ์โดยใช้รถแห่เข้าถึงกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้มากกว่า แต่เนื่องจากสถานที่ในการจัดกิจกรรมครั้งที่สอง ซึ่งจัดบริเวณท้ายซอย ชาวบ้านไม่คุ้นเคยกับสถานที่ดังกล่าว จึงเกิดความไม่แน่ใจและไม่ไปเข้าร่วม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เดินแจกแผ่นพับการคัดแยกขวดแก้ว ภาวะโลกร้อน และตารางเก็บข้อมูลฝอยของเทศบาลให้แต่ละครัวเรือน ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้ง 2 ครั้ง พร้อมทั้งชี้แจงกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย ช่วงวันที่ 26 – 28 มีนาคม 2551

2.2.5 การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ถนนศรีสุนทร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้วิจัยเน้นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเป็นหลัก กลุ่มเป้าหมาย 150 คน ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย มีรูปแบบสื่อและการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เทศบาลประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยใช้เสียงตามสาย เวลา 10.00 น. และ 16.00 น. ก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรม 1 วัน ผู้วิจัยเดินแจกแผ่นพับแยกขวดแก้ว และแผ่นพับภาวะโลกร้อน ตลอดจนตารางจัดเก็บมูลฝอยแต่ละประเภท ตามบ้านเรือนต่าง ๆ ในช่วงเวลา 10.00 น.-12.00 น. และ 17.00 น. – 19.00 น.

ผลการประชาสัมพันธ์กิจกรรม พบว่า สำหรับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพค้าขาย สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายมีความเหมาะสมที่สุด และช่วงเวลาเหมาะสมสำหรับผู้ประกอบอาชีพค้าขาย คือ เวลา 10.00 น. ส่วนการแจกแผ่นพับช่วงเย็นเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากร้านค้าต่าง ๆ ไม่มีลูกค้าเข้าร้าน และเป็นช่วงที่ร้านใกล้จะปิดเจ้าของร้านหรือผู้ที่ค้าขายมีเวลาในการพูดคุยกับผู้วิจัย

อนึ่ง การจัดกิจกรรมในซอยเชิงทะเล 12 และถนนศรีสุนทรมีความแตกต่างกัน เนื่องจากถนนศรีสุนทรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม จึงเน้นการประชาสัมพันธ์ด้วยเสียงตามสายและแผ่นพับ ทั้งนี้แผ่นพับที่ใช้ในการจัดกิจกรรมซอยเชิงทะเล 12 และถนนศรีสุนทร เป็นแผ่นพับชุดเดียวกัน นอกจากนี้ การประชาสัมพันธ์โดยใช้เสียงตามสายใช้เฉพาะในวันและเวลาราชการเท่านั้น

2.2.6 กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1

กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1 ได้ดำเนินการในวันที่ 12 มีนาคม 2551 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 12 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ฉ) รูปแบบของการจัดกิจกรรมเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย และภาวะโลกร้อน โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลโดยคุณอภินิ นพเก้า นักสุขาภิบาล เทศบาลตำบลเชิงทะเล รวมทั้งมีการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้การสนทนากลุ่ม ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลจากการดำเนินกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 12 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยปกติจะอยู่บ้านตลอดทั้งวัน และบางคนเป็นเจ้าของ

บ้านเช่า อาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณที่จัดกิจกรรม จึงสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และเป็นผู้มีบทบาทในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน มีความสนใจเนื้อหาที่ผู้วิจัยนำเสนอ และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย และภาวะโลกร้อนมากขึ้น สอบถามและเสนอแนะหลายประเด็น เช่น “ถ้าบ้านเราคัดแยกแล้วบ้านอื่นไม่คัดแยกมันจะมีประโยชน์อะไร” (ประณีจ คุลยลักษณ์) นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เช่น “อยากให้เทศบาลจัดอบรมทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพให้แก่วชาวบ้านที่อยู่ในซอย อาจจะนัดกันซักวัน เพราะที่บ้านมีเศษผักเยอะ” (วัฒนา วงจินะ) “อยากให้ผู้ที่เทศบาลพาไปดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ กลับมาควรจะมาบอกต่อ หรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รู้อ่าง” (จรัญ แก้วพิทักษ์) นอกจากนี้มีการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น “การที่จะจัดการมูลฝอยให้ได้ผลไม่ได้เป็นหน้าที่ของเทศบาลฝ่ายเดียว แต่เราในฐานะประชาชนก็ต้องช่วยเทศบาลด้วย ทุกบ้านต้องคัดแยกมูลฝอย เพื่อให้เทศบาลสะดวกในการนำไปกำจัด” (จรัญ แก้วพิทักษ์) และมีการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเทศบาล เช่น “เสียงตามสายไม่ค่อยได้ยิน แต่พยายามตั้งใจฟังว่าเทศบาลประกาศอะไร” (ปานทอง เครือเนตร) “บอกสำหรับใส่ขวดแก้วเทศบาลควรเขียนป้ายติดไว้ว่า สำหรับใส่ขวดแก้ว ชาวบ้านที่ไม่รู้จะได้ไม่นำขยะอื่นใส่ไป” เป็นต้น ก่อนจะเสร็จสิ้นการจัดกระบวนการในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ฝากให้ผู้ที่มีส่วนร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ นำข้อมูลและความรู้ที่ได้รับไปบอกต่อยังสมาชิกในครัวเรือน เพื่อนบ้านที่ไม่ได้มาร่วมกิจกรรม และขอให้ผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านเช่าไปบอกต่อยังผู้ที่มาเช่าบ้าน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังการดำเนินกิจกรรม พบว่า ผู้ที่อาศัยบ้านเช่ามีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยมากขึ้น โดยเจ้าของบ้านเช่าเป็นผู้มาบอก

2.2.7 กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้ง

ที่ 2

กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 2 ได้ดำเนินการในวันที่ 25 มีนาคม 2551 มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 9 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ข) รูปแบบและรายละเอียดการจัดกิจกรรมเหมือนการจัดกิจกรรมครั้งที่ 1 เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ภาวะโลกร้อน มีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลโดยผู้วิจัย รวมทั้งมีการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้การสนทนากลุ่ม ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลจากการดำเนินกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 9 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยปกติจะอยู่บ้านตลอดทั้งวัน และบางคนเป็นเจ้าของบ้านเช่า อาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณที่จัดกิจกรรมจึงสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และเป็นผู้มีบทบาทในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน มีความสนใจเนื้อหาที่ผู้วิจัยนำเสนอ สอบถามและเสนอแนะหลายประเด็น เช่น “ก่อนหน้านี้มีเพื่อนบ้านมาบอกว่ามีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แบบนี้บริเวณคันชอยแต่ฉันไม่ได้ไปร่วม” (สิ้วห้าว ลิมชนภูมิกุล) “เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้มากกว่านี้” (สมชาย ดอกเทียม) เป็นต้น และก่อนจะเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้ฝากให้ผู้ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ไปบอกต่ออย่างสมาชิกในครัวเรือน เพื่อนบ้านที่ไม่ได้มาร่วมกิจกรรม และผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านเช่าไปบอกต่อผู้ที่เช่าบ้าน เพื่อเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรม นอกจากนี้ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ทราบมาก่อนหน้านี้ว่า เคยมีการจัดกิจกรรมดังกล่าวบริเวณคันชอยมาแล้ว ส่วนเจ้าหน้าที่เทศบาลไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ เนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว

2.2.8 กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ถนนศรีสุนทร

กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ถนนศรีสุนทร ได้ดำเนินการในวันที่ 26 – 28 มีนาคม 2550 กลุ่มเป้าหมายจำนวน 150 ครัวเรือน ซึ่งเป็นครัวเรือนที่อาศัยอยู่ริมถนนศรีสุนทร โดยใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์โดยเน้นเสียงตามสาย เทศบาลประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเวลา 10.00 น. และ 16.00 น. และผู้วิจัยเดินแจกแผ่นพับ พร้อมทั้งร่วมพูดคุยให้ข้อมูลในแต่ละครัวเรือน เวลา 17.00 น. – 19.00 น.

ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจข้อมูลในแผ่นพับ และเห็นว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญ และต้องการให้เทศบาลเน้นการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้มาก แต่การประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ผ่านมาดำเนินการเฉพาะในวันและเวลาราชการ ทำให้ผู้ที่ออกไปทำงานนอกบ้านในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ทราบข้อมูลข่าวสารของเทศบาล และเวลา 17.00 – 19.00 น. เป็นช่วงเวลาที่เหมาะแก่การแจกแผ่นพับ เนื่องจากร้านค้าต่าง ๆ มีลูกค้าเข้าร้านน้อย และใกล้ปิดร้านทำให้มีเวลาในการร่วมพูดคุยมากขึ้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นว่า หากเทศบาลต้องการให้เข้าร่วมประชุม คงจะไม่มีเวลาเข้าร่วมเพราะต้องขายของ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ด้วยเสียงตามสายทำให้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ มากที่สุด

2.3 ขั้นตอนติดตามประเมินผล รายละเอียดกิจกรรมและผลการศึกษา มีดังต่อไปนี้

2.3.1 การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณหลังจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน (post – test)

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเดิมที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณก่อนจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วม มาทดสอบกลุ่มตัวอย่างเดิมอีกครั้ง เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

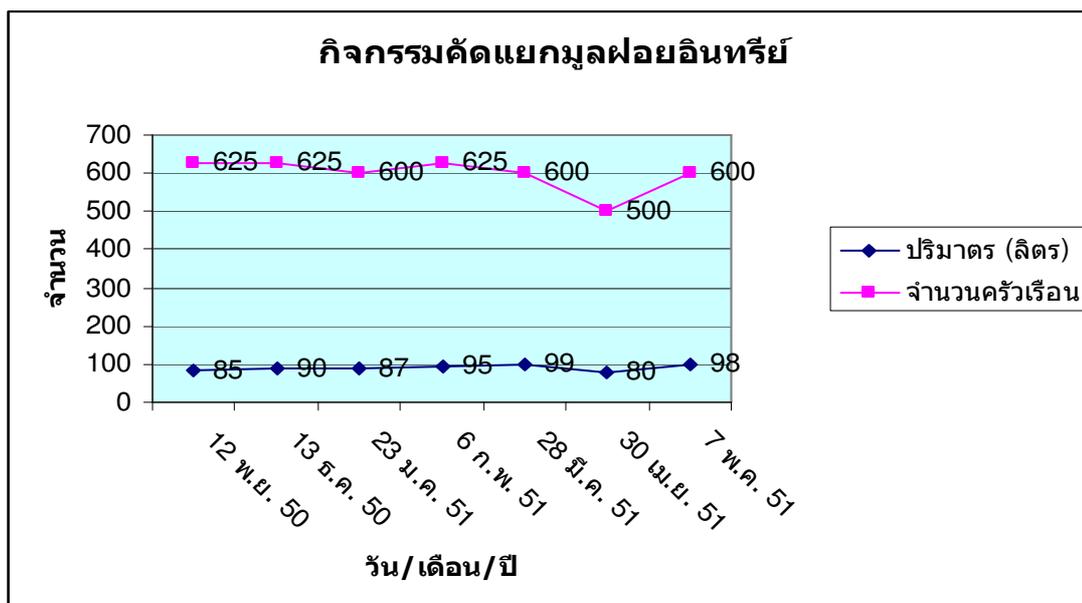
ผลการดำเนินการ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับมูลฝอยเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการมูลฝอยมากขึ้น มีการปฏิบัติตนในการคัดแยกมูลฝอยเพิ่มขึ้น มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลมากขึ้น โดยเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และเจ้าของบ้านเช่าเป็นผู้บอกกล่าว และกลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น ดังรายละเอียดในบทที่ 4 หัวข้อที่ 3 ผลเบื้องต้นที่เกิดจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.3.2 การประเมินผลโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล

ผู้วิจัยศึกษากิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณ และจำนวนบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรม ก่อนและหลังการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1) กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ จากการศึกษาผลการดำเนินกิจกรรม และติดตามผลการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ในแต่ละเดือน ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2550 – เมษายน 2551 พบว่า มีบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนคงที่ และมีแนวโน้มของการเข้าร่วมกิจกรรม และปริมาณมูลฝอยอินทรีย์ที่จัดเก็บได้คงที่ (ดังภาพประกอบ 6) โดยมูลฝอยอินทรีย์ที่ทางเทศบาลจัดเก็บได้นำไปใช้เลี้ยงสัตว์ และในอนาคต หากเทศบาลมีการขยายพื้นที่การดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ออกไปทั่วทั้งเขตเทศบาล ส่วนหนึ่งนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ ส่วนที่เหลือนำไปส่งให้โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่เทศบาล (นาย อาณัติ นพเก้า (สัมภาษณ์), 8 เมษายน 2551) ปริมาณมูลฝอยอินทรีย์ที่จัดเก็บได้มีปริมาณไม่แน่นอน เนื่องจากบางบ้านไม่ได้คัดแยกทุกวัน ทำวันเว้นวัน หรือ 2 - 3 วัน จึงนำออกมาให้เทศบาลจัดเก็บ บางบ้านนำไปเลี้ยงสัตว์ บางบ้านก็รับประทานอาหารนอกบ้าน ไม่ได้ปรุงอาหาร

รับประทานเองที่บ้าน และส่วนผู้ที่มาเช่าบ้านอยู่บางคนไม่ทราบว่าเทศบาลมีการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เพราะมีการเปลี่ยนผู้อยู่อาศัยบ่อย และเจ้าของบ้านเช่าก็ไม่ได้แจ้งให้ทราบ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์กิจกรรมยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้ผู้ที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่อาศัยใหม่ในเขตเทศบาลไม่ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์

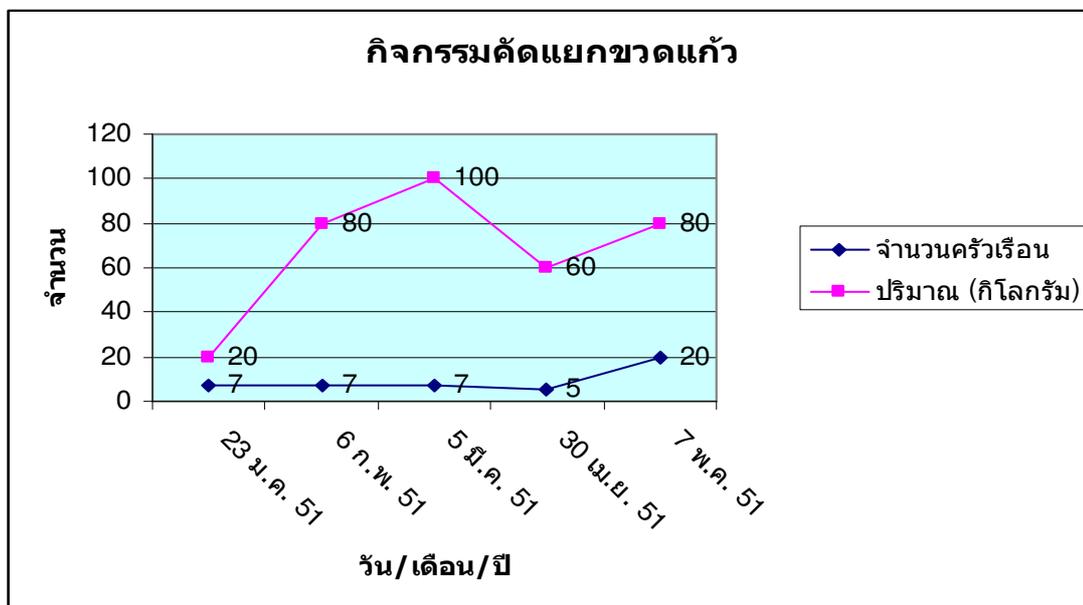

ภาพประกอบ 6 สรุปจำนวนครัวเรือนและปริมาณมูลฝอยอินทรีย์ที่จัดเก็บได้ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 ถึง เดือนพฤษภาคม 2551

ที่มา : จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

2) กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว จากการศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมและติดตามผลการคัดแยกขวดแก้ว ในแต่ละเดือน ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2550 – พฤษภาคม 2551 พบว่า มีบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มของการเข้าร่วมกิจกรรมและปริมาณขวดแก้วที่เพิ่มมากขึ้น (ดังภาพประกอบ 7) โดยขวดแก้วที่เก็บรวบรวมได้นำไปขายนำเงินที่ได้ให้เป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในเขตเทศบาล (นายชุมพล ต้นประดิษฐ์ (สัมภาษณ์), 8 เมษายน 2551) แต่เทศบาลไม่มีพื้นที่ในการเก็บรวบรวมขวดแก้ว จึงนำขวดแก้วไปเทกองไว้กลางแจ้ง ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นดำเนินการหาสถานที่ในการจัดเก็บที่ถาวร นอกจากนั้นการดำเนินกิจกรรมในระยะแรกยังขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย ขวดแก้วที่เก็บได้มีปริมาณน้อย เทศบาลจึงขอความร่วมมือจากสถานประกอบการในการคัดแยกขวดแก้ว ต่อมาเมื่อมี

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมโดยใช้เสียงตามสายมากขึ้น และผู้วิจัยได้แจกแผ่นพับแสดงตารางเวลาการจัดเก็บมูลฝอยแต่ละประเภท ทำให้ครัวเรือนต่าง ๆ คัดแยกขวดแก้วให้แก่เทศบาลมากขึ้น

ภาพประกอบ 7 สรุปจำนวนครัวเรือนและปริมาณขวดแก้วที่จัดเก็บได้ ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม 2551

ที่มา : จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

3. ผลเบื้องต้นที่เกิดจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีรายละเอียดผลการศึกษาดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของตนเองต่อเดือน และสถานภาพในครัวเรือน ดังรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข้อมูลส่วนบุคคล		
เพศ		
ชาย	77	31.4
หญิง	168	68.6
อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 30 ปี	52	21.2
31 – 40 ปี	59	24.1
41 – 50 ปี	50	20.4
51 – 60 ปี	31	12.7
มากกว่า 60 ปี	53	21.6
Mean = 45.23, S.D. = 16.48, Max = 93.00, Min = 15.00		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	113	46.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	22	9.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	37	15.1

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อนุปริญญา	15	6.1
ปริญญาตรี	44	18.0
อื่น ๆ (ไม่ได้เรียน)	14	5.7
อาชีพ		
ค้าขาย	79	32.2
รับจ้าง	33	13.5
นักเรียน/นักศึกษา	8	3.3
รับราชการ	6	2.4
เกษตรกรกรรม	5	2.1
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	47	19.2
อื่น ๆ (แม่บ้าน, รัฐวิสาหกิจ, เอกชน, ธุรกิจส่วนตัว)	67	27.3
รายได้ของตนเองต่อเดือน		
≤ 10,000 บาท	87	35.5
10,001 – 20,000 บาท	84	34.3
20,001 – 30,000 บาท	19	7.8
30,001 – 40,000 บาท	2	0.8
มากกว่า 40,000 บาท ขึ้นไป	2	0.8
ไม่มีรายได้	51	20.8
Mean = 10,914.90, S.D. = 9,147.67, Max = 50,000.00, Min = 0		
สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้าครอบครัว	90	36.7
สมาชิก	155	63.3

จากตาราง 5 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 68.6 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 31.4 และร้อยละ 24.1 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี อายุโดยเฉลี่ย

45.28 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 46.1) และประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด (ร้อยละ 32.2) มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 35.5) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.3) มีสถานภาพเป็นสมาชิกในครัวเรือน

3.1.2 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน

ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ระยะเวลาการอยู่อาศัยของครัวเรือนในชุมชน การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และประเภทของครัวเรือน ดังรายละเอียดในตาราง 6

ตาราง 6 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน

ข้อมูลด้านครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
ไม่เกิน 3 คน	94	38.3
4 – 6 คน	123	50.1
7 – 9 คน	21	8.6
มากกว่า 9 คนขึ้นไป	7	2.9
Mean = 4.02, S.D. = 1.76, Max = 10.00, Min = 1.00		
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน (บาท)		
≤ 10,000 บาท	14	5.8
10,001 – 20,000 บาท	71	29.6
20,001 – 30,000 บาท	80	33.3
30,001 – 40,000 บาท	24	10.0
มากกว่า 40,000 บาท ขึ้นไป	51	21.3
Mean = 31,095.62, S.D. = 16,170.69, Max = 120,000.00, Min = 3,000.00		
ระยะเวลาการอยู่อาศัยของครัวเรือนในชุมชน (ปี)		
น้อยกว่า 1 ปี	25	10.2
1 – 5 ปี	59	24.1
6 – 10 ปี	14	5.7
มากกว่า 10 ปี	147	60.0
Mean = 28.37, S.D. = 26.46, Max = 93.00, Min = 0.10		

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อมูลด้านครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย		
เป็นของตนเอง	115	46.9
เช่า	91	37.2
เป็นผู้อาศัย	38	15.5
อื่น ๆ	1	0.4
ประเภทของครัวเรือน		
บ้านพักอาศัย	156	63.7
บ้านพักและทำธุรกิจการค้าด้วย	68	27.8
ร้านค้า	10	4.1
อื่น ๆ (ทำธุรกิจส่วนตัว, สำนักงาน)	11	4.4

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50.2) มีสมาชิกในครัวเรือน 4 - 6 คน รายได้รวมของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 32.7) และร้อยละ 60 อาศัยในชุมชนมากกว่า 10 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.9) เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมากที่สุด ที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะบ้านพักอาศัยมากที่สุด (ร้อยละ 63.7)

3.1.3 ข้อมูลด้านวิถีชีวิต

ข้อมูลด้านวิถีชีวิต ได้แก่ ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาการอยู่อาศัยในเขตเทศบาล สาเหตุของการย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาล ญาติพี่น้องที่อาศัยในละแวกใกล้เคียง ความถี่ของการไปร่วมงานประเพณีในชุมชน ดังรายละเอียดในตาราง 7

ตาราง 7 ข้อมูลด้านวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิลำเนาเดิม		
เทศบาลตำบลเชิงทะเล	125	51.0
ย้ายมาจากที่อื่น	120	49.0
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล (ปี) (ผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่น)		
น้อยกว่า 1 ปี	11	9.2
1 – 5 ปี	65	54.2
6 – 10 ปี	19	15.8
มากกว่า 10 ปี	25	20.8
Mean = 7.76, S.D. = 10.36, Max = 50.00, Min = 0.50		
สาเหตุของการย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาล (ผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่น)		
ประกอบอาชีพที่มีรายได้มากขึ้น	41	34.2
หางานทำ	46	38.3
ย้ายตามครอบครัว	14	11.7
อื่น ๆ	19	15.8
ญาติพี่น้องในซอยที่อาศัยอยู่หรือละแวกใกล้เคียง		
มี	144	58.8
ไม่มี	101	41.2
ญาติพี่น้องที่อยู่ในซอยอื่นหรือไกลออกไป (อยู่ในเขตเทศบาล)		
มี	138	56.3
ไม่มี	107	43.7

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความถี่ของการไปร่วมกิจกรรม / ประเพณีในชุมชน		
ทุกครั้ง	66	26.9
บางครั้ง	111	45.3
นาน ๆ ครั้ง	12	4.9
ไม่เคยไป	56	22.9

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตเทศบาล ระยะเวลาที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาล (ผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่นอกเขตเทศบาล) อยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี (ร้อยละ 54.2) สาเหตุที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลเพื่อหางานทำ (ร้อยละ 38.3) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.8) มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในซอยเดียวกันหรือละแวกใกล้เคียง และมีญาติพี่น้องอยู่ในซอยอื่นหรือไกลออกไป (ร้อยละ 56.3) ความถี่ของการไปร่วมกิจกรรม/ ประเพณีในชุมชน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.3) ไปร่วมเพียงบางครั้ง

3.1.4 ข้อมูลด้านสังคมและการเมือง

ข้อมูลด้านสังคมและการเมือง ได้แก่ สถานภาพในชุมชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น และความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี ดังรายละเอียดในตาราง 8

ตาราง 8 ข้อมูลด้านสังคมและการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลด้านสังคมและการเมือง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพในชุมชนของท่านหรือสมาชิกในครัวเรือน		
คณะกรรมการชุมชน	8	9.3
อาสาสมัครสาธารณสุข	4	4.7
ชมรมผู้สูงอายุ	60	69.7
อาสาสมัครป้องกันพลเรือน.	4	4.7
อื่น ๆ (กรรมการวัดและศาลเจ้า, ในครัวเรือนมีสมาชิกที่มีสถานภาพมากกว่า 1 สถานภาพ ที่ได้ระบุไว้ในข้างต้น)	10	11.6
การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น		
ไปใช้สิทธิ์	179	73.1
ไม่ไปใช้สิทธิ์	4	1.6
ไม่มีสิทธิ์เลือกตั้ง	62	25.3
ความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี มีส่วนทำให้เข้าร่วมกิจกรรมถนนสวयปลอดถังขยะ		
ใช่	51	20.8
ไม่ใช่	186	75.9
ไม่แน่ใจ	8	3.3

จากตาราง 8 พบว่า สถานภาพในชุมชนของสมาชิกครัวเรือน คือ ร้อยละ 69.7 เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมากที่สุด การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่นล่าสุดเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2550 ร้อยละ 73.1 ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ส่วน ร้อยละ 75.9 คิดว่าความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรีไม่มีส่วนในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนเหตุผลในการพิจารณาเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น
ดังรายละเอียดในตาราง 9

ตาราง 9 เหตุผลที่ใช้ในการพิจารณาเลือกนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลด้านสังคมและการเมือง	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลในการเลือกนายกเทศมนตรี						
มีความโปร่งใสยุติธรรม	2	0.8	-	-	10	4.1
มีผลงานที่ผ่านมาเป็นที่น่าพอใจ	8	3.3	32	13.1	122	49.8
สามารถพึ่งพาได้ในโอกาสข้างหน้า	63	25.7	59	24.1	3	1.2
มีนโยบายที่ชัดเจน	11	4.5	11	4.5	7	2.9
แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้เป็นที่น่าพอใจ	75	30.6	64	26.1	8	3.3
เป็นญาติกับผู้สมัคร	1	0.4	-	-	5	2.0
อื่น ๆ (เลือกตามบุคคลในครอบครัว)	4	1.6	3	1.2	22	9.0
เหตุผลในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น						
มีความโปร่งใสยุติธรรม	4	1.6	-	-	8	3.3
มีผลงานที่ผ่านมาเป็นที่น่าพอใจ	8	3.3	30	12.2	124	50.6
สามารถพึ่งพาได้ในโอกาสข้างหน้า	61	24.9	63	25.7	3	1.2
มีนโยบายที่ชัดเจน	10	4.1	11	4.5	7	2.9
แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้เป็นที่น่าพอใจ	75	30.6	60	24.5	10	4.1
เป็นญาติกับผู้สมัคร	1	0.4	-	-	5	2.0
อื่น ๆ (เลือกตามบุคคลในครอบครัว)	4	1.6	4	1.6	20	8.2

* เลือกตอบตามลำดับความสำคัญมากที่สุดไปน้อย (ลำดับที่ 1 มากสุด รองลงมาคือ 2 และ 3 ตามลำดับ)

จากตาราง 9 พบว่า เหตุผลในการพิจารณาเลือกนายกเทศมนตรีลำดับแรกคือ แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้เป็นที่น่าพอใจมากที่สุด (ร้อยละ 30.6) รองลงมา คือ สามารถพึ่งพาได้ในโอกาสข้างหน้า (ร้อยละ 25.7) เหตุผลในการพิจารณาเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น ลำดับแรกคือ แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้เป็นที่น่าพอใจมากที่สุด (ร้อยละ 30.6) รองลงมา คือ สามารถพึ่งพาได้ในโอกาสข้างหน้า (ร้อยละ 24.9)

3.2 ข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอย

ข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอยของชุมชน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

3.2.1 ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ดัง

รายละเอียดในตาราง 10

ตาราง 10 ความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดกิจกรรม

ความรู้ ความเข้าใจ (ก่อน)	จำนวนผู้ตอบคำถาม			
	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มูลฝอย หมายถึง สิ่งของเหลือใช้ ที่ไม่มีประโยชน์ และไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก	163	66.5	82	33.5
2. มูลฝอยเปียก หมายถึง มูลฝอยที่ย่อยสลายได้	175	71.4	70	28.6
3. มูลฝอยแห้ง ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า พลาสติก เป็นต้น	228	93.1	17	6.9
4. มูลฝอยเปียกสามารถนำกลับมาทำปุ๋ย และเลี้ยงสัตว์ได้	230	93.9	15	6.1
5. มูลฝอยจำพวกกระดาษ แก้ว พลาสติก บางชนิดสามารถแยกแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก	242	98.8	3	1.2
6. การทิ้งมูลฝอยควรแยกประเภทมูลฝอยเปียกและแห้งออกจากกันเท่านั้น	89	36.3	156	63.7
7. ประชาชนไม่จำเป็นต้องคัดแยกมูลฝอย เพราะเป็นหน้าที่ของเทศบาล	230	93.9	15	6.1
8. การคัดแยกมูลฝอยควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน	239	97.6	6	2.4
9. การแยกประเภทมูลฝอยก่อนทิ้งทำให้ท่านเสียเวลา	231	94.3	14	5.7

ตาราง 10 (ต่อ)

ความรู้ ความเข้าใจ (ก่อน)	จำนวนผู้ตอบคำถาม			
	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10. การเผาผลาญกลูโคสกลางแจ้งเป็นวิธีการกำจัดมูลฝอยที่ดีที่สุด เพราะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม	218	89.0	27	11.0
11. มูลฝอยเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย	229	93.5	16	6.5
12. การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ช่วยลดปริมาณมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด	174	71.0	71	29.0
13. มูลฝอยมีผลต่อภาวะโลกร้อน	152	62.0	93	38.0
14. การกำจัดมูลฝอยไม่ถูกวิธีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน	158	64.5	87	35.5
15. การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยของเทศบาล	150	61.2	95	38.8
$\bar{X} = 11.87, S.D. = 2.40$				

จากตาราง 10 พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบคำถามได้ถูกต้อง แต่มีหลายข้อที่ตอบผิด เช่น ข้อ คำถามที่ว่า การทิ้งมูลฝอยควรแยกประเภทมูลฝอยเปียกและแห้งออกจากกันเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีผู้ตอบถูกจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 36.6) จากจำนวนคำถามทั้งหมด 15 ข้อ เพราะยังมีความสับสนและยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องประเภทของมูลฝอย และกลุ่มตัวอย่างยังมีความสับสนเกี่ยวกับ ข้อคำถามที่ว่า การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยของเทศบาล เป็นข้อคำถามที่ตอบได้ถูกต้อง (ร้อยละ 61.2) เพราะกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบข้อมูลและค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยของเทศบาล นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีความสับสนเรื่องภาวะโลกร้อน จากข้อคำถามที่ว่า การกำจัดมูลฝอยไม่ถูกวิธีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน และมูลฝอยมีผลต่อภาวะโลกร้อนซึ่งตอบถูก ร้อยละ 64.5 และร้อยละ 62.0 ตามลำดับ

ผลคะแนนจากตาราง 10 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 15 คะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยแบ่งกลุ่มตามระดับความรู้ความเข้าใจได้ 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm S.D.$) เป็นเกณฑ์การแบ่ง ซึ่งสามารถกำหนดระดับความเข้าใจได้ดังนี้

< 9	หมายถึง	ความรู้ความเข้าใจต่ำ
9 – 14	หมายถึง	ความรู้ความเข้าใจปานกลาง
> 14	หมายถึง	ความรู้ความเข้าใจสูง

ผลการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง (9 – 14 คะแนน) มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 78 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจระดับสูง (มากกว่า 14 คะแนน) ร้อยละ 12.2 และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจระดับต่ำ (น้อยกว่า 9 คะแนน) ร้อยละ 9.8 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตาราง 11

ตาราง 11 ระดับความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับความรู้ความเข้าใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่มีความรู้ต่ำ (น้อยกว่า 9 คะแนน)	24	9.8
กลุ่มที่มีความรู้ปานกลาง (9 - 14 คะแนน)	191	78
กลุ่มที่มีความรู้สูง (มากกว่า 14 คะแนน)	30	12.2
รวม	245	100

$\bar{X} = 11.87$, S.D. = 2.40 , Max = 15 , Min = 4

3.2.2 ทักษะคติ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 12 ทัศนคติต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดกิจกรรม (จำนวนคน (ร้อยละ))

ข้อความ (ก่อน)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. การจัดการมูลฝอยที่ได้ผลมากที่สุด ควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน	80 (32.7)	162 (66.1)	2 (0.8)	1 (0.4)	-
2. การคัดแยกมูลฝอยมีข้อเสียมากกว่าข้อดี	3 (1.2)	9 (3.7)	5 (2.0)	204 (83.3)	24 (9.8)
3. ปัญหามูลฝอยเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องรีบช่วยกันแก้ไข	81 (33.1)	160 (65.3)	3 (1.2)	1 (0.4)	-
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยแก้ไขปัญหามูลฝอยได้	72 (29.4)	171 (69.8)	2 (0.8)	-	-
5. การจัดการมูลฝอยเป็นหน้าที่ของเทศบาลเพียงฝ่ายเดียว	3 (1.2)	13 (5.3)	5 (2.0)	192 (78.4)	32 (13.1)
6. การมีโครงการ/กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในเทศบาลทำให้ยุ่งยากและเสียเวลา	1 (0.4)	15 (6.1)	10 (4.1)	192 (78.4)	27 (11.0)
7. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยของเทศบาลจะช่วยให้ปริมาณมูลฝอยลดลง	53 (21.6)	131 (53.5)	44 (18.0)	16 (6.5)	1 (0.4)
8. ควรมีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพ	80 (32.7)	155 (63.2)	9 (3.7)	1 (0.4)	-
9. คนที่ทิ้งมูลฝอยไม่เป็นที่เป็นทางเป็นคนมักง่าย	141(57.6)	95 (38.8)		4 (1.6)	5 (2.0)
10. ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าบริการจัดเก็บมูลฝอย เพราะเป็นหน้าที่ของเทศบาลโดยตรง	15 (6.1)	24 (9.8)	18 (7.3)	179 (73.1)	9 (3.7)
11. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแยกถังรองรับมูลฝอยของเทศบาล ออกเป็นมูลฝอยอินทรีย์และมูลฝอยทั่วไป	80 (32.7)	161 (65.7)	1 (0.4)	3 (1.2)	-
12. การคัดแยกมูลฝอยเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน	89 (32.3)	152 (62.1)	2 (0.8)	2 (0.8)	-
13. การคัดแยกมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อน	54 (22.1)	100 (40.8)	86 (35.1)	5 (2.0)	-
14. เราช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ โดยการลดปริมาณมูลฝอย	53 (21.6)	98 (40.0)	89 (36.4)	5 (2.0)	-
15. การคัดแยกมูลฝอยทำให้เทศบาลสะดวกต่อการนำมูลฝอยไปกำจัด	96 (39.2)	145 (59.2)	3 (1.2)	1 (0.4)	-

$\bar{X} = 61.67, S.D. = 5.28$

จากตาราง 12 พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันมากที่สุดเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยก่อนก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย (ร้อยละ 83.3) และมีความคิดเห็นตรงกันว่า การจัดการมูลฝอยไม่ได้เป็นหน้าที่ของเทศบาลเพียงฝ่ายเดียว และการมีโครงการ/กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยของเทศบาลไม่ทำให้ยุ่งยากและเสียเวลา (ร้อยละ 78.4) และกลุ่มตัวอย่างยังมีความสับสนไม่แน่ใจมากกว่าข้ออื่น ๆ ในข้อคำถามที่ว่าเราช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ โดยการลดปริมาณมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อน โดยตอบว่าไม่แน่ใจ ร้อยละ 36.4 และร้อยละ 35.1 ตามลำดับ

ผลคะแนนจากตาราง 12 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 75 คะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ในการวัดระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยแบ่งกลุ่มตามระดับทัศนคติได้ 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm S.D.$) เป็นเกณฑ์การแบ่ง ซึ่งสามารถกำหนดระดับทัศนคติได้ดังนี้

< 56	หมายถึง	ทัศนคติในแง่ลบ
56 – 67	หมายถึง	ทัศนคติระดับปานกลาง
> 67	หมายถึง	ทัศนคติในแง่บวก

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง (56 – 67 คะแนน) มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 74.7 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติในแง่บวก (มากกว่า 67 คะแนน) ร้อยละ 19.6 และกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติในแง่ลบ (น้อยกว่า 56 คะแนน) ร้อยละ 5.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตาราง 13

ตาราง 13 ระดับทัศนคติต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่มีทัศนคติในด้านลบ (น้อยกว่า 56 คะแนน)	14	5.7
กลุ่มที่มีทัศนคติระดับปานกลาง (56 - 67 คะแนน)	183	74.7
กลุ่มที่มีทัศนคติในด้านบวก (มากกว่า 67 คะแนน)	48	19.6
รวม	245	100

$\bar{X} = 61.67$, S.D. = 5.28 , Max = 75.00 , Min = 40.00

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ผู้วิจัยได้สอดแทรกการให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการจัดการมูลฝอยแก่กลุ่มตัวอย่าง โดยเน้นเรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมูลฝอย ประเภทของมูลฝอย มูลฝอยกับภาวะโลกร้อน

ผลจากการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ดังรายละเอียดในตาราง 14

ตาราง 14 ความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างหลังการจัดกิจกรรม

ความรู้ ความเข้าใจ (หลัง)	จำนวนผู้ตอบคำถาม			
	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มูลฝอย หมายถึง สิ่งของเหลือใช้ ที่ไม่มีประโยชน์ และไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก	167	68.2	78	31.8
2. มูลฝอยเปียก หมายถึง มูลฝอยที่ย่อยสลายได้	192	78.4	53	21.6
3. มูลฝอยแห้ง ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า พลาสติก เป็นต้น	228	93.1	17	6.9
4. มูลฝอยเปียกสามารถนำกลับมาทำปุ๋ย และเลี้ยงสัตว์ได้	232	94.7	13	5.3
5. มูลฝอยจำพวกกระดาษ แก้ว พลาสติก บางชนิดสามารถแยกแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก	244	99.6	1	0.4
6. การทิ้งมูลฝอยควรแยกประเภทมูลฝอยเปียกและแห้งออกจากกันเท่านั้น	93	38.0	152	62.0
7. ประชาชนไม่จำเป็นต้องคัดแยกมูลฝอย เพราะเป็นหน้าที่ของเทศบาล	237	96.7	8	3.3
8. การคัดแยกมูลฝอยควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน	240	98.0	5	2.0
9. การแยกประเภทมูลฝอยก่อนทิ้งทำให้ท่านเสียเวลา	229	93.5	16	6.5
10. การเผามูลฝอยกลางแจ้งเป็นวิธีการกำจัดมูลฝอยที่ดีที่สุด เพราะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม	223	91.0	22	9.0
11. มูลฝอยเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย	234	95.5	11	4.5
12. การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ช่วยลดปริมาณมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด	182	74.3	63	25.7

ตาราง 14 (ต่อ)

ความรู้ ความเข้าใจ (หลัง)	จำนวนผู้ตอบคำถาม			
	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
13. มูลฝอยมีผลต่อภาวะโลกร้อน	180	73.5	65	26.5
14. การกำจัดมูลฝอยไม่ถูกวิธีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน	181	73.9	64	26.1
15. การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยของเทศบาล	153	62.4	92	37.6
$\bar{X} = 12.33, S.D. = 2.23$				

จากตาราง 14 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคำตอบในแต่ละข้อระหว่างก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างตอบข้อคำถามได้ถูกต้องมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมากขึ้น เช่น ข้อคำถามที่ว่า การทิ้งมูลฝอยควรแยกประเภทมูลฝอยเปียกและแห้งออกจากกันเท่านั้น ซึ่งจากเดิมมีผู้ตอบถูก (ร้อยละ 36.6) แต่หลังจากการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามถูก (ร้อยละ 38.0) และข้อคำถามที่ว่า การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยของเทศบาล จากเดิมตอบถูก (ร้อยละ 61.2) หลังการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างตอบถูก (ร้อยละ 62.4) นอกจากนี้ข้อคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เรื่องภาวะโลกร้อน จากข้อคำถามที่ว่า การกำจัดมูลฝอยไม่ถูกวิธีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน และมูลฝอยมีผลต่อภาวะโลกร้อนเดิมตอบถูก (ร้อยละ 64.5) และ (ร้อยละ 62) ตามลำดับ หลังจากการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างตอบข้อคำถามถูก (ร้อยละ 73.9) และ (ร้อยละ 73.5) ตามลำดับ

ผลจากการจัดกิจกรรมการเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ด้านทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย มีรายละเอียดดังตาราง 15

ตาราง 15 ทัศนคติต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างหลังการจัดกิจกรรม (จำนวนคน (ร้อยละ))

ข้อความ (หลัง)	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. การจัดการมูลฝอยที่ได้ผลมากที่สุด ควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน	92 (37.6)	152 (62.0)	1 (0.4)	-	-
2. การคัดแยกมูลฝอยมีข้อเสียมากกว่าข้อดี	2 (0.8)	6 (2.4)	4 (1.6)	211 (86.2)	22 (9.0)
3. ปัญหามูลฝอยเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องรีบช่วยกันแก้ไข	83 (33.9)	159 (64.9)	2 (0.8)	1 (0.4)	-
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยแก้ไขปัญหามูลฝอยได้	76 (31.0)	167 (68.2)	2 (0.8)	-	-
5. การจัดการมูลฝอยเป็นหน้าที่ของเทศบาลเพียงฝ่ายเดียว	2 (0.8)	9 (3.7)	5 (2.0)	200 (81.6)	29 (11.8)
6. การมีโครงการ/กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในเทศบาลทำให้ยุ่งยากและเสียเวลา	1 (0.4)	14 (5.7)	8 (3.3)	199 (81.2)	23 (9.4)
7. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยของเทศบาลจะช่วยให้ปริมาณมูลฝอยลดลง	53 (21.6)	137 (55.9)	42 (17.2)	13 (5.3)	-
8. ควรมีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพ	82 (33.5)	155 (63.2)	8 (3.3)	-	-
9. คนที่ทิ้งมูลฝอยไม่เป็นที่เป็นทางเป็นคนมักง่าย	144 (58.8)	93 (38.0)	-	3 (1.2)	5 (2.0)
10. ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าบริการจัดเก็บมูลฝอย เพราะเป็นหน้าที่ของเทศบาลโดยตรง	10 (4.1)	15 (6.1)	20 (8.2)	191 (78.0)	9 (3.7)
11. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการแยกถังรองรับมูลฝอยของเทศบาล ออกเป็นมูลฝอยอินทรีย์และมูลฝอยทั่วไป	85 (34.7)	156 (63.7)	1 (0.4)	3 (1.2)	-
12. การคัดแยกมูลฝอยเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน	97 (39.6)	144 (58.8)	2 (0.8)	2 (0.8)	-
13. การคัดแยกมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อน	63 (25.7)	108 (44.1)	71 (29.0)	3 (1.2)	-
14. เราช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ โดยการลดปริมาณมูลฝอย	61 (24.9)	110 (44.9)	71 (29.0)	3 (1.2)	-
15. การคัดแยกมูลฝอยทำให้เทศบาล สะดวกต่อการนำมูลฝอยไปกำจัด	99 (40.4)	142 (58.0)	4 (1.6)	-	-

$\bar{X} = 62.34, S.D. = 5.36$

จากตาราง 15 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคำตอบในแต่ละข้อระหว่างก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางบวกเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มีความสับสน ไม่น่าใจ ในข้อคำถามที่ว่าเราช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ โดยการลดปริมาณมูลฝอย และการคัดแยกมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อน จากเดิมตอบไม่น่าใจ ร้อยละ 36.4 และร้อยละ 35.1 ตามลำดับ แต่หลังจากการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในข้อคำถามมากขึ้น โดยจำนวนผู้ตอบไม่น่าใจลดลงเหลือ ร้อยละ 29 ทั้งสองข้อ

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอยหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม (post – test) สูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วม (pre – test) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 16

ตาราง 16 ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (N)	คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t
ก่อนการพัฒนา	245	11.87	2.40	6.75
หลังการพัฒนา	245	12.33	2.23	

จากตาราง 16 พบว่า ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยคือ 11.87 หลังการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยคือ 12.33 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t – test พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ดีต่อเรื่องการจัดการมูลฝอยมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติด้านการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบทัศนคติ สูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 17

ตาราง 17 ผลการทดสอบทัศนคติก่อนและหลังการพัฒนาร่วม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (N)	คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t
ก่อนการพัฒนา	245	61.67	5.28	4.68
หลังการพัฒนา	245	62.34	5.36	

จากตาราง 17 พบว่า ก่อนการพัฒนาร่วมประชาชนมีทัศนคติด้านการจัดการมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยคือ 61.67 และหลังการพัฒนามีค่าเฉลี่ยคือ 62.34 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการพัฒนาร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องการจัดการมูลฝอยมากขึ้น

3.2.3 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน ได้แก่ ปัญหาเรื่อง การจัดการมูลฝอย การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย การรวบรวม และการกำจัดมูลฝอยของครัวเรือน การปฏิบัติของครัวเรือนในการจัดการมูลฝอย

ตาราง 18 ปัญหาเรื่องการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

ปัญหา	ใช่		ไม่ใช่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. กลิ่นเหม็นของมูลฝอย	18	7.3	277	92.7
2. ไม่มีรถและเจ้าหน้าที่มาเก็บขน	5	2.0	240	98.0
3. เจ้าหน้าที่มาเก็บขนไม่ตรงเวลา	6	2.4	239	97.6
4. ไม่มีถังรองรับมูลฝอยรวม	18	7.3	227	92.7
5. ถังมูลฝอยรวมอยู่ไกลที่พักอาศัย	10	4.1	235	95.9
6. ไม่มีถังขยะแบบคัดแยก	25	10.2	220	89.8
7. ถังขยะแบบคัดแยกไม่เพียงพอ	21	8.6	224	91.4

จากตาราง 18 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องไม่มีถึงขณะแบบคัดแยกมากที่สุด (ร้อยละ 10.2) รองลงมา คือ ถึงขณะแบบคัดแยกมีไม่เพียงพอ (ร้อยละ 8.6) และมีปัญหาเรื่องกลิ่นที่เกิดจากมูลฝอย และไม่มีถึงรองรับมูลฝอยรวม (ร้อยละ 7.3)

โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ดังตาราง 19
ตาราง 19 โครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลของกลุ่มตัวอย่าง (จำนวนคน (ร้อยละ))

กิจกรรม	ไต่ยืน		เข้าร่วม		ปัจจุบัน	
	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม
1. กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	232 (94.7)	13 (5.3)	174 (71.0)	71 (29.0)	159 (64.9)	86 (35.1)
2. ธนาคารวัสดุรีไซเคิล	52 (21.2)	192 (78.4)	10 (4.1)	235 (95.9)	-	245 (100.0)
3. ขยะแลกไข่	64 (26.1)	181 (73.9)	13 (5.3)	232 (94.7)	-	245 (100.0)
4. การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ	80 (32.7)	165 (65.7)	10 (4.1)	235 (95.5)	3 (1.2)	242 (98.8)
5. การทำปุ๋ยหมัก	84 (34.3)	161 (65.7)	7 (2.9)	238 (97.1)	3 (1.2)	242 (98.8)
6. กิจกรรมบริจาคขยะรีไซเคิล	43 (17.6)	202 (82.4)	11 (4.5)	234 (95.5)	-	245 (100.0)
7. กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว	186 (77.8)	53 (22.2)	24 (10.0)	215 (90.0)	24 (10.0)	215 (90.0)

จากตาราง 19 กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์เป็นกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.71 เคยไต่ยืนมากที่สุด ร้อยละ 71 เป็นกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเคยเข้าร่วมมากที่สุด และปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) มีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม ร้อยละ 64.9 รองลงมาคือ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว กลุ่มตัวอย่างเคยไต่ยืน ร้อยละ 77.8 และมีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม ร้อยละ 10.0 และปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างก็ยังเข้าร่วมอยู่ เนื่องจากกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ การทำปุ๋ยหมัก กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ส่วนกิจกรรม

ธนาคารวัสดุรีไซเคิล กิจกรรมขยะแลกไข่ เป็นกิจกรรมที่เทศบาลเคยดำเนินการในปี 2544 และปี 2546 ตามลำดับ แต่ปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการแล้ว และกิจกรรมบริจาคขยะรีไซเคิล เป็นกิจกรรมที่เทศบาลดำเนินการเฉพาะวันสำคัญ เช่น วันแม่แห่งชาติ หรือวันพ่อแห่งชาติ

ส่วนการเก็บรวบรวมและการกำจัดมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน แสดงรายละเอียดดังตาราง 20

ตาราง 20 การเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

กิจกรรม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลฝอยมากที่สุด		
การประกอบอาหาร	28	11.4
การรับประทานอาหาร	12	4.9
การประกอบอาชีพ	72	29.4
การใช้ของในชีวิตประจำวัน	131	53.5
อื่น ๆ	2	0.8
วิธีการเก็บรวบรวมมูลฝอย		
แยกมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยอื่น	65	26.5
ทิ้งรวมลงในถังโดยตรง	33	13.5
แยกประเภทมูลฝอยบางส่วนเพื่อนำไปขาย	36	14.7
แยกมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยอื่นและนำมูลฝอยบางส่วนไปขาย	98	40.0
อื่น ๆ	13	5.3

ตาราง 20 (ต่อ)

กิจกรรม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มูลฝอยอินทรีย์และวิธีการกำจัด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ใส่ถังที่เทศบาลแจกให้	147	60.0
ฝัง	2	0.8
เลี้ยงสัตว์/ทำปุ๋ย	26	10.6
ใส่ถังที่เทศบาลแจกและนำไปเลี้ยงสัตว์	13	5.3
อื่น ๆ (ที่รวมในถังขยะรวม)	57	23.3
มูลฝอยทั่วไปและวิธีการกำจัด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ใส่ถังขยะที่เทศบาลแจก	237	96.8
เผา	1	0.4
อื่น ๆ	7	2.8
มูลฝอยอันตรายและวิธีการกำจัด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ใส่ถังขยะทั่วไป	234	95.5
ฝัง	5	2.1
อื่น ๆ (ใส่ถังขยะรวม)	6	2.4
มูลฝอยรีไซเคิลและวิธีการกำจัด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ใส่ถังขยะทั่วไป	99	40.4
ฝัง	2	0.8
ขาย	131	53.5
ใส่กับขยะทั่วไป/ขาย	9	3.7
อื่น ๆ (ใส่กับขยะรวม)	4	1.6

จากตาราง 20 การใช้สิ่งของในชีวิตประจำวันก่อให้เกิดมูลฝอยมากที่สุด (ร้อยละ 53.5) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40 คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยอื่นและนำมูลฝอยบางส่วนไปขาย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60 กำจัดมูลฝอยอินทรีย์โดยใส่ถังที่เทศบาลแจกให้มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.8 กำจัดมูลฝอยทั่วไปโดยใส่ถังขยะที่เทศบาลแจกมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95.5 กำจัดมูลฝอยอันตรายโดยใส่ถังขยะทั่วไปของเทศบาลมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 53.5 กำจัดมูลฝอยรีไซเคิลโดยการนำไปขายมากที่สุด

การเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาล ดังในตาราง 21

ตาราง 21 การเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาลของกลุ่มตัวอย่าง

กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ครัวเรือนมีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล		
ไม่คัดแยก	86	35.1
คัดแยก	159	64.9
เหตุผลที่ครัวเรือนไม่คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล (เฉพาะผู้ที่ไม่คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล)		
ไม่มีเวลา	4	4.7
ปริมาณมูลฝอยมีน้อย	37	43.0
ไม่มีคนทำหน้าที่แยกมูลฝอยในครัวเรือน	1	1.2
ไม่มีภาชนะใส่มูลฝอยแบบคัดแยก	10	11.6
อื่น ๆ (ไม่ได้ปรุงอาหารรับประทาน, รับประทานอาหารนอกบ้าน)	34	39.5
ความถี่ของครัวเรือนในการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล (เฉพาะผู้ที่คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล)		
ทุกวัน	120	75.5
วันเว้นวัน	4	2.5
2-3 วันต่อสัปดาห์	34	21.4
1 วันต่อสัปดาห์	1	0.6

จากตาราง 21 ครั้วเรือนร้อยละ 64.9 มีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล เหตุผลที่ครั้วเรือนไม่คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาลมากที่สุด คือ ปริมาณมูลฝอยอินทรีย์มีน้อย (ร้อยละ 43.0) ความถี่ของครั้วเรือนในการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาลมากที่สุด คือ ทุกวัน (ร้อยละ 75.5)

ความสนใจเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ของกลุ่มตัวอย่างแสดงดังตาราง 22

ตาราง 22 ความสนใจเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลของกลุ่มตัวอย่าง (จำนวนคน (ร้อยละ))

กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
สาเหตุที่สนใจเข้าร่วมโครงการจัดการมูลฝอยของเทศบาล			
ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	10 (4.1)	7 (2.9)	11 (4.5)
เพื่อนบ้านชักชวน	-	4 (1.6)	-
มีความศรัทธาต่อผู้บริหารเทศบาล	3 (1.2)	4 (1.6)	6 (2.4)
ทำตามคำขอของเทศบาล	163 (66.5)	56 (22.9)	9 (3.7)
ปริมาณมูลฝอยในครั้วเรือนลดลง	59 (24.1)	122 (49.8)	14 (5.7)
อื่น ๆ	10 (4.1)	15 (6.1)	14 (5.7)

* เลือกตอบตามลำดับความสำคัญมากที่สุด ไปน้อย (ลำดับที่ 1 มากสุด รองลงมาคือ 2 และ 3 ตามลำดับ)

จากตาราง 22 เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คือ ทำตามคำขอของเทศบาล ร้อยละ 66.5 รองลงมา คือ มูลฝอยในครั้วเรือนมีปริมาณลดลง ร้อยละ 24.1

ความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์แสดงดังตาราง 23

ตาราง 23 ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของกลุ่มตัวอย่าง

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ครัวเรือนมีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์จะเกิดผลดีครัวเรือน		
ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนลดลง	7	2.9
กลิ่นเหม็นจากมูลฝอยลดลง	77	31.4
ได้นำมูลฝอยอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมัก	2	0.8
เพิ่มรายได้จากการทำปุ๋ยหมักและทำน้ำหมัก	3	1.2
ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนลดลงและกลิ่นเหม็นลดลง	148	60.4
กลิ่นเหม็นจากมูลฝอยลดลงและได้นำน้ำหมัก	1	0.4
ทุกข้อรวมกัน	7	2.9
ครัวเรือนมีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์มีผลดีต่อชุมชน		
ปริมาณมูลฝอยในชุมชนลดลง	3	1.2
สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น	64	26.1
ช่วยลดภาวะโลกร้อน	1	0.4
ปริมาณมูลฝอยในชุมชนลดลงและสิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น	99	40.4
สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้นและช่วยลดภาวะโลกร้อน	19	7.8
ทุกข้อรวมกัน	59	24.1

จากตาราง 23 ความคิดเห็นต่อการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ พบว่า การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์จะก่อให้เกิดผลดีต่อครัวเรือนมากที่สุด โดยช่วยให้ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนลดและกลิ่นเหม็นลดลง (ร้อยละ 60.4) รองลงมา (ร้อยละ 31.4) ช่วยให้กลิ่นเหม็นของมูลฝอยลดลง และการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์มีผลดีต่อชุมชนมากที่สุด โดยช่วยให้ปริมาณมูลฝอยในชุมชนลดลง (ร้อยละ 40.4) รองลงมา คือ (ร้อยละ 26.1) ช่วยสิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น

การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน แสดงดัง

ตาราง 24

ตาราง 24 การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง (จำนวนคน (ร้อยละ))

พฤติกรรม	ความถี่ในการปฏิบัติ				
	ปฏิบัติ สม่ำเสมอ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ปฏิบัติ บาง โอกาส	ปฏิบัติ เล็กน้อย	ไม่เคย ปฏิบัติ
1. คัดแยกมูลฝอยบางชนิดเพื่อนำไปขาย	64 (26.1)	5 (2.0)	80 (32.7)	3 (1.2)	93 (38.0)
2. คัดแยกมูลฝอยทั่วไป	225 (91.8)	7 (2.9)	4 (1.6)	2 (0.8)	7 (2.9)
3. คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	162 (66.1)	11 (4.5)	16 (6.5)	2 (0.8)	54 (22.1)
4. คัดแยกมูลฝอยอันตราย	11 (4.5)	9 (3.7)	8 (3.3)	4 (1.6)	213 (86.9)
5. คัดแยกขวดแก้วให้แก่เทศบาล	6 (2.4)	-	15 (6.1)	4 (1.6)	220 (89.8)
6. ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก	7 (2.9)	6 (2.4)	33 (13.5)	2 (0.8)	197 (80.4)
7. ใช้กระดาษทั้งสองหน้า	27 (11.0)	11 (4.5)	48 (19.6)	4 (1.6)	155 (63.3)
8. เลือกซื้อสิ่งของที่มีบรรจุหีบห่อน้อย	5 (2.1)	15 (6.1)	18 (7.3)	5 (2.1)	202 (82.4)
9. หลีกเลี้ยงหรือลดการใช้โฟม และ พลาสติก	7 (2.9)	12 (4.9)	60 (24.5)	1 (0.4)	165 (67.3)
10. ส่งเสริมให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมด้าน การจัดการมูลฝอยของเทศบาล	10 (4.1)	11 (4.5)	15 (6.1)	3 (1.2)	206 (84.1)
11. ส่งเสริมให้ผู้อื่นคัดแยกมูลฝอย อินทรีย์	13 (5.3)	8 (3.3)	22 (9.0)	3 (1.2)	199 (81.2)
$\bar{X} = 23.67$, S.D. = 7.17					

จากตาราง 24 การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย กลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 91.8) คัดแยกมูลฝอยทั่วไปอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด รองลงมา คือ การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยอื่น ๆ (ร้อยละ 66.1) ส่วนการปฏิบัติตนที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยปฏิบัติมากที่สุด (ร้อยละ 89.8) คือ การคัดแยกขวดแก้วให้แก่เทศบาล รองลงมา คือ การคัดแยกมูลฝอยอันตราย (ร้อยละ 86.9)

ผลคะแนนจากตาราง 24 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 55 คะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ในการวัดระดับการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยแบ่งกลุ่มตามระดับความถี่ของการปฏิบัติได้ 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm S.D.$) เป็นเกณฑ์การแบ่ง ซึ่งสามารถกำหนดระดับความถี่ของการปฏิบัติได้ ดังนี้

< 16	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับน้อย
16 – 31	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับปานกลาง
> 31	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับสูง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง (16 – 31 คะแนน) มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 76.7 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับสูง (มากกว่า 31 คะแนน) ร้อยละ 14.7 และกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในระดับน้อย (น้อยกว่า 16 คะแนน) ร้อยละ 8.6 ตามลำดับ ดังรายละเอียดดังตาราง 25

ตาราง 25 ระดับการปฏิบัติตนต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการปฏิบัติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่มีการปฏิบัติระดับน้อย (น้อยกว่า 16 คะแนน)	21	8.6
กลุ่มที่มีการปฏิบัติระดับปานกลาง (16 - 31 คะแนน)	188	76.7
กลุ่มที่มีการปฏิบัติระดับสูง (มากกว่า 31 คะแนน)	36	14.7
รวม	245	100
$\bar{X} = 23.67$, S.D. = 7.17 , Max = 47.00 , Min = 11.00		

นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม (post – test) สูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วม (pre – test) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 26

ตาราง 26 ผลการทดสอบการปฏิบัติตนก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (N)	คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t
ก่อนการพัฒนา	245	20.73	5.59	21.35
หลังการพัฒนา	245	23.76	7.13	

จากตาราง 26 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลัง พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมค่าเฉลี่ยคือ 20.73 หลังพัฒนามีค่าเฉลี่ยคือ 23.76 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่ากิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีการปฏิบัติตนที่ดีด้านการคัดแยกมูลฝอยมากขึ้น

3.2.4 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอย

ข้อมูลการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอย ได้แก่ ความถี่ของการรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย

ความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน แสดงดังตาราง 27

ตาราง 27 ความถี่ของการรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร				
	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเล	47 (19.2)	14 (5.7)	177 (72.3)	4 (1.6)	3 (1.2)

จากตาราง 27 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.3) ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเลในระดับปานกลาง รองลงมา (ร้อยละ 19.2) ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ

ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลจากแหล่งต่าง ๆ แสดงดังตาราง 28

ตาราง 28 ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลจากแหล่งต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร				
	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
1. วิทยุท้องถิ่น	5 (2.1)	4 (1.6)	3 (1.2)	2 (0.8)	231 (94.3)
2. โทรทัศน์	-	2 (0.8)	4 (1.6)	1 (0.4)	238 (97.2)
3. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น	1 (0.4)	1 (0.4)	5 (2.1)	3 (1.2)	235 (95.9)
4. แผ่นพับ/ใบปลิว/แผ่นป้าย	4 (1.6)	3 (1.2)	24 (9.8)	10 (4.1)	204 (83.3)
5. รถกระจายเสียง	18 (7.3)	16 (6.5)	108 (44.1)	7 (2.9)	96 (39.2)
6. เสียงตามสายในชุมชน	104 (42.5)	11 (4.5)	112 (45.7)	3 (1.2)	15 (6.1)
7. เพื่อนบ้าน/เพื่อนร่วมงาน	15 (6.1)	11 (4.5)	74 (30.2)	2 (0.8)	143 (58.4)
8. การแจ้งข่าวจากผู้นำชุมชน	9 (3.7)	6 (2.4)	20 (8.2)	2 (0.8)	208 (84.9)
9. อื่น ๆ (ได้รับหนังสือจากเทศบาล)	30 (12.2)	1 (0.4)	6 (2.4)	-	208 (85.0)
$\bar{X} = 15.74, S.D. = 4.50$					

จากตาราง 28 พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเลจากแหล่งต่าง ๆ ร้อยละ 42.4 ของกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารจากเสียงตามสายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ อื่น ๆ ได้แก่ การได้รับหนังสือจากเทศบาล (ร้อยละ 12.2) และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.2) ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 95.9) คือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ผลคะแนนจากตาราง 28 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 45 คะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ในการวัดระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่มีต่อการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยแบ่งกลุ่มตามระดับความถี่ในการรับรู้ข้อมูล

ข่าวสารได้ 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm S.D.$) เป็นเกณฑ์การแบ่ง ซึ่งสามารถกำหนดระดับความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ดังนี้

< 11	หมายถึง	มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับน้อย
11 – 20	หมายถึง	มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับปานกลาง
> 20	หมายถึง	มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับสูง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง (11 – 20 คะแนน) มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 86.5 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับสูง (มากกว่า 20 คะแนน) ร้อยละ 13.1 และกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับน้อย (น้อยกว่า 11 คะแนน) ร้อยละ 0.4 ตามลำดับ ดังรายละเอียดดังตาราง 29

ตาราง 29 ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย (น้อยกว่า 11 คะแนน)	1	0.4
กลุ่มที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารปานกลาง (11 - 20 คะแนน)	212	86.5
กลุ่มที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก (มากกว่า 20 คะแนน)	32	13.1
รวม	245	100
$\bar{X} = 15.74$, S.D. = 4.50 , Max = 37.00 , Min = 9.00		

นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยหลังการพัฒนาร่วม (post-test) สูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาร่วม (pre-test) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 30

ตาราง 30 ผลการทดสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (N)	คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t
ก่อนการพัฒนา	245	15.74	4.50	9.99
หลังการพัฒนา	245	16.63	4.12	

จากตาราง 30 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลัง พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยคือ 15.74 หลังการพัฒนามีค่าเฉลี่ยคือ 16.63 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยมากขึ้น

3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเล ทำการศึกษาโดยพิจารณารูปแบบของการมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยใช้ค่าร้อยละในการจัดระดับความมากน้อยของการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ มีส่วนร่วมมากที่สุด มีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมน้อย มีส่วนร่วมน้อยที่สุด และไม่มีส่วนร่วมเลย

3.3.1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีรายละเอียดดังในตาราง 31

ตาราง 31 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (จำนวนคน (ร้อยละ))

กิจกรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มี	รวม
1. การพูดคุย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงปัญหาของการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์กับบุคคลต่าง ๆ ในที่ประชุมของชุมชน	6 (2.4)	8 (3.3)	20 (8.2)	24 (9.8)	4 (1.6)	183 (74.7)	254 (100)
2. การเสนอปัญหา/รับฟังปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ในที่ประชุมของชุมชน	5 (2.0)	9 (3.7)	19 (7.8)	23 (9.4)	5 (2.0)	184 (75.1)	254 (100)
3. การเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์หรือการจัดการมูลฝอยไปยังเทศบาล	4 (1.6)	6 (2.4)	28 (11.5)	29 (11.9)	5 (2.0)	173 (70.6)	254 (100)

จากตาราง 31 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปัญหาของการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์กับบุคคลต่าง ๆ (ร้อยละ 2.4) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและรับฟังปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ (ร้อยละ 2.0) และการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา (ร้อยละ 1.6) ตามลำดับ

3.3.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังตาราง 32

ตาราง 32 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน (จำนวนคน (ร้อยละ))

กิจกรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มี	รวม
4. การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	4 (1.6)	3 (1.2)	18 (7.4)	21 (8.6)	3 (1.2)	196 (80.0)	245 (100)
5. การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอย	3 (1.2)	4 (1.6)	19 (7.8)	21 (8.6)	3 (1.2)	195 (79.6)	245 (100)
6. การแจ้งปัญหาหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ผ่านตัวแทนชุมชน	4 (1.6)	3 (1.2)	29 (11.9)	33 (13.5)	6 (2.4)	170 (69.4)	245 (100)

จากตาราง 32 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ และ การแจ้งปัญหาหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ผ่านตัวแทนชุมชน (ร้อยละ 1.6) รองลงมา คือ การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอย (ร้อยละ 1.2) ตามลำดับ

3.3.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน มีรายละเอียด

ดังในตาราง 33

ตาราง 33 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน (จำนวนคน (ร้อยละ))

กิจกรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มี	รวม
7. การคัดแยกมูลฝอยบางประเภทเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่	60 (24.5)	10 (4.1)	79 (32.2)	3 (1.2)	-	93 (38.0)	245 (100)
8. การคัดแยกเศษอาหารมาใช้ประโยชน์ เช่นนำไปเลี้ยงสัตว์ นำไปทำปุ๋ย	29 (11.9)	10 (4.1)	17 (6.9)	2 (0.8)	2 (0.8)	185 (75.5)	245 (100)
9. การทิ้งมูลฝอยโดยแยกประเภทมูลฝอย ใส่อัดที่เทศบาล จัดไว้ให้	186 (75.9)	7 (2.9)	4 (1.6)	2 (0.8)	-	46 (18.8)	245 (100)
10. การชักชวน ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในครอบครัว และสมาชิกคนอื่นในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ในชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย เช่น กิจกรรม	13 (5.3)	6 (2.4)	23 (9.4)	8 (3.3)	6 (2.4)	189 (77.2)	245 (100)
11. การแนะนำให้ความรู้เรื่องการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์แก่สมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลอื่น	9 (3.7)	10 (4.1)	39 (15.9)	18 (7.3)	4 (1.6)	165 (67.4)	245 (100)
12. การติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาลเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	9 (3.7)	9 (3.7)	70 (28.6)	51 (20.8)	6 (2.4)	100 (40.8)	245 (100)
13. การติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาลและหน่วยอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย	7 (2.9)	8 (3.3)	87 (35.5)	59 (24.1)	11 (4.4)	73 (29.8)	245 (100)

จากตาราง 33 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทิ้งมูลฝอยโดยแยกประเภทมูลฝอย ใส่อัดที่เทศบาล จัดไว้ให้ (ร้อยละ 75.9) รองลงมา คือ การคัดแยกมูลฝอยบางประเภทเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (ร้อยละ 24.5) และการคัดแยกเศษอาหารมาใช้ประโยชน์ เช่น นำไปเลี้ยงสัตว์และนำไปทำปุ๋ย (ร้อยละ 11.8) ตามลำดับ

3.3.4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ มี

รายละเอียดดังตาราง 34

ตาราง 34 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ (จำนวนคน (ร้อยละ))

กิจกรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มี	รวม
14. รายได้จากกรณำมูลฝอยบางประเภทไปขาย	57 (23.3)	4 (1.6)	74 (30.2)	8 (3.3)	4 (1.6)	98 (40.0)	245 (100)
15. การทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ จากมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือน	9 (3.7)	2 (0.8)	6 (2.4)	5 (2.0)	2 (0.8)	221 (90.3)	245 (100)
16. ความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของท่านสะอาด เรียบร้อย	25 (10.2)	12 (4.9)	182 (74.3)	11 (4.5)	4 (1.6)	11 (4.5)	245 (100)
17. สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น	23 (9.4)	9 (3.7)	184 (75.1)	9 (3.7)	3 (1.2)	17 (6.9)	245 (100)

จากตาราง 34 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการรับผลประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีรายได้จากการนำมูลฝอยบางประเภทไปขาย (ร้อยละ 23.3) รองลงมา คือ ความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนสะอาด เรียบร้อย (ร้อยละ 10.2) และสามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น (ร้อยละ 9.4) ตามลำดับ

3.3.5 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผล ดัง

รายละเอียดตาราง 35

ตาราง 35 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผล (จำนวนคน (ร้อยละ))

กิจกรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มี	รวม
18. การร่วมประชุมสรุปผลและประเมินผล การดำเนินกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอย อินทรีย์ของชุมชนกับเทศบาล	6 (2.4)	3 (1.2)	16 (6.6)	4 (1.6)	4 (1.6)	212 (86.6)	245 (100)
19. การสังเกตพฤติกรรมการร่วมดำเนิน กิจกรรม/โครงการด้านจัดการมูลฝอยของ สมาชิกในชุมชน	6 (2.4)	6 (2.4)	50 (20.4)	11 (4.5)	7 (2.9)	165 (67.4)	245 (100)
20. การสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงาน ของเจ้าหน้าที่เก็บขนมูลฝอยของเทศบาล	14 (5.7)	9 (3.7)	187 (76.3)	5 (2.1)	6 (2.4)	24 (9.8)	245 (100)
21. การติดตามและรับทราบผลการดำเนินงาน และโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคัดแยกมูล ฝอยอินทรีย์ของเทศบาล	5 (2.1)	4 (1.6)	24 (9.8)	4 (1.6)	4 (1.6)	204 (83.3)	245 (100)

จากตาราง 35 ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เก็บขนมูลฝอยของเทศบาล (ร้อยละ 5.7) รองลงมา คือ การร่วมประชุมสรุปผลและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของชุมชนกับเทศบาล และการสังเกตพฤติกรรมการร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านจัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน (ร้อยละ 2.4) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) แบ่งกลุ่มตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปรผลค่าสัมบูรณ์ของ Best, 1970 (อ้างถึงในจุฑารัตน์ บุญญานวัตร์, 2545)

คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีรายละเอียดดังตาราง 36

ตาราง 36 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. การพูดคุย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงปัญหาของการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์กับบุคคลต่าง ๆ ในที่ประชุมของชุมชน	0.71	1.33	น้อยที่สุด
2. การเสนอปัญหา/รับฟังปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ในที่ประชุมของชุมชน	0.69	1.31	น้อยที่สุด
3. การเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ หรือการจัดการมูลฝอยไปยังเทศบาล	0.78	1.31	น้อยที่สุด
รวม	0.73	1.27	น้อยที่สุด

จากตาราง 36 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยด้านการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกข้อ โดยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์หรือการจัดการมูลฝอยไปยังเทศบาลมากที่สุด รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงของการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ และมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและรับฟังปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์

คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังตาราง 37

ตาราง 37 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายข้อ ด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	0.53	1.16	น้อยที่สุด
2. การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอย	0.54	1.15	น้อยที่สุด
3. การแจ้งปัญหาหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ผ่านตัวแทนชุมชน	0.78	1.28	น้อยที่สุด
รวม	0.62	1.12	น้อยที่สุด

จากตาราง 37 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกข้อ โดยมีส่วนร่วมในการแจ้งปัญหาหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ผ่านตัวแทนชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอย และมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม และเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์

คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน มีรายละเอียดดัง

ตาราง 38

ตาราง 38 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการดำเนินงาน

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. การคัดแยกมูลฝอยบางประเภทเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่	2.38	2.02	น้อย
2. การคัดแยกเศษอาหารมาใช้ประโยชน์ เช่น นำไปเลี้ยงสัตว์ นำไปทำปุ๋ย	0.99	1.82	น้อยที่สุด
3. การทิ้งมูลฝอยโดยแยกประเภทมูลฝอย ใส့်ถังที่เทศบาล จัดไว้ให้	3.98	1.96	มาก
4. การชักชวน ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในครอบครัว และสมาชิกคนอื่น ในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ในชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย เช่น กิจกรรม	0.73	1.48	น้อยที่สุด
5. การแนะนำให้ความรู้เรื่องการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์แก่สมาชิกในครอบครัว หรือนุคคลอื่น	0.99	1.53	น้อยที่สุด
6. การติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์	1.63	1.51	น้อย
7. การติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล และหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย	1.87	1.4	น้อย
รวม	1.79	1.02	น้อย

จากตาราง 38 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยด้านการดำเนินงานพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย โดยมีส่วนร่วมในการทิ้งมูลฝอยโดยแยกประเภทมูลฝอย ใส့်ถังที่เทศบาล จัดไว้ให้มากที่สุด รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยบางประเภทเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และมีส่วนร่วมในการติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล และหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ มี

รายละเอียดดังตาราง 39

ตาราง 39 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายข้อ ด้านการรับ
ผลประโยชน์

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. รายได้จากก็นำมูลฝอยบางประเภทไปขาย	2.22	2.01	น้อย
2. การทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ จากมูลฝอย อินทรีย์ในครัวเรือน	0.34	1.12	น้อยที่สุด
3. ความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของ ท่านสะอาด เรียบร้อย	3.04	0.99	ปานกลาง
4. สามารถติดต่อ สื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น	2.96	1.06	ปานกลาง
รวม	2.14	0.83	น้อย

จากตาราง 39 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยด้านการ
รับผลประโยชน์พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย โดยมีส่วนร่วมในด้าน
ความรู้สึกที่ได้มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของตนเองสะอาด เรียบร้อยมากที่สุด รองลงมา คือ มี
ส่วนร่วมในการสามารถติดต่อ สื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น และมีส่วนร่วมจากรายได้จากการ
นำมูลฝอยบางประเภทไปขาย

คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผล มีรายละเอียดดัง

ตาราง 40

ตาราง 40 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการประเมินผล

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D	การแปลผล
1. การร่วมประชุมสรุปผลและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของชุมชนกับเทศบาล	0.42	1.14	น้อยที่สุด
2. การสังเกตพฤติกรรมการร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านจัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน	0.95	1.47	น้อยที่สุด
3. การสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เก็บขนมูลฝอยของเทศบาล	2.79	1.11	ปานกลาง
4. การติดตามและรับทราบผลการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาล	0.51	1.22	น้อยที่สุด
รวม	1.17	0.97	น้อย

จากตาราง 40 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยด้านการประเมินผลพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย โดยมีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เก็บขนมูลฝอยของเทศบาลมากที่สุด รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการการสังเกตพฤติกรรมการร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านจัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน และมีส่วนร่วมในการติดตามและรับทราบผลการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาล

คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกเป็นรายด้าน มีรายละเอียด

ดังตาราง 41

ตาราง 41 คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	0.73	1.27	น้อยที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการคิดและเสนอแนวทางดำเนินงาน	0.62	1.12	น้อยที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	1.8	1.02	น้อย
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.14	0.83	น้อย
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	1.17	0.97	น้อยที่สุด
รวม	1.292	0.86	น้อยที่สุด

จากตาราง 41 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล พบว่า คะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทุกด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การคิดและเสนอแนวทางดำเนินงาน การดำเนินงาน และการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบระดับการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม (post – test) สูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วม (pre – test) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 42

ตาราง 42 ผลการทดสอบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (N)	คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t
ก่อนการพัฒนา	245	29.81	18.08	3.80
หลังการพัฒนา	245	30.83	18.35	

จากตาราง 42 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลัง พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมค่าเฉลี่ยคือ 29.81 หลังการพัฒนามีค่าเฉลี่ย คือ 30.83 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติ t – test พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการจัดการมูลฝอยโดยการแยกมูลฝอยมากขึ้น

3.4 ปัญหา และอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
โดยจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน มีรายละเอียดดังตาราง 43

ตาราง 43 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยในชุมชน			
มีปัญหา		ไม่มีปัญหา	
จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18	7.3	227	92.7

จากตาราง 43 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.7) คิดว่าชุมชนไม่มีปัญหาด้านมูลฝอย เนื่องจากเทศบาลตำบลเชิงทะเลเล็งการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี 2548 จึงทำให้ชุมชนสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย

สำหรับปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มี
รายละเอียดดังตาราง 44

ตาราง 44 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ไม่มีความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย	87	35.5
2. ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม	134	54.7
3. ไม่เคยได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร	115	46.9
4. เจ้าหน้าที่เทศบาลมาเก็บขนมูลฝอยไม่ตรงเวลา	5	2.0
5. แหล่งรองรับมูลฝอยไม่เพียงพอ	14	5.7
6. ปัญหาสัตว์คุ้ยเขี่ยมูลฝอยในถังรองรับ	26	10.6
7. ผู้นำชุมชน ไม่มีบทบาทในการรณรงค์การจัดการมูลฝอยในชุมชน	34	13.9
8. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการดำเนินงานจัดการมูลฝอย	4	1.6
9. อื่น ๆ (ประชาชนขาดจิตสำนึกในการจัดการมูลฝอย)	12	4.9

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 44 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ ปัญหาที่พบมากที่สุด (ร้อยละ 54.7) คือ การไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม รองลงมา คือ การไม่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสาร (ร้อยละ 46.9) และการไม่มีความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย (ร้อยละ 35.5) ตามลำดับ

4. ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

4.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.1 ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่

1) ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาล ในที่นี้ คือนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี จากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพียง ร้อยละ 20.8 มีความคิดเห็นว่าความศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาล มีส่วนทำให้เข้าร่วมกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ แต่จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ พบว่า บุคคลดังกล่าวให้การยอมรับนับถือและศรัทธาต่อนายกเทศมนตรี เนื่องจากในช่วงระยะเวลาของการดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างรวดเร็ว มีความเป็นกันเองกับบุคคลต่าง ๆ โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ และพื้นฐานของครอบครัวเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ จึงได้รับการยอมรับจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเป็นช่วงเวลา 4 สมัยติดต่อกัน ตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) มีผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชน ได้แก่ กิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ และการปรับภูมิทัศน์ของเมือง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า “ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เลือกนายกฯ เพราะเห็นว่านายกฯ เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ ผลงานที่ผ่านมามีเห็นชัด เป็นที่พึงพอใจของชาวบ้าน มีปัญหาหรือเรื่องร้องเรียนอะไรโทรไปบอกนายกฯ ได้ และเป็นคนที่มิอหยาตัยดี เป็นกันเองกับทุก ๆ คน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจึงรักและเอ็นดูเหมือนลูกเหมือนหลาน และพาผู้สูงอายุไปดูงานต่างจังหวัดทุกปี” (นายนเรศ ไหมคามิ (สัมภาษณ์), 14 พฤษภาคม 2551) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย (บทที่ 4 หัวข้อที่ 5)

2) ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1 และ 2 ส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติกัน และเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ บางคนเป็นเจ้าของบ้านเช่า ผู้วิจัยสังเกตเห็นความสำคัญของกลุ่มบุคคลดังกล่าว เนื่องจากผู้ที่มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ หรือคนดั้งเดิมในพื้นที่เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารจะนำไปบอกกล่าวยังญาติพี่น้อง บ้านเรือนใกล้เคียง ผู้ที่มาเช่าบ้านอยู่ และนำไปใช้เป็นประเด็นในการพูดคุยตามร้านขายน้ำชา และร้านขายขนมจีน ดังสามารถจัดกลุ่มนามสกุลของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ดังนี้ (1) กลุ่มนามสกุล “แก้วพิทักษ์” (2) กลุ่มนามสกุล “ด้วงรักษ์” (3) กลุ่ม

นามสกุล “ฟักทอง” (4) กลุ่มนามสกุล “สมมงคล” (5) กลุ่มนามสกุล “ดุขลลักษณะ” (6) กลุ่มนามสกุล “วงศ์จันะ” และจากการสัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อก่อนพื้นที่แถวนี้เป็นสวนผลไม้ ที่ดินแบ่งเป็นแปลง ๆ ใน 1 แปลง จะมีบ้าน 1 หลัง อยู่ตรงกลาง ซึ่งเป็นบ้านของพ่อ – แม่ ต่อมาเมื่อมีลูกก็จะแบ่งพื้นที่ในแปลงดังกล่าวให้ลูก ส่วนใหญ่ พี่ น้อง ลูก หลาน จะอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน และที่ดินแปลงอื่น ๆ ก็เป็นญาติพี่น้องกัน เป็นน้ำ อา ลุง ป้า เมื่อออกเรือนจึงเปลี่ยนนามสกุล” (นางจรวย ชูฟัก (สัมภาษณ์), 30 เมษายน 2551) เมื่อผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลดังกล่าว จึงทำให้การประสานงานเป็นไปอย่างราบรื่น และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

4.1.2 ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก ได้แก่

ความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ในการเข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมนำร่องถนนสวยปลอดถังขยะ เมื่อปี 2548 และยังได้รับความร่วมมือจากองค์กรเอกชน คือ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (รายละเอียดดังภาคผนวก จ) ตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปี 2551 ในระยะแรกของการดำเนินกิจกรรมในปี 2548 ทางมูลนิธิฯ ได้เข้ามาเป็นผู้ประสานงานกิจกรรม และร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรมกับทางเทศบาล ดำเนินการจัดประชุมเพื่อชี้แจงกิจกรรมแก่ทางเทศบาลและสมาชิกในชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ออกแบบและจัดทำสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งกระตุ้นให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้มูลนิธิฯ เป็นผู้ให้การสนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการด้านมูลฝอยแก่หน่วยงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ และมูลนิธิฯ ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องทุกปี

4.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.1 ปัจจัยด้านชุมชน

1) ความเป็นชุมชนเมือง เทศบาลตำบลเชิงทะเลมีการขยายตัวของชุมชนเมือง ทำให้ชาวบ้านขาดการติดต่อสัมพันธ์กัน ยกเว้นเฉพาะในกลุ่มเครือญาติ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อก่อนในชุมชนบ้านของใครมีอะไร ก็จะแบ่งปันกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บ้านไหนมีงานทุกคนพร้อมใจกันไปช่วยเต็มที่ แต่ปัจจุบันเนื่องจากลูกหลานไปทำงานนอกบ้านกันหมด บ้างก็ย้ายไปอยู่ในเมือง เมื่อกลับมาจะเอาผัก ผลไม้จากบ้านอื่นก็ซื้อเอา จนทุกคนมีอะไรก็ขาย ไม่ได้ให้เหมือนเมื่อก่อน และช่วงปี 2535 มีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว ทำให้บุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ทำให้สภาพของสังคมเปลี่ยนไป” (นายจรูญ แก้วพิทักษ์ (สัมภาษณ์), 1 เมษายน 2551) และจากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อก่อนมีงานศพจะจัดที่บ้าน ทุกคนจะไป

ช่วยกัน แต่ปัจจุบันจัดที่วัด โดยมีเทศบาลเป็นผู้ดูแล เนื่องจากบ้านที่จัดงานไม่มีพื้นที่ในการจัด เต็มไปด้วยบ้านเรือนที่ขึ้นมาใหม่ และควันไฟที่เกิดจากการหุงต้ม และน้ำที่ใช้ในการล้างจาน ก่อให้เกิดความรำคาญแก่บ้านอื่น สถานที่ในการจัดงานไม่เอื้ออำนวย” (นางจรรยา ชูพิง (สัมภาษณ์), 1 เมษายน 2551)

นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนนับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน เป็นผู้มีส่วนช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยทั่วไปผู้นำชุมชนมีทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการ และผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ แต่ในชุมชนของเทศบาลตำบลเชิงทะเลไม่พบผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการที่มีบทบาทอย่างเด่นชัด ส่วนผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการยังขาดความต่อเนื่องในการประสานงานและการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากมีภารกิจส่วนตัว และในบางครั้งยังขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน การดำเนินกิจกรรมจึงเริ่มรับรู้เฉพาะในกลุ่มญาติพี่น้อง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คนที่นี่ค่อนข้างพูดยาก เนื่องจากมีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ทุกคนมีความคิดเป็นของตัวเอง ผู้นำพูดอะไร ก็ไม่สามารถใช้อำนาจสั่งการได้ พูดไปเขาก็ไม่ทำตาม” (ชุมพล ดันประดิษฐ์ (สัมภาษณ์), 8 เมษายน 2551) และจากการสัมภาษณ์ประธานชมรมผู้สูงอายุที่ว่า “ได้บอกไปให้เข้ามาร่วมกิจกรรม จะได้มาร่วมกันเยอะ ๆ แต่เค้าก็ไม่มากัน กลับบอกว่ามีอะไรค่อยมาเล่าให้ฟังก็แล้วกัน” (นายสมชาย ดอกเทียน (สัมภาษณ์), 25 มีนาคม 2551)

2) เวลา ปัจจัยด้านเวลา มีผลต่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมาก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น อาชีพค้าขาย ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องขายของ ไม่มีคนดูแลร้าน อาชีพทำสวนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ในช่วงเช้า อาชีพพนักงานโรงแรมช่วงเวลาในการทำงานไม่แน่นอน เป็นต้น จึงทำให้ช่วงเวลาของการอยู่ในที่พักอาศัยไม่ตรงกันกับการจัดกิจกรรม กอปรกับสมาชิกในชุมชนติดภารกิจส่วนตัวจึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

4.2.2 ข้อจำกัดของเทศบาล

1) การขาดการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง เทศบาลขาดความต่อเนื่องในการทำงาน เนื่องจากมีการทำงานแบบสั่งการ พนักงานเทศบาลจึงปฏิบัติงานตามที่กำหนดเท่านั้น เนื่องจากปี 2548 เทศบาลเป็นพื้นที่นำร่องกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต โดยมีมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน เป็นผู้ประสานงานและดำเนินการจัดกิจกรรม ปี 2549 มูลนิธิฯ เป็นผู้ติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม และปี 2550 เทศบาลตำบลเชิงทะเลขยายพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ไปยังซอยอื่น ๆ และผู้วิจัยเข้ามาทำวิจัยในพื้นที่ จากการติดตามประเมินผลการดำเนิน

กิจกรรมของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน พบว่า ในปี 2549 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมและมูลนิธิที่จัดเก็บได้มีปริมาณลดลง (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, 2549) และในปี 2550 เมื่อเทศบาลมีการขยายพื้นที่ดำเนินกิจกรรมออกไป กอปรกับมีผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่จึงทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตื่นตัวอีกครั้ง

2) การขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์เป็นประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญสูง เนื่องจากเทศบาลมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่น้อยเกินไป อีกทั้งรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ที่ใช้เข้าไปไม่ถึงประชาชน และขาดความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม จึงทำให้ประชาชนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และขาดความเข้าใจเรื่องการจัดการมูลฝอย ประชาชนจึงไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรม และประชาชนบางส่วนคิดว่ากิจกรรมได้ยุติไปแล้ว ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำเนินการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และสื่อแต่ละรูปแบบมีข้อจำกัด ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 45

ตาราง 45 รูปแบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และข้อจำกัด

สื่อ	ข้อสังเกต	ข้อจำกัด
1. เสียงตามสาย	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงบุคคลทุกกลุ่ม - สามารถเปิดได้ทุกช่วงเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ได้เฉพาะช่วงวัน และเวลาราชการ - บ้านเรือนในบางจุดไม่ได้ยิน เนื่องจากสัญญาณเสียงส่งไปไม่ถึง
2. แผ่นพับ	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ได้กับทุกพื้นที่ สำหรับบ้านที่ไม่มีคนอยู่สามารถสอดไว้ที่ประตูบ้านได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ได้กับผู้ที่มีความรู้ อ่านหนังสือออก - บางคนเห็นเป็นเศษกระดาษไม่ให้ความสำคัญ
3. รถกระจายเสียง	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นรถของทางเทศบาลใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ - เป็นการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงคนทุกกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ได้เฉพาะช่วงวัน และเวลาราชการ - บางครั้งรถวิ่งเร็วเกินไป
4. การบอกต่อ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการประชาสัมพันธ์ที่รู้เฉพาะกลุ่มบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้เฉพาะบุคคลที่รู้จักกัน เช่น ญาติพี่น้อง เจ้าของบ้าน เข้าบอกกล่าวแก่ผู้ที่มาเข้าบ้าน
5. ตัวอักษรวิ่ง	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการประชาสัมพันธ์ที่รู้เฉพาะกลุ่มบุคคล - อยู่บริเวณสามแยกสถานีตำรวจเชิงทะเล 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวอักษรวิ่งเร็วเกินไป - ผู้ที่ไม่ได้ผ่านไปทางที่มีตัวอักษรวิ่งจะไม่รู้ข้อมูล
6. หนังสือราชการ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ที่ได้รับหนังสือเป็นบุคคลเฉพาะกลุ่ม เช่น กรรมการชุมชน สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลข่าวสารรู้เฉพาะกลุ่มบุคคล แต่มีการนำไปบอกกล่าวแก่เครือญาติ หรือผู้ที่รู้จัก
7. วารสารของเทศบาล	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับเฉพาะกลุ่มบุคคล หรือผู้ที่เป็นสมาชิก - เป็นวารสารราย 6 เดือน 	<ul style="list-style-type: none"> - วารสารของทางเทศบาลกำหนดออกทุก 6 เดือน ข้อมูลจึงไม่ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน - วารสารยังไม่เป็นที่รู้จักของคนจำนวนมาก

จะเห็นได้ว่า สื่อแต่ละชนิดมีรูปแบบและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ในการใช้สื่อเพื่อให้เข้าถึงประชาชนต้องคำนึงถึงเงื่อนไขด้านเวลาของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ และข้อจำกัดของสื่อแต่ละประเภท และควรใช้สื่อที่มีความหลากหลายเพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มมากยิ่งขึ้น

3) ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระหน้าที่ของพนักงานเทศบาล เนื่องจากเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีทั้ง พนักงานเทศบาล พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป ที่มีจำนวน 30 คน (เทศบาลตำบลเชิงทะเล, 2549) แต่มีเจ้าหน้าที่ดูแลกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยโดยตรงเพียง 1 คน ซึ่งพนักงานแต่ละคน มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง ทั้งที่เป็นงานประจำและงานที่เข้ามาเป็นระยะ เช่น ช่วงของการเลือกตั้งเทศบาลจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งไปใช้สิทธิ์ลงคะแนน หรือไปปฏิบัติราชการต่างจังหวัด และเจ้าหน้าที่เทศบาลปฏิบัติงานเฉพาะในเวลาราชการเท่านั้น เป็นต้น จึงทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเทศบาล และข้อจำกัดด้านอัตรากำลังคน ทำให้เทศบาลไม่สามารถจ้างพนักงานเพิ่มได้

5. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ของตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน การมีญาติพี่น้องอาศัยในซอยอื่น ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคดี และการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย และตัวแปรตาม 1 ตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยใช้เกณฑ์สำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 พบว่า ตัวแปรอิสระ 4 ตัวที่สามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้ร้อยละ 57.9 ($R^2 = 0.579$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1) ความเชื่อถือศรัทธาต่อตัวคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล (Beta = 0.159) มีความสำคัญเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 7.071 ($b = 7.071$) ซึ่งหมายความว่า ถ้าประชาชนมีความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะมากขึ้นด้วย

2) การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย (Beta = 0.445) มีความสำคัญเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 1.439 ($b = 1.439$) ซึ่งมีความหมายว่า ถ้าประชาชนมีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยมากขึ้นด้วย

3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Beta = 0.344) มีความสำคัญเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 1.384 ($b = 1.384$) ซึ่งหมายความว่า ถ้าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะมากขึ้นด้วย

4) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย (Beta = 0.111) มีความสำคัญเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.837 ($b = 0.837$) ยังหมายความว่า ถ้าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอยมาก จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นด้วย

สมการพหุคูณถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบที่ใช้ทำนายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลเชิงทะเล คือ

$$Y = -33.227 + 7.071 (\text{ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล}) + 1.439 (\text{การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย}) + 1.384 (\text{การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร}) + 0.837 (\text{ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย})$$

การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีรายละเอียดดังตาราง 46

ตาราง 46 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

ตัวพยากรณ์	b	Beta	t	p-value
ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล	7.071	0.159	3.686	0.000
การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย	1.439	0.445	9.201	0.000
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	1.384	0.344	7.145	0.000
ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย	0.837	0.111	2.617	0.009

Constant = -33.227

$R^2 = 0.579$

ค่า R square (R^2)	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Coeficient of determination) เป็นค่าที่ใช้อธิบายหรือสามารถใช้ในการอธิบายพยากรณ์ตัวแปรตามที่เกิดจากตัวแปรอิสระ ถ้ามีค่าสูง แสดงว่าสมการถดถอยสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงตัวแปรตามได้ดี และสามารถบอกค่าร้อยละได้
ค่า b	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวพร้อมค่าคงที่
ค่า Beta	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
ค่า Constant	หมายถึง ค่าคงที่บอกระดับของตัวแปรตาม เมื่อตัวแปรอิสระไม่ได้เกี่ยวข้องกับ (ตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าเท่ากับ 0)

เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานของตัวแปร (Beta) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุด ได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล รองลงมา ได้แก่ การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของประชาชน และความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอยตามลำดับ

เทศบาลตำบลเชิงทะเล เป็นเทศบาลที่มีการขยายตัวของชุมชนเมือง การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของเทศบาลนั้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เข้ามาเช่าบ้านอยู่ในเขตเทศบาล มีการสลับสับเปลี่ยนผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยตลอดเวลา เจ้าของบ้านเช่าจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการเป็นผู้ขยายผลกิจกรรมไปสู่ผู้ที่เข้ามาอาศัยในบ้านเช่า เทศบาลจึงควรให้ความสำคัญแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านเช่าเหล่านี้เป็นพิเศษ

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วม ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นต้น ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน สอบถามก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกัน เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการมีส่วนร่วม รวมถึงศึกษาปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการดังกล่าว ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ครั้วเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ในพื้นที่ศึกษา มี 245 ครั้วเรือน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงทะเลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย จำนวน 3 คน และตัวแทนครั้วเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ จำนวน 30 ครั้วเรือน ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ในส่วนของการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการพัฒนาและผลที่ได้จากการพัฒนา รวมถึงปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการดังกล่าว และปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล ดังต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้ดำเนินการในพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ มีขั้นตอนและวิธีการพัฒนาการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 ขั้นเตรียมการ มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินการวิจัย และแนะนำตัวผู้วิจัยพร้อมทั้งสร้างความคุ้นเคยกับคณะผู้บริหารเจ้าหน้าที่เทศบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน พบว่า เทศบาลตำบลเชิงทะเลเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินการวิจัย เนื่องจากมีความพร้อมด้านการจัดการมูลฝอยและมีการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง และทางเทศบาลและสมาชิกในชุมชนรับรู้ถึงการเข้ามาทำวิจัยของผู้วิจัย

1.1.2 ขั้นดำเนินการ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการจัดการมูลฝอย และนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการดำเนินงานดังนี้

1) การสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชน และเงื่อนไขของชุมชน

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย และภาวะโลกร้อน และการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลอยู่ในระดับน้อย

3) การศึกษาข้อมูลด้านปริมาณมูลฝอยของเทศบาล ตั้งแต่ปี 2541 – 2550 มูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี

4) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ซอยเชิงทะเล 12 โดยจัดกิจกรรม 2 ครั้ง มีลำดับขั้นตอนดังนี้

(1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ร้านค้าบ้านดั้งเดิมในพื้นที่ บ้านที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ บ้านเช่า/ห้องเช่า

(2) การกำหนดสถานที่จัดกิจกรรม มี 2 แห่ง คือ บริเวณคันชอยและบริเวณท้ายซอยเชิงทะเล 12

(3) การกำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมทั้งสองครั้ง ผู้วิจัยเลือกช่วงเวลา 10.00 น. – 12.00 น. ในการจัดกิจกรรม

(4) การกำหนดเนื้อหาและการรวบรวมเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การกำหนดเนื้อหาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นใหญ่ คือ 1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมูลฝอย 2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะโลกร้อน 3. ข้อมูลกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ซึ่งในการจัดกิจกรรมทั้งสองครั้งใช้เนื้อหาเดียวกัน

(5) การกำหนดรูปแบบสื่อและการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ประกอบด้วย การใช้เสียงตามสาย ป้ายนิทรรศการมูลฝอยและภาวะโลกร้อน แผ่นพับคัดแยกขวดแก้ว และแผ่นพับภาวะโลกร้อน

(6) การกำหนดวิธีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรม แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การจัดกิจกรรมครั้งแรก ใช้การบอกต่อ และการจัดกิจกรรมครั้งที่สอง ใช้รถกระจายเสียง และประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้แจ้งข่าว

กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ทั้ง 2 ครั้งนั้น จัดเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหามูลฝอย และภาวะโลกร้อน และเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ตลอดจนเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดยกลุ่มตัวอย่าง สถานที่ในการจัดกิจกรรม ช่วงเวลา เนื้อหาและสื่อที่ใช้เหมือนกัน แต่ผู้วิจัยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ต่างกัน กล่าวคือ การจัดกิจกรรมครั้งแรกใช้การบอกต่อ ส่วนการจัดกิจกรรมครั้งที่สอง ใช้รถกระจายเสียง และประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้แจ้งข่าว ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมครั้งแรกผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียง หรืออาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณที่จัดกิจกรรม ส่วนการจัดกิจกรรมครั้งที่สอง ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นบุคคลทั่วไปในชุมชน ซึ่งประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้ชักจูงให้เข้าร่วมกิจกรรม

5) การวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในถนนศรีสุนทร มีลำดับขั้นตอนดังนี้

(1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นร้านค้า

(2) การกำหนดรูปแบบสื่อและการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ประกอบด้วย การใช้เสียงตามสาย แผ่นพับคัดแยกขวดแก้ว แผ่นพับภาวะโลกร้อน ซึ่งใช้สื่อชนิดเดียวกับสื่อที่ใช้จัดกิจกรรมในซอยเชิงทะเล 12 แต่เน้นการประชาสัมพันธ์ด้วยเสียงตามสายเป็นหลัก

6) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1. การให้ความรู้เรื่องมูลฝอยและภาวะโลกร้อน 2. การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล และ 3. การสนทนากลุ่ม

7) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 2 มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เหมือนกับการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนครั้งที่ 1 ทุกประการ

นอกจากนี้ สำหรับผู้ที่ไม่สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ ผู้วิจัยได้เดินแจกแผ่นพับคัดแยกขวดแก้ว และแผ่นพับภาวะโลกร้อน รวมทั้งตารางเก็บขนมูลฝอยแต่ละประเภทของเทศบาล ตามครัวเรือนต่าง ๆ ภายในซอยเชิงทะเล 12

8) กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนถนนศรีสุนทร ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดยใช้เสียงตามสาย 2. การแจกแผ่นพับคัดแยกขวดแก้ว แผ่นพับภาวะโลกร้อน และตารางเก็บขนมูลฝอยแต่ละประเภทของเทศบาล เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ผู้วิจัยจึงเน้นการประชาสัมพันธ์เป็นหลัก

1.1.3 ขั้นตอนติดตามประเมินผล มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน และผลของการดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล มีการดำเนินงาน ดังนี้

1) การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ประกอบการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการประเมินผลด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด การปฏิบัติตน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พบว่า ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมูลฝอยเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการมูลฝอย มีการคัดแยกมูลฝอยเพิ่มขึ้น มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเพิ่มมากขึ้น และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของเทศบาลมากขึ้น โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2) การประเมินผลโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นดังนี้

(1) กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ปริมาณมูลฝอยอินทรีย์ที่เทศบาลจัดเก็บได้ในแต่ละวัน และจำนวนบ้านเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีปริมาณคงที่ แต่กิจกรรมยังขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

(2) กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว ขวดแก้วที่เทศบาลจัดเก็บในแต่ละวันมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น แต่กิจกรรมขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลเบื้องต้นที่เกิดจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลังจากผู้วิจัยได้ทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด การปฏิบัติตน การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 245 ครัวเรือน ในพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ จำนวน 5 พื้นที่ จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 612 ครัวเรือน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลทั่วไป จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 24.1) มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากที่สุด (ร้อยละ 46.1) และประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด (ร้อยละ 32.2) ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.5 มีรายได้เฉลี่ย ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.3) มีสถานภาพเป็น สมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60) อาศัยในชุมชนมานานกว่า 10 ปี จำนวนร้อยละ 46.9 เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ใน เขตเทศบาล สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลเพื่อหางานทำ ร้อยละ 58.8 ของกลุ่มตัวอย่าง มีญาติพี่น้องอยู่ในซอยเดียวกันหรือละแวกใกล้เคียง เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ในการพิจารณาเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่น ลำดับแรก คือ การแก้ปัญหา ให้กับชุมชนได้เป็นที่น่าพอใจ

1.2.2 ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78) มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยอยู่ใน ระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังมีความสับสนและยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องใน เรื่องการแยกประเภทมูลฝอย และภาวะโลกร้อน

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยคะแนนคือ 11.87 หลังการพัฒนามีค่าเฉลี่ยคือ 12.33 ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ดีต่อเรื่องการจัดการมูลฝอยมากขึ้น

1.2.3 ทักษะคิดเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.7) มีทักษะคิดในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการคัดแยก

มูลฝอยทำให้เทศบาลนำมูลฝอยไปกำจัดได้สะดวกยิ่งขึ้น การคัดแยกมูลฝอยเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่แน่ใจเกี่ยวกับการช่วยลดภาวะโลกร้อน โดยการลดปริมาณมูลฝอย และการคัดแยกมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อน

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติ ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมค่าเฉลี่ยคะแนนคือ 61.67 และหลังการพัฒนามีค่าเฉลี่ยคือ 62.34 ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องการจัดการมูลฝอยมากขึ้น

1.2.4 การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน

ผลการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องไม่มีถังขยะแบบคัดแยกมากที่สุด

ผลการศึกษาโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.7) เคยได้ยื่นกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ รองลงมาคือ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71) เคยเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์มากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว ปัจจุบันกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์เป็นกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.9) ยังเข้าร่วม รองลงมา คือ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว

ผลการศึกษาการเก็บรวบรวมและการกำจัดมูลฝอย พบว่า มูลฝอยส่วนใหญ่เกิดจากการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40 แยกมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยประเภทอื่นและนำมูลฝอยบางส่วนไปขาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60) กำจัดมูลฝอยอินทรีย์โดยใส่ถังแบบแยกประเภทให้เทศบาลมาจัดเก็บ และ กำจัดมูลฝอยทั่วไปโดยใส่ถังแบบแยกประเภทให้เทศบาลมาจัดเก็บ ร้อยละ 96.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.5) กำจัดมูลฝอยอันตรายโดยใส่ถังขยะรวมกับมูลฝอยทั่วไปให้เทศบาลมาจัดเก็บ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.3) กำจัดมูลฝอยรีไซเคิลโดยนำไปขาย

ผลการศึกษากิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 35.1) คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้กับเทศบาล เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างไม่คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้กับเทศบาลมากที่สุด (ร้อยละ 43.0) คือ มีปริมาณมูลฝอยอินทรีย์น้อย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้กับเทศบาลทุกวัน สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ลำดับแรก คือ ทำตามคำขอของเทศบาล รองลงมา คือ กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนลดลง

ความคิดเห็นที่มีต่อการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.4) คิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์จะก่อให้เกิดผลดีแก่ครัวเรือน คือ ช่วยให้มีปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนและกลิ่นจากมูลฝอยลดลง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40.4 คิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์จะก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชน คือ ช่วยลดปริมาณมูลฝอยในชุมชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น

การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.7) มีการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีการคัดแยกมูลฝอยทั่วไปอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด รองลงมา คือ การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมค่าเฉลี่ยคะแนนคือ 20.73 หลังการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยคือ 23.76 ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ประชาชนมีการคัดแยกมูลฝอยมากขึ้น

1.2.5 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเลในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารจากเสียงตามสายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด (ร้อยละ 42.5) รองลงมา คือ จากสื่ออื่น ๆ ได้แก่ หนังสือเชิญจากเทศบาล การบอกกล่าวจากกรรมการชุมชนหรือญาติพี่น้อง

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมค่าเฉลี่ยคะแนนคือ 15.74 และหลังการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยคือ 16.63 ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอยมากขึ้น

1.2.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเล โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 5 ด้าน ของปารีชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2546: 205) ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2. การมีส่วนร่วมในการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน 3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์ (ตั้งกล่าวไว้ในบทที่ 4) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมี

ส่วนร่วมในการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการคิดและเสนอแนวทางดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการมูลฝอย ก่อนและหลังการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมค่าเฉลี่ยคือ 29.81 หลังการพัฒนามีค่าเฉลี่ยคือ 30.83 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการจัดการมูลฝอยมากขึ้น แต่ยังไม่อยู่ในระดับที่พึงพอใจ ซึ่งต้องมีกระบวนการพัฒนาต่อไปอีก

1.2.7 ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.7) ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เพราะช่วงเวลาที่เทศบาลจัดกิจกรรมนั้น กลุ่มตัวอย่างต้องออกไปทำงานนอกชุมชน บางก็ยังไม่เลิกงาน รองลงมา คือ การไม่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมดังกล่าวไม่ทั่วถึง และการไม่มีความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย ตามลำดับ

1.3 ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น คือ

1.3.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาล ในที่นี้ คือ นายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี และความสัมพันธ์เชิงเครือญาติภายในชุมชน

2) ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต และความร่วมมือจากองค์กรเอกชน คือ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

1.3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ความเป็นชุมชนเมือง จึงทำให้ขาดผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม

2) ข้อจำกัดของเทศบาล ได้แก่ การขาดการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง การขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และข้อจำกัดด้านเวลาและภาระหน้าที่ของพนักงานเทศบาล

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเล พบว่า ตัวแปรอิสระ 4 ตัวที่สามารถอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้ร้อยละ 57.9 ($R^2 = 0.579$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อตัวคณะบริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย ตามลำดับ

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเล ใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเรียงลำดับขั้นตอนของกิจกรรม ดังนี้

1) การบรรยาย ผู้วิจัยใช้วิธีการบรรยาย ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชอยเชิงทะเล 12 เพื่อนำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมูลฝอย และภาวะโลกร้อนแก่กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสรุปเนื้อหาสำคัญในช่วงสุดท้ายของการดำเนินกิจกรรม และใช้การบรรยายประกอบสื่อต่าง ๆ เช่น รูปภาพ และแผนภูมิต่าง ๆ เป็นต้น โดยเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ หลังจากใช้การบรรยาย วิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ อารมณ์ ใจเที่ยง (2546, อ้างถึงในทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ, 2550: 113) ที่ได้กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการบรรยายเป็นการนำเสนอข้อมูลทั่ว ๆ ไป และสามารถเข้าร่วมกับวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การบรรยายมีความน่าสนใจ

2) การใช้สื่อ ผู้วิจัยได้ใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ ประกอบกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมในชอชงทะเล 12 ผู้วิจัยได้แจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว และแผ่นพับภาวะโลกร้อน รวมทั้งตารางการเก็บข้อมูลฝอยแต่ละประเภทของเทศบาล และป้ายนิเทศการเกี่ยวกับมูลฝอย และภาวะโลกร้อน ประกอบการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย และภาวะโลกร้อน พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจเรื่องการจัดการมูลฝอย และภาวะโลกร้อนได้เป็นอย่างดี และผู้วิจัยนำตัวอย่างน้ำหมัก จุลินทรีย์ชีวภาพของกลุ่มน้ำหมักชีวภาพเทศบาลตำบลเชิงทะเล มาใช้ประกอบการบรรยายด้วย ซึ่งได้รับความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย เกิดความต้องการที่จะลองทำใช้เองบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วราลักษณ์ ไชยทัฬห (2544: 101) ที่กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สื่อ นอกจากจะทำให้เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น และเร็วขึ้น สื่อยังเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้เกิดความสนใจ อยากจะรู้ อยากจะเห็น เกิดการเปรียบเทียบเมื่อได้ฟังหรือเกิดความคิดคล้อยตาม ส่วนการจัดกิจกรรมถนนศรีสุนทร ผู้วิจัยได้แจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว แผ่นพับภาวะโลกร้อนและตารางการเก็บข้อมูลฝอยแต่ละประเภทของเทศบาล ประกอบการชี้แจงรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล พร้อมทั้งพูดคุยประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย ได้แก่ การใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล รวมถึงการแจ้งข่าวกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยไปยังเจ้าของบ้านเช่าให้ช่วยบอกกล่าวข้อมูลไปยังผู้ที่มาเช่าบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543: 51-52) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของการสื่อสารว่า ควรคำนึงถึงระดับความยากง่ายของสื่อ ซึ่งต้องเหมาะสมกับระดับและความสามารถของสมาชิกในชุมชน เนื้อหาของสื่อต้องเป็นปัญหาเร่งด่วนหรือปัญหาในชีวิตประจำวัน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน สื่อแต่ละประเภทควรจัดทำขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ การนำเสนอต้องมีการกระตุ้นให้ผู้ฟังช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสื่อที่ใช้ต้องมีลักษณะที่น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจโดยอาศัยภาพและเสียง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการมูลฝอย เพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้วิจัยปฏิบัติตนเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นกันเองกับชาวบ้าน โดยการไปนั่งตามร้านขายขนมจีน และการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส ผู้วิจัยแสดงความเป็นกันเอง

กับชาวบ้าน ทำให้เป็นที่ยอมรับ และไว้วางใจจากคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ซอบ เข็มกลัด และโกวิท พวงงาม (2547: 51) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญของการทำวิจัย/การศึกษาชุมชน ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงอันเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ วินิจฉัยชุมชน ดังนั้นการเข้าไปในชุมชนควรจะต้องสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน แนะนำตนเองต่อคนในชุมชน ว่าผู้วิจัยเป็นใคร มาทำอะไร พบปะกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของหมู่บ้าน รวมทั้งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับคนในชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบการทำงานของวิจัย เพื่อให้ชาวบ้านปรับความคาดหวังได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้วิจัยควรบูรณาการตนเองเข้ากับชุมชน เรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน และสิ่งสำคัญ คือ ควรปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับ และได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน

2) เทคนิคการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ชอยเชิงทะเล 12 ในประเด็นเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าว และร่วมแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ ซอบ เข็มกลัด และโกวิท พวงงาม (2547: 65) ได้กล่าวว่า เทคนิคการสนทนากลุ่มทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ ประเมินปัญหาต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น และผู้เข้าร่วมสามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่รู้สึกรัดเคืองหรือมีความขำเกรง

โดยสรุป ผู้วิจัยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนและคำนึงถึงเงื่อนไขที่แตกต่างกันทั้ง อายุ การศึกษา เวลา และอาชีพ เริ่มจากการศึกษากลุ่มเป้าหมาย การศึกษากิจกรรม ตลอดจนรูปแบบของกิจกรรม และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

2.2 ผลจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับการประเมินประสิทธิผล และความยั่งยืนของกระบวนการของ วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2544: 66 - 67) ที่พบว่า

1) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีการบรรยายประกอบการใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์ รูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ จึงนำมาซึ่งผลที่สอดคล้องกับงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาหลาย ๆ ชิ้น ทั้งที่เป็นการศึกษาในโรงเรียนและในชุมชน แม้ว่าเงื่อนไขของกลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกัน ทั้งอายุ ระดับการศึกษา และช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม แต่รูปแบบที่ใช้ในการจัดกิจกรรมนั้น ใช้หลักการเดียวกัน จึงทำให้ผลการศึกษามีความสอดคล้องกัน ได้แก่ งานวิจัย

ของชมชู สาอุ (2545) ที่ศึกษาเรื่อง “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับมูลฝอยแก่นักเรียนโรงเรียนนราสิกขาลัย จังหวัดนราธิวาส” งานวิจัยของปานกมล พิธิฐอรธกุล (2545) เรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา” งานวิจัยของวิวัฒน์ อึ้งเจริญ (2546) ที่ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนปริกตก เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา” งานวิจัยของพงศ์ภพ ขนาบแก้ว (2547) ที่ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการมูลฝอยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดโคกสมานคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” งานวิจัยของไหมสุหรี อีสภาค (2547) เรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนในการจัดการมูลฝอย โดยเริ่มต้นจากโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโคกสมานคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” งานวิจัยของหทัยา คุณโณ (2550) เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรสมุนไพรรักษาสำหรับศูนย์การเรียนรู้และอนุรักษ์สมุนไพรรักษา ตำบลคลองฉลิม อำเภอท่งทอง จังหวัดพัทลุง” งานวิจัยของบุษบา ศรีเทพ (2551) เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่นเรื่องวิถีชีวิตชุมชนลำสินธุ์โดยการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดเกษตนิคม ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง” และงานวิจัยของรัชดา บุญแก้ว (2551) เรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา” เป็นต้น

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเงื่อนไข และความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย ช่วยให้ผู้ใช้เข้าร่วม มีความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อการจัดการมูลฝอย ซึ่งประเมินได้จากผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านการจัดการมูลฝอย โดยเปรียบเทียบก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการมีคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าสูงกว่าคะแนนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ผลจากการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยชิ้นต่าง ๆ ข้างต้น ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขของกลุ่มเป้าหมาย ช่วยให้ผู้ใช้เข้าร่วมเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางที่ดีขึ้น และส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม

2) ระดับการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรมของเทศบาลในทุก ๆ ด้านเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน

พบว่า (1) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา อยู่ในระดับน้อยที่สุด เนื่องจากเลิกงานไม่เป็นเวลา ไม่มีเวลาติดตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์มูลฝอยในปัจจุบัน จึงไม่มีข้อมูลร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (2) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด แม้ว่าการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมาเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แนวทางแก้ไขปัญหามูลฝอยในที่ประชุมผ่านการอบรมต่าง ๆ แต่ประชาชนมีเงื่อนไขจำกัดในการเข้าร่วม (3) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย โดยประชาชนบางส่วนมีการปฏิบัติมาก่อนที่เทศบาลมีกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย ซึ่งได้แก่ การคัดแยกมูลฝอยประเภทต่าง ๆ การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น (4) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากหลังจากมีโครงการหรือกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยเกิดขึ้น ประชาชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ชุมชนมีความสะอาดขึ้น เทศบาลลดข้อร้องเรียนเกี่ยวกับกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการบีบอัดมูลฝอยโดยรถเก็บขนของเทศบาล อีกทั้งชุมชนยังมีรายได้เสริมจากการขายมูลฝอย (5) ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล อยู่ในระดับน้อยที่สุด เพราะประชาชนส่วนใหญ่ร่วมประเมินผลการดำเนินงานในรูปแบบของการสังเกตพฤติกรรมด้านต่าง ๆ มากกว่า เพราะการประเมินผลการดำเนินงานส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการเข้าร่วมประชุม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาเข้าร่วม และเทศบาลไม่สามารถจัดเวลาประชุมให้สอดคล้องกับเงื่อนไขเวลาของประชาชน ซึ่งการที่การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุดนั้นเป็นข้อจำกัดหนึ่งของชุมชนเมือง ระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่จำกัดดังกล่าว สะท้อนข้อคิดเห็นของ วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์ (2551: 178) ซึ่งเสนอไว้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมในประเทศที่กำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทยนั้น รัฐมักเป็นผู้ดูแลและดำเนินการโดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ผลประโยชน์ที่ได้ตกอยู่กับคนกลุ่มน้อยที่เป็นนายทุนหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งเกิดจากข้อผิดพลาดในการกำหนดนโยบายแบบบนลงล่าง หรือ Top down ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง คือ การให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้แก่ประชาชนให้มีความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยกิจกรรมจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน และหากมีการบูรณาการกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับเรื่องปากท้องของประชาชนเข้าไปด้วย จะทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นจริงและเกิดความยั่งยืนมากขึ้น

3) ความยั่งยืนของโครงการ ในการดำเนินโครงการ ปัจจัยที่เอื้อต่อความยั่งยืนของโครงการ ได้แก่ นโยบายของผู้บริหาร ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลไม่ควรปฏิบัติงานเฉพาะใน

ช่วงเวลาราชการ งบประมาณ โดยเทศบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมในทุก ๆ ปี และการสนับสนุนจากผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยทุก ๆ ฝ่ายในเทศบาลควรให้การสนับสนุน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในซอยเชิงทะเล 12 จำนวน 2 ครั้ง เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและระยะเวลาของผู้เข้าร่วม และเจ้าหน้าที่เทศบาล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยครั้งนี้ กิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปนั้นเป็นเพียงการจุดประกายทางความคิดของทุกฝ่าย ได้แก่ เทศบาล และสมาชิกในชุมชน ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม และแสดงความต้องการต่อเทศบาลให้จัดอบรมการทำน้ำหมักชีวภาพในชุมชน ซึ่งเจ้าหน้าที่เทศบาลได้รับประเด็นดังกล่าวไปพิจารณาต่อ

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในครั้งนี้ จัดขึ้นภายในระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 2 ครั้ง ทำให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมด้านการจัดการมูลฝอยได้ในระดับเบื้องต้นเท่านั้น อาจไม่ก่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ถาวร จึงควรมีการสร้างการเรียนรู้ และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และควรให้ความสำคัญกับบริบทของชุมชนและกลไกการรองรับของเทศบาลในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนและแท้จริงในระยะยาว

จากการศึกษาของผู้วิจัย ยังพบว่า เทศบาลไม่มีการสนับสนุน และรณรงค์ให้สมาชิกในชุมชนลดการก่อให้เกิดมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า ประชาชนจำนวนน้อยมา ร้อยละ 2.1 เลือกลงถังขยะที่มีบรรจุหีบห่อน้อยอย่างสม่ำเสมอ ประชาชน (ร้อยละ 2.9) ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกอย่างสม่ำเสมอ และเพียงร้อยละ 2.9 หลีกเลี่ยงการใช้ภาชนะบรรจุอาหารที่ทำจากโฟม เป็นต้น

2.3 ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน มีทั้งปัจจัยในระดับชุมชน และปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่

(1) ความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี มีส่วนทำให้ประชาชนยอมรับในโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล แม้ว่าจากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างเพียง ร้อยละ 20.8 มีความคิดเห็นว่าความศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาล มีส่วนทำให้เข้าร่วมกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ แต่จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในชุมชน พบว่า ชาวบ้านในซอยเชิงทะเล 12 ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ กลุ่มบุคคลดังกล่าวนอกจากจะมีความศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลแล้ว บางส่วนยังเป็นฐานคะแนนหลักในการลงสมัครรับเลือกตั้งของนายกเทศมนตรี เนื่องจากตัวนายกฯ และครอบครัวเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลดี มีความเป็นกันเองกับทุกคน ชาวบ้านจึงรักและเอ็นดูเหมือนลูกหลาน (นายเนรศ ไหมคามิ ลูกจ้างเทศบาลตำบลเชิงทะเล (สัมภาษณ์), 14 พฤษภาคม 2551) นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลาของการทำงานของนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรีที่มาจากกาเลือกตั้ง หลังจากได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหาร กลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ และมีผลงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในเขตเทศบาล และบุคคลทั่วไปอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ และการปรับภูมิทัศน์ของเมือง

บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญาภูวภัทร์ (2545) เรื่อง “การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสงขลาเมืองน่าอยู่ ของเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา” ซึ่งพบว่า ความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี มีส่วนทำให้ประชาชนยอมรับโครงการสงขลาเมืองน่าอยู่ เนื่องจากในช่วงระยะเวลาของการทำงานในตำแหน่ง ได้สร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนในเขตเทศบาลและประชาชนทั่วไป สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วทันการณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา บุญแก้ว (2551) เรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา” พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์นั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริม และเอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน และผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่มบุคคลที่มีความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหาร ส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ หรือเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลานาน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันเชิงเครือญาติ และกลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นผู้สนับสนุนนายกเทศมนตรีฯ ในการลงสมัครรับเลือกตั้ง

เมื่อศึกษาบทบาทของผู้นำในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้น พบว่า เทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชน และองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล แต่กลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมใน

กิจกรรม/โครงการของเทศบาลส่วนใหญ่ นั้น เป็นผู้ที่มีบทบาททางสังคมในเขตเทศบาลหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในภาครัฐ กรรมการชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุข และองค์กรเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่วนสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเท่านั้น

(2) ความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย ลักษณะของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลส่วนหนึ่งยังคงมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายหลงเหลืออยู่ ทำให้สมาชิกในชุมชนที่เป็นเครือข่ายกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดกลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มตลอดเวลา เช่น เมื่อมีกิจกรรมหรืองานบุญต่าง ๆ ได้มีการบอกกล่าวกิจกรรมหรืองานบุญนั้น ไปยังญาติพี่น้องของตน หรือผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน ดังนั้น กลไกการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันของสมาชิกภายในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มกันเพื่อทำน้ำหมักชีวภาพ โดยสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่หรือเป็นผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มน้ำหมักชีวภาพเทศบาลตำบลเชิงทะเล เป็นต้น ส่วนกลุ่มบุคคลที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นเข้ามาอาศัยในพื้นที่ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กัน สมาชิกในกลุ่มทั้ง 2 กลุ่มนี้ ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เฉพาะในกลุ่มของตนเท่านั้น

ความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายกับระดับการมีส่วนร่วมดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยในพื้นที่ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง หลายชิ้น ได้แก่ งานวิจัยของปาริฉัตร วงศ์พานิช (2545) เรื่อง “การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา ป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง” งานวิจัยของนางลักษณีย์ รักเล่ง (2546) เรื่อง “การพัฒนาป่าชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง” และงานวิจัยของมณฑา จันทมาศ เรื่อง “ผู้หญิงในกลุ่มพัฒนาชุมชนกับการจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาชุมชนตะโหมด ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง” พบว่า ความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย เป็นกลไกที่เอื้อให้สมาชิกในชุมชนได้มีการปฏิสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนงานวิจัยของ จุฑารัตน์ พาพันธ์ (2546) เรื่อง “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาวัดเกษมรัตน์ ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา” พบว่า ชุมชนที่มีความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย สมาชิกในชุมชนที่เป็นเครือข่ายกันมีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อต่อกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน แต่เนื่องจากกลไกดังกล่าวที่

เกิดขึ้นเฉพาะภายในกลุ่มของตนเท่านั้น จึงส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เฉพาะกลุ่มบุคคล ดังนั้นถ้าหากสมาชิกภายในชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกันมากขึ้น ย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนได้มากขึ้นเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชดา บุญแก้ว (2551) ซึ่งพบว่า ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปริก มีลักษณะของสังคมแบบพึ่งพา และสมาชิกในชุมชนมีความใกล้ชิดกัน มีวิถีชีวิตที่เป็นชนบท ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของเครือญาติ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทุกวันศุกร์ผู้ชายทุกคนมีโอกาสได้พบเจอกัน นอกจากจะปฏิบัติศาสนกิจแล้ว ยังได้มีการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีการแจ้งข่าวสารเหตุการณ์ที่สำคัญในชุมชน โดยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เกี่ยวเนื่องกันของคนในชุมชนดังกล่าว ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เกิดการร่วมคิดวิเคราะห์ และการไตร่ตรองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน

2) ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือจากหน่วยงานราชการภายนอก ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต และองค์กรเอกชน ได้แก่ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ซึ่งได้เข้ามาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและประสานงานการดำเนินกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะในช่วงปีแรกของการดำเนินกิจกรรม ปี 2548 ทำให้กิจกรรมดังกล่าวประสบความสำเร็จและเห็นผลเป็นรูปธรรม เนื่องจากในการดำเนินกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ ทางมูลนิธิฯ ได้ใช้รูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย เช่น มีการจัดทำป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ ติดตามจุดสำคัญต่าง ๆ จำนวน 4 จุด มีการจัดทำป้ายไว้นิคมประชาสัมพันธ์ ติดเสาไฟฟ้า มีการจัดทำสื่อโฆษณาสำหรับรถประชาสัมพันธ์ และมีการจัดทำสื่อโฆษณาวิทยุเสียงตามสายของท้องถิ่น ส่วนรูปแบบในการดำเนินการมอบถังขยะสำหรับคัดแยก ทางมูลนิธิฯ ใช้การเดินมอบถังขยะให้แต่ละครัวเรือน พร้อมทั้งแจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยร่วมกับการชี้แจงกิจกรรม (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, 2548) จึงทำให้ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนในการดำเนินกิจกรรม ต่อมาทางเทศบาลตำบลเชิงทะเลจึงขยายพื้นที่การดำเนินกิจกรรม ไปยังซอยต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเทศบาล เนื่องจากชาวบ้านที่อาศัยในซอยดังกล่าวสังเกตเห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมดังกล่าวว่า จึงร้องขอไปยังเทศบาลเพื่อขอเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วย เพราะกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลดีแก่ครัวเรือนและชุมชน ทำให้มูลฝอยที่เกิดขึ้นในครัวเรือนและในชุมชนที่ต้องทิ้งลงถังให้เทศบาลจัดเก็บมีปริมาณลดลง และกลิ่นเหม็นที่เกิดจากมูลฝอยก็ลดลง นอกจากนี้ยังทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้นด้วย ส่วนทางเทศบาลเองก็ให้ความสำคัญกับกิจกรรมดังกล่าว เพราะหลังจากมีการดำเนินกิจกรรมในช่วงปีแรก เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกลิ่นที่เกิดจากมูลฝอยลดลง

ประเด็นการสนับสนุนจากภายนอกดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร วงศ์พานิช (2545) พบว่า การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมป่าไม้และ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม โดยการเข้ามาให้ความรู้แก่ประชาชน ตลอดจนส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มองค์กร เพื่อทำหน้าที่ดูแลทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ และมีบทบาทสำคัญในการ พัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติของป่าชุมชนเขาหัวช้าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญาวัฒน์ (2545) ที่ว่า ควรมีการประสานงานกับองค์กร หน่วยงาน และภาคเอกชนต่างๆ เพื่อ ขยายจุดเด่นหรือศักยภาพของกลุ่มคนเหล่านั้นให้เข้ามาเป็นภาคี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รัชดา บุญแก้ว (2551) พบว่า การดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานทั้งภายในและ ภายนอกชุมชน ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน องค์กรอิสระ รวมทั้งผู้วิจัยซึ่งเป็น นักศึกษาปริญญาโท คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีส่วนสำคัญใน การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะแก่แกนนำชุมชนในรูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้แบบพหุภาคี

2.3.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) ปัจจัยด้านชุมชน ประกอบด้วย ความเป็นชุมชนเมือง และข้อจำกัด ด้านเวลาของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน แต่ในที่นี่แยกเป็น ประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

(1) ความเป็นชุมชนเมือง ชุมชนที่อยู่ภายในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลมี ลักษณะกึ่งชุมชนเมืองกึ่งชุมชนชนบท มีการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนมีไม่มากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา สุวรรณะ (2545) เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดแยกมูลฝอย ในชุมชนรัตนวิบูลย์ และชุมชนไทย โสเดิ้ล ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” และไหมสุหรี อิศภาค (2547) ที่พบว่า ความเป็นชุมชนเมืองไม่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เนื่องจากขาดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล จึงทำให้ไม่มีความสนใจที่จะทำกิจกรรมทางสังคม ร่วมกัน ขาดการพึ่งพากัน การดำเนินชีวิตประจำวันแบบต่างคนต่างอยู่ และสิ่งสำคัญคือ ขาด ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และขาดความผูกพันกับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดแนวความคิด ที่ว่า การแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นหน้าที่ของเทศบาลเพียงฝ่ายเดียว และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญาวัฒน์ (2545) ซึ่งพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าการแก้ปัญหาคือ การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของรัฐ โดยรัฐมีหน้าที่เป็นผู้ให้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางความคิด ของประชาชน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมของสมาชิกภายในชุมชน

การเติบโตของชุมชนเมืองในจังหวัดภูเก็ตนั้น สืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายการกระจายศูนย์กลางความเจริญของรัฐ ที่ต้องการสร้างเมืองหลักขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) เพื่อเป็นการกระจายความเจริญออกไปสู่ชนบทให้มากขึ้น จึงได้มีการกำหนดให้จังหวัดภูเก็ต เป็นเมืองหลักในภาคใต้ (ไพบูลย์ ช่างเรียน และคณะ, 2543 : 158 – 159) นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดนโยบายพัฒนาประเทศโดยใช้ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้น จึงได้พัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จากนโยบาย Visit Thailand Year ปี 2530 ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และ 7 เป็นต้นมา (ศุภิมา นฤมล วงศ์สุภาพ, 2545 : 89 – 90) จากการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าว ก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นโดยคนในท้องถิ่นเดิมได้ขายที่ดินที่มีอยู่เปิดโอกาสให้คนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่แทน ทำให้ชุมชนซึ่งเคยมีความสัมพันธ์แนบแน่นแบบเครือญาติ ต้องสูญเสียความสัมพันธ์นั้นไป คนในชุมชนจึงขาดความเอื้ออาทรต่อกัน และขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (ไพบูลย์ ช่างเรียน และคณะ, 2543 : 144) ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ นายจรัญ แก้วพิทักษ์ (สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2551) ที่กล่าวว่า ช่วงปี 2535 รัฐบาลมีการสนับสนุนนโยบายทางด้านการท่องเที่ยว บุคคลต่าง ๆ และนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ทำให้สภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลจึงต้องคำนึงถึงกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

อนึ่ง เทศบาลตำบลเชิงทะเลมีทรัพยากรบุคคลที่มีความหลากหลายสามารถจำแนกบุคคลภายในชุมชนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนชรา กลุ่มคนวัยกลางคน และกลุ่มวัยรุ่น ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เนื่องจากคนวัยชรา เป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ โดยทั่วไปไม่ได้ประกอบอาชีพ ในช่วงกลางวันจึงอยู่บ้าน คนวัยกลางคน เป็นผู้ที่กำลังร่างกาย แรงใจ ในช่วงกลางวันบางส่วนออกไปทำงานนอกบ้าน บ้างก็มีช่วงเวลาในการทำงานไม่แน่นอน ส่วนวัยรุ่น ในช่วงกลางวันไปเรียนหนังสือ ซึ่งคนในชุมชนมักจะส่งลูกให้ไปเรียนหนังสือนอกชุมชน จึงทำให้ผู้ที่เหลืออยู่ในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในวัยชราและวัยกลางคน ล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนน้อย และเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ ได้แก่ นายตุ้ ชันธ้อษา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนร่วมใจพัฒนา และดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มนำหมักชีวภาพเทศบาลตำบลเชิงทะเล นายสมชาย ดอกเทียน เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ เป็นที่พึ่งพาและที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่

เกิดขึ้นในชุมชน และเป็นผู้ชักชวนให้สมาชิกในซอยเชิงทะเล 12 เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการมูลฝอย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญานวัตร (2545) ที่ว่า ควรมีการศึกษาความหลากหลายของ อาชีพ รายได้ เพศ วัย และนำเอาศักยภาพของกลุ่มมาสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุมีบทบาทในการเชื่อมโยงสภาพอดีตและสภาพปัจจุบันของชุมชน กลุ่มผู้นำมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนา กลุ่มข้าราชการมีความสามารถและทักษะด้านการจัดการ และกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่ควรจะได้เรียนรู้กระบวนการทำงานจะทำให้เกิดการสานต่อโครงการในอนาคต เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้นำอย่างเป็นทางการ เป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนา และมีส่วนทำให้กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลเชิงทะเลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยในระยะแรกของการดำเนินกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ ปี 2548 ทางเทศบาลฯ และมูลนิธิ เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ได้ดำเนินการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยขึ้น เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อรูปแบบการดำเนินกิจกรรม และรับฟังความคิดเห็นรวมถึงข้อเสนอแนะจากทางชุมชน แต่เนื่องจากวันเวลา และสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมีความไม่เหมาะสม จึงได้มีการปรับรูปแบบวิธีการดำเนินงาน โดยได้นำเสนอรายละเอียด รูปแบบ และการดำเนินกิจกรรม ในที่ประชุม คณะกรรมการชุมชน วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ผู้ที่เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ประธานชุมชน กรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่และผู้บริหารของเทศบาล (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, 2548) โดยทางเทศบาลฯ ได้เน้นย้ำให้ประธานชุมชนและกรรมการชุมชนนำข้อมูลที่ได้รับไปบอกกล่าวต่อยังบุคคลต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม จึงทำให้สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากผู้ที่มาบอกกล่าวส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติหรือเป็นผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (นายอาณัติ นพแก้ว (สัมภาษณ์) 1 พฤศจิกายน 2550)

จากงานวิจัยของรัชดา บุญแก้ว (2551) พบว่า ผู้นำอย่างเป็นทางการมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการยอมรับของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และมีความเสียสละในการทำงานเพื่อส่วนร่วม ถึงแม้จะประสบกับอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระหน้าที่ เป็นต้น แต่เนื่องจากมีความเข้าใจโครงสร้างของชุมชน จึงก่อให้เกิดกระบวนการทางแนวความคิดที่ว่า “แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก” แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา และติดภารกิจส่วนตัว จึงทำให้ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการขาดความต่อเนื่องในการ

ประสานงานและทำงานร่วมกับประชาชน หนึ่งการที่ชุมชนยังขาดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง จึงส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ในชุมชน หากผู้นำชุมชนพยายามปรับตัวให้มีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชนมากขึ้น และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงมีความต่อเนื่องในการทำงานเพื่อส่วนรวม จะสามารถทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นได้ ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยของ โหมสุหรี อิศภาค (2547) เรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนในการจัดการมูลฝอยโดยเริ่มต้นจากโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโคกสมานคุณ อำเภอลำลูกกา จังหวัดสงขลา” พบว่า ผู้นำชุมชนที่ขาดประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชน และขาดความรู้ ความเข้าใจ ในระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม อีกทั้งไม่ให้ความสนใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการมูลฝอย ทำให้มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ในการจัดการมูลฝอยของชุมชนดังกล่าว

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ลักษณะของความเป็นชุมชนเมืองของเทศบาลตำบลเชิงทะเล มีผู้นอกพยายายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เพื่อเข้ามาหางานทำ และประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง ในช่วงกลางวันสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ออกไปทำงาน ช่วงเวลาของการกลับมาที่พักอาศัยไม่แน่นอน จึงทำให้ช่วงเวลาที่เทศบาลใช้ในการประชาสัมพันธ์ หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขเวลาที่สมาชิกในชุมชนอาศัยในที่พักอาศัย และบ้างก็เหนื่อยล้าจากการทำงานจึงไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น

(2) ข้อจำกัดด้านเวลาของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทำให้สมาชิกส่วนหนึ่งไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เพราะต้องทำงานตลอดทั้งวัน และรวมทั้งวันหยุดสุดสัปดาห์ด้วย จึงทำให้ไม่สนใจในโครงการ/กิจกรรมของเทศบาล เพราะกลัวว่าตนเองจะยุ่งยาก และเสียเวลาในการประกอบอาชีพ เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มน้ำหมักชีวภาพเทศบาลตำบลเชิงทะเล สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่ ประกอบด้วย ประธานชุมชน และกรรมการชุมชน โดยเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาก่อน ซึ่งในการรวมกลุ่มเพื่อทำน้ำหมักชีวภาพในแต่ละครั้งต้องรอให้สมาชิกในกลุ่มมีเวลาว่างตรงกัน ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มจึงไม่ต่อเนื่อง ข้อจำกัดในการรวมกลุ่มดำเนินโครงการของสมาชิกในชุมชนนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ รักเล่ง (2546) พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีภาระงานส่วนตัว และภาระงานจากภายนอกที่เข้ามาเป็นระยะ ๆ จำนวนมาก ทำให้บางคนไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการได้ทุกขั้นตอน และการนัดประชุมในแต่ละครั้งต้องใช้ระยะเวลาานาน เพราะต้องรอให้กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความพร้อมตรงกัน ทำให้มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกระบวนการน้อย นอกจากนี้งานวิจัยของ วิวัฒน์ อึ้งเจริญ (2546) ซึ่งพบว่า โครงการน้ำหมักชีวภาพได้รับการตอบสนองจากชุมชนน้อย ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการดำเนินโครงการยัง

จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มที่มิวิจัย ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการรวมกลุ่ม และมองว่ากิจกรรมที่ทำให้เกิดความยุ่งยากเสียเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา บุญแก้ว (2551) ซึ่งพบว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง แกนนำชุมชนจำนวนหนึ่งไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เพราะมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบทางครอบครัว เนื่องจากแกนนำส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน แม้จะมีการนัดหมายล่วงหน้า ก็ยังมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้น เช่น งานบุญ หรือปัญหาภายในครอบครัว ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงเวลา หรือขาดการเข้าร่วมกิจกรรม

2) ปัจจัยข้อจำกัดของเทศบาล ประกอบด้วย การขาดการสนับสนุน โครงการอย่างต่อเนื่อง การขาดการประชาสัมพันธ์ และข้อจำกัดด้านเวลาและภาระหน้าที่ของพนักงานเทศบาล ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน แต่ในที่นี่ขอแยกวิเคราะห์เป็นประเด็นดังต่อไปนี้

(1) การขาดการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง โครงการ/กิจกรรมของเทศบาลส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการที่เทศบาลเป็นผู้กำหนดนโยบายจากเบื้องบนลงไปสู่ชุมชน โดยกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติ ที่ผ่านมามีกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมที่ต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากเทศบาลไม่มีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่องให้ประชาชนเกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม จึงทำให้ประชาชนขาดแรงจูงใจ รวมทั้งบางกิจกรรมเทศบาลไม่มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น คือ กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ในปี 2548 เทศบาลเป็นพื้นที่นำร่องกิจกรรมถนนสวยปลอดถังขยะ ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงานเป็นผู้ประสานงานการดำเนินกิจกรรม ทำให้กิจกรรมดังกล่าวประสบความสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ แม้ว่าในปี 2549 กิจกรรมยังคงดำเนินต่อ แต่เนื่องจากขาดการกระตุ้นจากเทศบาล ประชาชนจึงไม่มีความตื่นตัวในการดำเนินกิจกรรมเท่าที่ควร และในปี 2550 เทศบาลขยายพื้นที่การดำเนินกิจกรรมพร้อมทั้งมีผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่ ทำให้ประชาชนกลับมามีความตื่นตัวในการดำเนินกิจกรรมอีกครั้ง นอกจากนี้กิจกรรมบางกิจกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะในวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่ก่อให้เกิดความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการดำเนินกิจกรรม เช่น กิจกรรมรับบริจาคขยะรีไซเคิล จัดขึ้นในงานเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยจึงเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ อึ้งเจริญ (2546) และนฤดี บุญชุม (2548) เรื่อง “แนวทางการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนปรักตก เทศบาลตำบลปรัก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” กล่าวคือเทศบาลควรมีการสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ผู้วิจัยออกมาจากพื้นที่แล้ว

และควรเข้าไปพบปะเยี่ยมเยียนประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเทศบาลให้ความสำคัญ และให้ความสนใจในเรื่องการจัดการมูลฝอยอย่างจริงจัง สมาชิกในชุมชนจะได้มีกำลังใจที่จะดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้เทศบาลควรจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรม

(2) การขาดการประชาสัมพันธ์ เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากรูปแบบการประชาสัมพันธ์ ที่ทางเทศบาลใช้เข้าไปไม่ถึงกลุ่มบุคคลต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมน้อยเกินไป ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนไม่ทราบวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญานุกัตร์ (2545) ที่ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งคือ การประชาสัมพันธ์ เทศบาลควรหาวิธีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งชี้แจงรายละเอียดกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิกในชุมชน

ทั้งนี้ เทศบาลพึงตระหนักว่า การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือทางสังคม ที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ สามารถส่งเสริมการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน รวมทั้งชี้ให้เห็นความสำคัญของปัญหาและความจำเป็นของนโยบายของรัฐ (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2551 : 175) อมรวิรัช นาคทรพรพ และคณะ (2551: 78) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้ประชาชนเกิดความร่วมใจกันในการพัฒนาชุมชน และควรมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้คนเข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าใจเป้าหมาย และกระบวนการของกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การใช้สื่อบุคคล หอกระจายข่าว สื่อมวลชน การคุยกันเป็นกลุ่ม และการใช้สื่อพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น แต่ที่ผ่านมานี้เนื่องจากเทศบาลมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมจำนวนเพียงเล็กน้อย ซึ่งมีภาระงานประจำที่ต้องรับผิดชอบมาก อีกทั้งมีการปฏิบัติงานเฉพาะในช่วงเวลาราชการเท่านั้น จึงทำให้ช่วงเวลาในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมจึงถูกจำกัดด้วย

(3) ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระหน้าที่ของพนักงานเทศบาล เทศบาลตำบลเชิงทะเล เป็นเทศบาลขนาดเล็ก มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยจำนวน 1 คน โดยปกติเจ้าหน้าที่ผู้นี้มีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ เมื่อมีโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยเข้ามา ต้องขอให้พนักงานคนอื่นที่อยู่ฝ่ายเดียวกันเข้ามาช่วย ซึ่งทางเทศบาลไม่สามารถจ้างพนักงานเพิ่มเติมได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ระบุว่า อัตราเงินเดือนค่าจ้างพนักงานจะต้องไม่เกินร้อยละ 40 ของอัตราภาษีที่ทางเทศบาลได้รับจากรัฐบาลในแต่ละปี (นายอานัติ นพแก้ว (สัมภาษณ์) 12 มกราคม 2552) เจ้าหน้าที่เทศบาลจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นงานประจำก่อน ทำให้ดูแลโครงการ/กิจกรรมที่เข้ามาไม่ทั่วถึง

ข้อจำกัดดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล นอกจากนี้ช่วงเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน เพราะประชาชนส่วนหนึ่งออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชน และบางส่วนมีอาชีพค้าขาย ต้องดูแลร้านค้าตลอดทั้งวัน ส่วนผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่มีลูกหลานพาไป ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 2 เจ้าหน้าที่เทศบาลไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากติดภารกิจอื่น ๆ ทำให้ขาดการระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่เทศบาล ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญาวุฒ์ (2545) กล่าวคือ ปัญหาอุปสรรคจากองค์กรของรัฐ คือ ข้อจำกัดด้านเวลาในการปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งจำกัดอยู่เฉพาะในเวลาราชการเท่านั้น ทำให้การประสานงานระหว่างเทศบาลและประชาชนขาดความต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความร่วมมือ การดำเนินกิจกรรมสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ กิจกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่เกิดจากนโยบายของรัฐ ไม่ได้มาจากความต้องการของประชาชนตั้งแต่เริ่มต้น แนวทางการจัดกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญาวุฒ์ (2545) ที่ว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในซอยไม่ได้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการคิดริเริ่มของคนในซอย แต่เป็นกิจกรรมที่ทางเทศบาลคิดขึ้น แล้วเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วม ทำให้กิจกรรมบางอย่างที่มีประชาชนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยหรือไม่มีความพร้อม จึงไม่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2551: 66-71) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการปกครองที่ภาครัฐใช้อยู่มีลักษณะขัดแย้งกับหลักการปกครองท้องถิ่นที่ จอห์น สจวร์ต มิลล์ ได้เสนอไว้ว่า 1) ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและบริหารท้องถิ่นของตนเอง 2) ประชาชนย่อมต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ 3) สมาชิกสภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารต้องมาจากการเลือกตั้ง 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นนิติบุคคล สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ตามกฎหมาย 5) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแบบรัฐบาลกลางกำกับดูแล 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการบริหารกิจการต่าง ๆ ของตนเอง ซึ่งการปกครองในปัจจุบันเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ถูกควบคุมโดยอำนาจรัฐ คือ การให้ความสำคัญกับตัวผู้บริหารมากกว่าประชาชน การทำงานของรัฐมีลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับล่าง และการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมากในกิจกรรมสาธารณะแต่ละด้าน เนื่องจากประชาชนมีฐานะเป็นผู้ดูหรือสังเกตการณ์มากกว่าการเข้าไปมีบทบาทด้านอื่น ๆ ยกเว้นการมีบทบาทในการเลือกตั้ง

จากการศึกษา ยังพบว่า กิจกรรมบางกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้นขาดการดำเนินการสานต่อให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนั้นกิจกรรมจึงต้องยุติลงเพียงระยะเวลาอันสั้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ นายเจริญ แก้วพิทักษ์ (1 เมษายน 2551) ซึ่งเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ กล่าวว่า

เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านให้มากขึ้น ในการจัดอบรมจะทำให้ชาวบ้านมีการพบปะพูดคุย ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทางเทศบาลเองก็จะใกล้ชิดชาวบ้านมากขึ้นด้วย ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดเวลา นอกจากนี้เมื่อเทศบาลพากลุ่มบุคคลต่าง ๆ ไปศึกษาดูงานยังสถานที่ต่าง ๆ ควรให้ผู้ที่ได้ไปดูงานกลับมาถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองได้รับจากการไปดูงานให้เพื่อนบ้าน และผู้ที่อาศัยในชุมชนได้รับรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญาวัตร (2545) ซึ่งพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้น เช่น กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้มักจัดให้กับกลุ่มผู้นำชอย ในรูปแบบของการประชุม การสัมมนานอกพื้นที่ เป็นต้น แต่กลุ่มผู้นำดังกล่าวไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับมาสานต่อด้านความคิด การประชาสัมพันธ์ หรือการปฏิบัติการใด ๆ ให้แก่สมาชิกในชอย ทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการสร้างการรับรู้ แต่ไม่ได้เสริมสร้างการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

นอกจากนั้น จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า การดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลส่วนใหญ่จะเน้นที่ประสิทธิภาพในการเก็บขน โดยต้องเก็บขนมูลฝอยให้หมดในแต่ละวัน ไม่ให้มีมูลฝอยตกค้างในพื้นที่ ในปี 2550 เทศบาลจึงได้จัดซื้อรถเก็บขนมูลฝอยเพิ่มอีก 1 คัน เป็นรถแบบอัดท้ายมีปริมาตร 6 ลูกบาศก์เมตร เริ่มใช้งานในเดือนมิถุนายน 2550 โดยเทศบาลมีรถเก็บขนมูลฝอยก่อนหน้านี้จำนวน 1 คัน เป็นรถแบบอัดท้ายมีปริมาตร 12 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งสามารถเก็บขนมูลฝอยได้ทั่วทั้งเขตเทศบาล สาเหตุที่ทางเทศบาลต้องซื้อรถเก็บขนมูลฝอยเพิ่ม เนื่องจากรถที่มีอยู่เดิมมีขนาดใหญ่ไม่สามารถเข้าไปเก็บขนมูลฝอยตามบ้านเรือนที่อยู่ในชอยขนาดเล็กได้ ชาวบ้านที่อยู่ในชอยต้องนำมูลฝอยออกมาวางที่ทางเข้าชอย และเนื่องจากแคมป์คนงานก่อสร้างที่อยู่ในเขตเทศบาลมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้มีปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นด้วย (นายอาทิตย์ นพแก้ว (สัมภาษณ์) 1 พฤศจิกายน 2550) อีกทั้ง เทศบาลเน้นการลดข้อร้องเรียนเกี่ยวกับกลิ่นของมูลฝอย และข้อร้องเรียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับมูลฝอย ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นส่วนใหญ่ เช่น ชาวบ้านพบเห็นการนำมูลฝอยมาทิ้งกองไว้ที่ข้างเสาไฟฟ้าภายในชุมชน จึงโทรศัพท์ไปแจ้งยังเทศบาล เจ้าหน้าที่เทศบาลรีบมาดำเนินการในทันที เป็นต้น ซึ่งลักษณะการทำงานของเทศบาลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ ชเนศวร์ เจริญเมือง (2551) ซึ่งกล่าวไว้ว่า เมื่อชุมชนเมืองมีการบริโภคมากขึ้น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมก็เพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นประเด็นใหญ่ เช่น ทางระบายน้ำอุดตัน น้ำเน่าเสีย มูลฝอยส่งกลิ่นเหม็น เป็นต้น คำว่า NIMBY หมายถึง not in my backyard มีความหมายว่า “อย่านำสิ่งเหล่านี้มาไว้ใกล้บ้านของฉัน” ซึ่งนับวันได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านมูลฝอยนับวันจะเป็นปัญหามากขึ้น เทศบาลไม่ยอมให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในพื้นที่ของตน จึงต้องลดข้อร้องเรียนเกี่ยวกับกลิ่นที่เกิดจากมูลฝอย และจัดเก็บมูลฝอยใน

พื้นที่ให้หมดทุกวัน และไม่ให้มีมูลฝอยตกค้าง จากนั้นจึงนำไปกำจัดยังเตาเผามูลฝอยเทศบาลนครภูเก็ต จะเห็นได้ว่าเทศบาลเน้นลำดับขั้นของการจัดการมูลฝอยที่เป็นที่ความต้องการน้อยที่สุด คือ การจัดเก็บ และการนำไปกำจัดโดยการเผา มากกว่าการให้ความสำคัญกับการจัดการมูลฝอยที่เป็นที่ความต้องการมากที่สุด ได้แก่ การป้องกัน การใช้ซ้ำ และการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ ตามแนวคิดลำดับขั้นของการจัดการมูลฝอยของ Beukering *et al*, 1999. (อ้างถึงใน สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550 : (2-21))

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเทศบาล อาจอ้างอิงได้จากงานวิจัยของรัชดา บุญแก้ว (2551) ซึ่งพบว่า กระบวนการทำงานในชุมชน จะต้องอาศัยปัจจัยและกลไกการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ไม่เพียงเฉพาะชุมชนเท่านั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริม และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง ทางผู้บริหารควรเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง โดยมีการเชื่อมโยงปัญหาและความต้องการของประชาชน นำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดนโยบาย และบรรจุแผนการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เชื่อมโยงกับหน่วยงานของภาครัฐอื่น ๆ การกำหนดนโยบายจึงมีลักษณะที่เป็นองค์รวม ส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐและสมาชิกสภาเทศบาลควรร่วมมือเป็นอย่างดีในด้านการประสานงาน และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทำให้การดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยมีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร สามารถทำนายคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยได้ร้อยละ 57.9 ($R^2 = 0.579$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1) ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเล มีส่วนทำให้ประชาชนยอมรับในโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฑารัตน์ บุญญาวัตร (2545) ซึ่งพบว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ให้การยอมรับนับถือและมีความศรัทธาต่อผู้บริหารเทศบาล เนื่องจากในช่วงระยะเวลาของการทำงานได้สร้างผลงานให้ประจักษ์ถึง

ความสามารถในการเป็นผู้นำ และมีผลงานต่าง ๆ เป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับภูมิทัศน์ของเมือง นำไปสู่เป้าหมายของการทำเมืองสงขลาให้เป็นเมืองน่าอยู่ ซึ่งจากการศึกษาประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่ว่า ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารมีส่วนทำให้ประชาชนยอมรับโครงการ/กิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น

2) การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอย ผู้ที่มีการคัดแยกมูลฝอยประเภทรีไซเคิลเพื่อนำไปอยู่ก่อนแล้วมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ไม่มีการคัดแยกมูลฝอยมาก่อน เนื่องจากผู้ที่คัดแยกมูลฝอยเป็นประจำ เมื่อเทศบาลมีกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่ทำเป็นประจำในชีวิตประจำวัน ไม่รู้สึกว่ายุ่งยาก หรือทำให้เสียเวลา ซึ่งจากผลการวิจัยของ พงศ์ภพ ขนานแก้ว (2547) ยังพบว่า การเรียนรู้ด้านการจัดการมูลฝอยของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่กลุ่มเป้าหมายได้แสดงพฤติกรรมเป็นแบบอย่าง เช่น การที่กลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ บ่อยครั้ง ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้สังเกตเห็น รับรู้ถึงการดำเนินกิจกรรม และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ จนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการมูลฝอย ข้อค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่พบว่า เมื่อประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมูลฝอยแล้ว ก็จะมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมได้

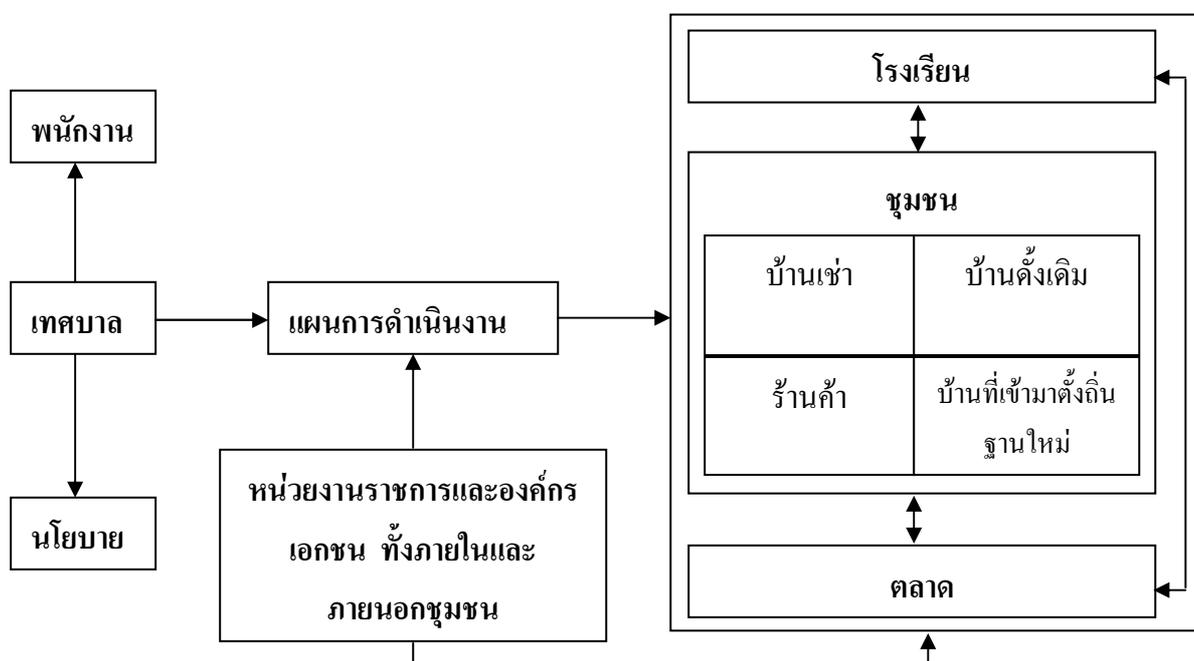
3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยมากกว่าผู้ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย เนื่องจากผู้ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมากย่อมก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2543: 1) ที่ว่า การสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งในสังคม เพราะมีความจำเป็นต่อการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ โดยผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในกลุ่มหรือสังคมได้อย่างมีความสุข และจากผลการวิจัยของ สุทธิดา สุวรรณะ (2545) และจุฑารัตน์ บุญญานุกวัฒน์ (2545) ซึ่งพบว่า จำนวนครั้งในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้นเช่นกัน ข้อค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง และการประชาสัมพันธ์เข้าไม่ถึงกลุ่มบุคคลต่าง ๆ

4) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอยมากมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิวัฒน์ อึ้งเจริญ (2546) ซึ่งพบว่า ผลจากการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย ทำให้ผู้เข้าร่วมมี

ความรู้ความเข้าใจ ในประเภทของมูลฝอย การกำจัด การใช้ประโยชน์ และการนำกลับมาใช้ใหม่ มีการปรับเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับมูลฝอย และตระหนักถึงหน้าที่ของตนในการจัดการมูลฝอย ซึ่งชุมชนและเทศบาลต้องร่วมมือกันไม่ได้เป็นหน้าที่ของเทศบาลเพียงฝ่ายเดียว ข้อค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้ความเข้าใจ และมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางที่ดีขึ้น และส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ทั้งใน ด้านนโยบาย การพัฒนาบุคลากร แผนการดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน และด้านการจัดการตลาด มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 แนวทางในการจัดการมูลฝอยของเทศบาล

3.1 ข้อเสนอแนะต่อเทศบาล

ข้อเสนอแนะต่อเทศบาลเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการมูลฝอยการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านนโยบาย การพัฒนาบุคลากร แผนการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน และด้านการจัดการตลาด รวมทั้งข้อเสนอแนะหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

เทศบาลควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนด้านการจัดการมูลฝอยในปี 2552 ได้แก่

- 1) แต่ละครัวเรือนในเขตเทศบาลต้องคัดแยกมูลฝอยออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ มูลฝอยอินทรีย์ มูลฝอยทั่วไป มูลฝอยรีไซเคิล และขวดแก้ว
- 2) ควรขยายพื้นที่การดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์และขวดแก้วทั่วทั้งเขตเทศบาล ภายในระยะเวลา 3 ปี และบรรจุไว้ในแผนพัฒนา 3 ปี และ 1 ปี โดยมีการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม เช่น ปริมาณมูลฝอยที่จัดเก็บได้ต้องมีปริมาณเป็น 2 เท่าของปี 2551 คือ มูลฝอยอินทรีย์ต้องมีปริมาตร 1,500 ลิตร/วัน และขวดแก้ว 160 กิโลกรัม/ครั้ง
- 3) กำหนดงบประมาณไว้ล่วงหน้าเพื่อรองรับกิจกรรม/โครงการด้านการจัดการมูลฝอยที่เข้ามาในแต่ละปีไว้ในแผนพัฒนา 3 ปี และ 1 ปี พร้อมทั้งสร้างดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานของโครงการ

3.1.2 ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาบุคลากร

- 1) ควรอบรมบุคลากรกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิมให้มีความรู้และทักษะด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2) ในการบรรจุพนักงานของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ควรพิจารณาผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม
- 3) เจ้าหน้าที่เทศบาลควรมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติหน้าที่ โดยสามารถปฏิบัติหน้าที่นอกเวลาราชการ และในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ได้
- 4) ควรมีการประสานงานกับฝ่ายอื่น ๆ ในเทศบาล เช่น กองสวัสดิการและสังคม เนื่องจากกองสวัสดิการและสังคมดูแลด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุ จึงควรมีการสอดแทรกกิจกรรมให้ความรู้ด้านการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.1.3 ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของเทศบาล

1) เทศบาลควรระดมความร่วมมือจากแกนนำชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการภายในชุมชน ให้เข้าร่วมในการวางแผน และระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย และกลุ่มบุคคลดังกล่าวสามารถนำผลการดำเนินกิจกรรมไปขยายต่อได้ และควรส่งเสริมประธานชุมชนและกรรมการชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ แทนเทศบาลได้ โดยพิจารณาความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคคลดังกล่าวด้วย ซึ่งสถานที่ในการจัดกิจกรรมควรจัดภายในชุมชนหรือภายในซอยต่าง ๆ และกำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับเงื่อนไขของชุมชน

2) เทศบาลควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนลดปริมาณมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด เช่น ใช้กระดาษทั้ง 2 หน้า ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก และหลีกเลี่ยงการใช้ภาชนะที่ทำจากโฟม เป็นต้น

3) ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในเวลา 18.00 น. และในวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นต้น

4) รูปแบบสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ควรมีความหลากหลาย เช่น การใช้เสียงตามสาย สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขาย รถกระจายเสียง สำหรับบ้านเรือนที่อยู่ในซอยต่าง ๆ การบอกต่อ สำหรับผู้ที่มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติหรือผู้ที่อาศัยในพื้นที่มานาน เป็นต้น

5) ควรให้ความสำคัญกับเจ้าของบ้านเช่าเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นผู้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้ที่มาเช่าบ้าน

3.1.4 ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโรงเรียนในเขตเทศบาล

1) ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการมูลฝอย ซึ่งขยายผลการดำเนินกิจกรรมต่อไปยังผู้ปกครองที่อาศัยในชุมชน

2) ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการจัดการมูลฝอยให้กับโรงเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาล โดยมีการบูรณาการหลักสูตรเข้ากับวิชาเรียนต่าง ๆ

3.1.5 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการตลาดในเขตเทศบาล

1) ควรมีการรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก และกล่องโฟมในการบรรจุอาหาร โดยการให้ความรู้และแรงจูงใจแก่พ่อค้าแม่ค้าในตลาด

2) เนื่องจากประชาชนบางส่วนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นจึงควรมีการจัดกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย ในตลาดนัดหรือตลาดสดของเทศบาล เพราะเป็นศูนย์รวมในการพบปะของบุคคลต่าง ๆ มีการสร้างรูปแบบของกิจกรรม เช่น การประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล และการให้ความรู้ด้านการจัดการมูลฝอยที่น่าสนใจ

3.1.6 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน

หน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 15 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และส่งเสริมให้ความรู้ และการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยแก่เทศบาล

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมควบคู่กับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความต้องการจากประชาชนที่แท้จริง และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหา ร่วมคิด ร่วมลงมือทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการมูลฝอยให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ของชุมชนซึ่งมีลักษณะความเป็นชุมชนเมืองอย่างแท้จริง

2. ควรมีการวิจัยด้านการจัดการมูลฝอยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนและชุมชนควรเป็นกิจกรรมเดียวกัน หรือเป็นกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกัน เพื่อเป็นการปลูกฝังสุขนิสัยที่ดีด้านการจัดการมูลฝอยของเยาวชนให้เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและในชุมชน

สรุปได้ว่า จากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยสามารถทำให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยมากขึ้นในระดับหนึ่ง เนื่องจากที่ผ่านมาเทศบาลไม่ได้ตรวจสอบความต้องการหรือศึกษาประเด็นปัญหาที่ชุมชนต้องการอย่างแท้จริง อีกทั้งข้อจำกัดของความเป็นชุมชนเมือง สมาชิกในชุมชนมีวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ที่หลากหลาย กิจกรรมต่าง ๆ จึงจำกัดเฉพาะบางกลุ่มบุคคลเท่านั้น ผลจากกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า การพัฒนาหรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ ต้องมาจากความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทุก ๆ กลุ่มเป็นสำคัญ และกระบวนการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ, กำจร หลุยยะพงศ์, รุจิรา สุภษา และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. 2543. **สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

กาญจนา แก้วเทพ, ศุภางค์ นันตา และคณะ, อัจฉริยา เนตรเชย และคณะ, อรุณีวรรณ นาศรี และคณะ และ โสจิวัฒน์ บุญประดิษฐ์และคณะ. 2549. **แต่การสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนในอนาคต**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

ควบคุมมลพิษ, กรม. 2547. **การกำจัดขยะมูลฝอย แบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล**. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

_____, 2547. **คู่มือการทำปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

_____, 2549. **สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย 2548**. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ชอบ เข้มกลัด และ โกวิท พวงงาม. 2547. **การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ. 2551. **การจัดกระบวนการเรียนรู้**. สงขลา: เหมการพิมพ์สงขลา.

ทิสนา เขมมณี, พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และชนาธิป พรกุล. 2545. **กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ**. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

เทศบาลนครหาดใหญ่. ม.ป.ป. **คู่มือแยกขยะตั้งแต่วันที่ ก่อนที่ขยะจะล้นเมือง**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ธนา นนทพุทท. 2549. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: การจัดการมูลฝอย.
สงขลา: แมกซ์มีเดีย.

ชเนศวร์ เจริญเมือง. 2551. ทฤษฎีและแนวคิด: การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น
(ภาคแรก). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

นเรศ สงเคราะห์สุข. 2541. จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. เชียงใหม่: สำนักงานพัฒนาที่สูง ไทย-เยอรมัน.

บุญชม ศรีสะอาด. 2552. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2549. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.

_____. 2549. เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.

ปาริชาติ วลัยเสถียร, สุกิตย์ ออบอุ้น, สหัทธา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ ฮาชันนารี.
2546. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

ไพบุลย์ ช่างเรียง. 2543. สิ่งแวดล้อมกับการบริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาธรรม.

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน. 2540. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการ
จัดการขยะมูลฝอย. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

เลิศชาย ศิริชัย. 2547. ภาพสะท้อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ดำเนินการในพื้นที่ภาคใต้. ใน *สัมมนา
งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น “ฟื้นฟูภูมิปัญญาปักษ์ใต้ผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”*, วิทยา
อาภรณ์ และเกศสุดา สิทธิสันติกุล, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.

วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล. 2544. การประเมินผลในระบบเปิด. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหายบล็อกและการพิมพ์.

วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์. 2548. ทูทางสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

_____. 2551. ทูทางสังคม กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

วรลักษณ์ ไชยทัต. 2544. การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. เชียงใหม่: หจก.เชียงใหม่ บี. เอส. การพิมพ์.

ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. 2546. คู่มือการคัดแยกขยะรีไซเคิล. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สมทิพย์ คำนธีรวนิชย์. 2541. มูลฝอยและของเสียที่เป็นภัย. ม.ป.ท.

สุกัญญา อธิปอนันต์. 2542. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในงานส่งเสริมการเกษตร โดย กระบวนการ A-I-C. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

สุภาวศ์ จันทวานิช. 2536. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2543. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2549. แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน และขยะมูลฝอยอันตรายชุมชนระดับประเทศ และแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการขยะมูลฝอยประเภท แก้ว กระดาษ พลาสติก และหลอดฟลูออเรสเซนต์. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนัก
มาตรฐานอุดมศึกษา. 2545. **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. นนทบุรี: บริษัท เอส.อาร์.พรีนส์แมส
โปรดักส์จำกัด.

โตภารัตน์ จารุสมบัติ. 2551. **นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. 2548. **การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ: บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม**. กรุงเทพฯ:
โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ. 2547. **การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต และพัฒนาสังคมโดย
ชุมชนมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรวิษฐ์ นาครทรรพ และคณะ. 2551. **การศึกษาในวิถีชีวิตชุมชน การสังเคราะห์ประสบการณ์ใน
ชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษาชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว).

อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2549. **กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทย และการเปลี่ยนแปลง: จากยุคชุมชนถึง
ยุคพัฒนาความทันสมัย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม (วจส.).

วารสาร

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน. 2550. “ปริมาณน้ำหนักขยะของหน่วยงานส่วน
ท้องถิ่น”, **จุลสารบ้านสีเขียว**. 25(มิถุนายน 2550), 8.

วารสารวิชาการ

องอาจ นัยวัฒน์. 2543. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: แนวคิดและวิธีการ”, **วารสารการวัดผลการศึกษา**.
22 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2543), 23-40.

รายงานการวิจัย

กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ. 2547. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการรูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการ พัฒนาแบบมีส่วนร่วม ระหว่างชุมชนกับศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน. 2548. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องเพื่อปรับปรุงระบบการจัดการมูลฝอย จังหวัดภูเก็ต. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

_____. 2549. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการปรับปรุงระบบการจัดการมูลฝอย จังหวัดภูเก็ต. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

_____. 2551. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการปรับปรุงระบบการจัดการมูลฝอย จังหวัดภูเก็ต. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

_____. 2551. เอกสารประกอบการเสวนาสถานการณ์ขยะ: บทสรุปและแนวทางแก้ไข โครงการปรับปรุงระบบการจัดการขยะมูลฝอย จังหวัดภูเก็ต. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

มิศรา สามารถ และรักกิจ ศรีสรินทร์. 2540. รายงานการศึกษาวิจัย แนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์มหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย.

สถาบันดำรงราชานุภาพ, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2540. รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง. กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2550. โครงการธรรมาภิบาลด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์. 2543. รายงานการวิจัยโครงการวิจัย การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์กฎหมายและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ. 2543. โครงการวิจัยการจัดการขยะชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ:
รูปแบบและมาตรการทางสังคม เศรษฐศาสตร์ การจัดการ และกฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหา
ขยะชุมชน. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2543. รายงานการวิจัยเรื่อง วิจัยและพัฒนาวิธีการจัดการมูลฝอย
ที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเทศบาลตำบลโยธยา. กรุงเทพฯ: เจริญศิริการพิมพ์.

เอกสารวิชาการ

ศุติมาน นฤมล วงศ์สุภาพ. 2545. ธรรมเนียมบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้าน
สิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเกาะพีพี จังหวัดกระบี่. ใน *เอกสาร
ประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม,
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์* ภายใต้ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม
ระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และประเทศเดนมาร์ก.

หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา. ม.ป.ป. เอกสาร “ขยะในมือเรา”. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

_____. 2548. เอกสารประกอบ การจัดกิจกรรมมูลฝอยชุมชนแบบมีส่วนร่วม สำหรับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เอกสารทางราชการ

เทศบาลตำบลเชิงทะเล. ม.ป.ป. คำสั่งเทศบาลตำบลเชิงทะเล ที่ 238/2549 เรื่อง กำหนดหน้าที่ความ
รับผิดชอบของพนักงานเทศบาลสามัญ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป
กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเชิงทะเล (สำเนาฉบับ). ภูเก็ต.

เทศบาลตำบลเชิงทะเล. ม.ป.ป. แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2550-2552) ของเทศบาลตำบลเชิงทะเล. ภูเก็ต.

_____. ม.ป.ป. เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ของเทศบาล ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต.

วิทยานิพนธ์

กมลศักดิ์ ชรรมาวุธ. 2544. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยของเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จุฑารัตน์ บุญญานูวัฒน์. 2545. “กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา โครงการสงขลาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จุฑารัตน์ พาพันธ์. 2546. “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาวัดเกษมรัตน์ ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ซ่มซุ สาอู. 2545. “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับมูลฝอยแก่นักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนราษีไศล จังหวัดนราธิวาส”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นงลักษณ์ รักเล่ง. 2546. “การพัฒนาป่าชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นฤดี บุญชุม. 2548. “แนวทางการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนปริกตก เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปานกมล พิสิฐอรรถกุล. 2546. “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปาริฉัตร วงศ์พานิช. 2545. “การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พงศธร กลางแท่น. 2548. “กระบวนการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมจากโรงเรียนสู่ชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดธรรมโฆษณ์ และชุมชนธรรมโฆษณ์ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พงศ์ภพ ขนบแก้ว. 2547. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการมูลฝอยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโลกสมาณคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภัทรารักษ์ กฤษณะพันธ์. 2547. “ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการคัดแยกมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองหะ ชุมชนกลางนา และชุมชนควนสันติ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มณฑา จันทมาศ. 2549. “ผู้หญิงในกลุ่มพัฒนาชุมชนกับการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาชุมชนตะโหมด ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รัชดา บุญแก้ว. 2551. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิโรจน์ รูปดี. 2547. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแยกประเภทขยะของเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (สำเนา)

วิวัฒน์ อึ้งเจริญ. 2546. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนปรกตก เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศนติ พาจรทิศ. 2547. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (สำเนา)

สมสมาน อาษารัฐ. 2548. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลธาตุทอง อำเภอปอทอง จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์. (สำเนา)

สุดธิดา สุวรรณะ. 2545. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอย ในชุมชนรัตนวิบูลย์ และชุมชนไทยโฮเต็ล ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุวัฒน์ ฤทธิสำเร็จ. 2544. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยใน: กรณีศึกษาของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเสาธง กิ่งอำเภอบางเสาธง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา. (สำเนา)

ใหม่สุหรี อีสภาค. 2547. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนในการจัดการมูลฝอยโดยเริ่มต้นจากโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโคกสมานคุณ อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

หนังสือแปล

ปีเตอร์ ออกลรอย และเดวิด มาร์สเดน. 2533. แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. แปลจาก Approaches to Participation in Rural Development โดย นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

พอล คอนเนล (ชารา บัวคำศรี,บรรณาธิการ). 2544. (ไม่ใช่)ขยะ. กรุงเทพฯ: กรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

สติเฟน เคมีมีส และโรบิน แมกเทกการ์ท. 2538. นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ. แปลจาก The Action Research Planner โดย ศ.วาสนา ประवालพุกฤษ์. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มงานสิ่งแวดล้อม สำนักการช่าง เทศบาลนครภูเก็ต

http://www.phuketcity.go.th/pkm/index.php?option=com_content&task=view&id=2112&Itemid=1&lang=th_TH เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน <http://www.dee.or.th> เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2552

การสัมภาษณ์

จรรยา ฟ้าช่วย. (สัมภาษณ์)

1 เมษายน 2551

30 เมษายน 2551

จรรย์ แก้วพิทักษ์. (สัมภาษณ์)

1 เมษายน 2551

30 เมษายน 2551

ชุมพล ตันประดิษฐ์. รองนายกเทศมนตรีตำบลเชิงทะเล (สัมภาษณ์)

8 เมษายน 2551

ตุ๋ ชันธ้ออาษา. ประธานชุมชนร่วมใจพัฒนา (สัมภาษณ์)

13 ธันวาคม 2550

10 มีนาคม 2551

24 มีนาคม 2551

นเรศ ไหมคามิ. (สัมภาษณ์)

14 พฤษภาคม 2551

สมชาย ดอกเทียน. ประธานชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเชิงทะเล (สัมภาษณ์)

25 มีนาคม 2551

สุเมธ กิจเวช. ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (สัมภาษณ์)

1 มิถุนายน 2550

อาณัติ นพเก้า. นักวิชาการสุขาภิบาล (สัมภาษณ์)

1 พฤศจิกายน 2550

8 เมษายน 2551

12 มกราคม 2552

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

**แบบสอบถามสำหรับใช้ในงานวิจัย และการตรวจสอบแก้ไข
และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ**

แบบสอบถามสำหรับใช้ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขตามข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ดังนี้

1. ผศ.ดร.เขาวนิจ กิตติธรรกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ประจำวัน คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

- แก้ไขและปรับการใช้ภาษา
- ปรับคำถามที่ใช้ให้มีความรับและเข้าใจง่าย
- ปรับคำถามที่ใช้ให้สอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

2. ผศ.ดร. นัยนา ศรีชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

- แก้ไขและปรับการใช้ภาษา
- ปรับรูปแบบการสร้างแบบสอบถามให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น
- ปรับคำถามบางข้อซึ่งมีประเด็นคล้ายคลึงกับคำถามข้ออื่น

3. ผศ.ดร. เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี อาจารย์ประจำคณะประจำคณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

- แก้ไขและปรับการใช้ภาษา
- ปรับรูปแบบการสร้างแบบสอบถามให้มีความกระชับและเข้าใจง่าย
- ปรับคำถามที่ใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ดร.อุมาพร มุณีพนม อาจารย์ประจำคณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

- แก้ไขและปรับการใช้ภาษา
- ปรับคำถามที่ใช้ให้มีความกระชับขึ้น
- ปรับรูปแบบการสร้างแบบสอบถาม

5. คุณพิริยุดม วรรณพฤกษ์ ประธานกรรมการบริหาร มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน กรุงเทพมหานคร

- เสนอแนะประเด็นที่ควรสอบถาม
- ปรับคำถามที่ใช้ให้สอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

6. คุณสามารถ อัยสุวรรณย์ รองปลัดเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต

- เสนอแนะประเด็นที่ควรสอบถาม

- ปรับคำถามบางข้อเพื่อให้มีเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

7. คุณอนันต์ นพเก้า นักวิชาการสุขาภิบาล 3 เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง

จังหวัดภูเก็ต

- เสนอแนะประเด็นที่ควรสอบถาม

- ปรับคำถามที่ใช้ให้สอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

หมายเลขแบบสอบถาม.....

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง
จังหวัดภูเก็ต

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต”

โดย นางสาวฉวีวรรณ ศรีเพลง นักศึกษาปริญญาโท คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. แบบสอบถามทั้งหมดแบ่งออกเป็น 4 ส่วน โปรดให้ข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล
- 1.2 ข้อมูลด้านครัวเรือน
- 1.3 ข้อมูลด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี
- 1.4 ข้อมูลด้านสังคมและการเมือง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอยของชุมชน

- 2.1 ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย
- 2.2 การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน
- 2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

บ้านเลขที่.....ถนน.....ซอย.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

1.3 ข้อมูลด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี

12. ภูมิลำเนาเดิม

- () 1 เทศบาลตำบลเชิงทะเล (ไปตอบข้อ 15)
 () 2 ย้ายมาจาก อำเภอ.....จังหวัด.....

13. ท่านย้ายมาอยู่เทศบาลตำบลเชิงทะเลเป็นระยะเวลา.....ปี

14. จากข้อ 13 เหตุผลที่ย้ายมาอยู่ในเทศบาลตำบลเชิงทะเล

- () 1. เพื่อโอกาสทางการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน
 () 2. เพื่อประกอบอาชีพที่มีรายได้มากขึ้น
 () 3. เพื่อหางานทำ
 () 4. ย้ายตามครอบครัว
 () 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

15. ในซอยของท่านมีญาติของท่านหรือไม่

- () 1. มี () 2. ไม่มี

16. ในซอยอื่นของเทศบาลมีญาติของท่านหรือไม่

- () 1. มี () 2. ไม่มี

17. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านไปร่วมกิจกรรมประเพณีในชุมชนบ่อยแค่ไหน

- () 1. ทุกครั้ง () 2. บางครั้ง
 () 3. นาน ๆ ครั้ง () 4. ไม่เคยไป

1.4 ข้อมูลด้านสังคมและการเมือง

18. สถานภาพในชุมชนของท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. คณะกรรมการชุมชน
 () 2. อาสาสมัครสาธารณสุข
 () 3. ชมรมผู้สูงอายุ
 () 4. กลุ่มสตรี
 () 5. อปพร.
 () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

19. ท่านไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาท้องถิ่นครั้งที่ผ่านมา (28 เมษายน 2550) หรือไม่

- () 1. ไปใช้สิทธิ์ () 2. ไม่ไปใช้สิทธิ์
 () 3. ไม่มีสิทธิ์เลือกตั้ง เพราะ.....

20. เหตุผลในการเลือกนายกเทศมนตรีของท่าน (เรียงลำดับความสำคัญมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด โดยใส่หมายเลข 1-3)

- () 1. มีความโปร่งใสยุติธรรม
- () 2. มีผลงานที่ผ่านมาเป็นที่พอใจ
- () 3. สามารถฟังพาดได้ในโอกาสข้างหน้า
- () 4. มีนโยบายที่ชัดเจน
- () 5. แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้เป็นที่พอใจ
- () 6. เป็นญาติ
- () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

21. เหตุผลในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นของท่าน (เรียงลำดับความสำคัญมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด โดยใส่หมายเลข 1-3)

- () 1. มีความโปร่งใสยุติธรรม
- () 2. มีผลงานที่ผ่านมาเป็นที่พอใจ
- () 3. สามารถฟังพาดได้ในโอกาสข้างหน้า
- () 4. มีนโยบายที่ชัดเจน
- () 5. แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้เป็นที่พอใจ
- () 6. เป็นญาติ
- () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

22. ความเชื่อถือศรัทธานายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรีมีส่วนทำให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการถนนสวยปลอดถังขยะหรือไม่

- () 1. ใช่
- () 2. ไม่ใช่
- () 3. ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 2 การจัดการมูลฝอยของชุมชน

2.1 ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ลำดับ	ความรู้ ความเข้าใจ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1.	มูลฝอย หมายถึง สิ่งของเหลือใช้ ที่ไม่มีประโยชน์และไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก			
2.	มูลฝอยเปียก หมายถึง มูลฝอยที่ย่อยสลายได้			
3.	มูลฝอยแห้ง ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า พลาสติก เป็นต้น			
4.	มูลฝอยเปียกสามารถนำกลับมาทำปุ๋ย และเลี้ยงสัตว์ได้			
5.	มูลฝอยจำพวกกระดาษ แก้ว พลาสติก บางชนิดสามารถแยกแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก			
6.	การทิ้งมูลฝอยควรแยกประเภทมูลฝอยเปียกและแห้งออกจากกันเท่านั้น			
7.	ประชาชนไม่จำเป็นต้องคัดแยกมูลฝอย เพราะเป็นหน้าที่ของเทศบาล			
8.	การคัดแยกมูลฝอยควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน			
9.	การแยกประเภทมูลฝอยก่อนทิ้งทำให้ท่านเสียเวลา			
10.	การเผามูลฝอยกลางแจ้งเป็นวิธีการกำจัดมูลฝอยที่ดีที่สุด เพราะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม			
11.	มูลฝอยเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย			
12.	การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาล ช่วยลดปริมาณมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด			
13.	มูลฝอยมีผลต่อภาวะโลกร้อน			
14.	การกำจัดมูลฝอยไม่ถูกวิธีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน			
15.	การคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยของเทศบาล			

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ลำดับ	ด้านทัศนคติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1.	การจัดการมูลฝอยที่ได้ผลมากที่สุด ควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน					
2.	การคัดแยกมูลฝอยมีข้อเสียมากกว่าข้อดี					
3.	ปัญหามูลฝอยเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องรีบช่วยกันแก้ไข					
4.	การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยแก้ไขปัญหามูลฝอยได้					
5.	การจัดการมูลฝอยเป็นหน้าที่ของเทศบาลเพียงฝ่ายเดียว					
6.	การมีโครงการ/กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในเทศบาลทำให้ยุ่งยากและเสียเวลา					
7.	กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยของเทศบาล จะช่วยให้ปริมาณมูลฝอยลดลง					
8.	ควรมีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพ					
9.	คนที่ทิ้งมูลฝอยไม่เป็นที่เป็นทางเป็นคนมักง่าย					
10.	ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าบริการจัดเก็บมูลฝอย เพราะเป็นหน้าที่ของเทศบาลโดยตรง					
11.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับการแยกถังรองรับมูลฝอยของเทศบาล ออกเป็น มูลฝอยอินทรีย์และมูลฝอยทั่วไป					
12.	การคัดแยกมูลฝอยเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน					
13.	การคัดแยกมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อน					
14.	เราช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้ โดยการลดปริมาณมูลฝอย					
15.	การคัดแยกมูลฝอยทำให้เทศบาล สะดวกต่อการนำมูลฝอยไปกำจัด					

2.2 การปฏิบัติตนด้านการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน

1. ครัวเรือนของท่านมีปัญหาในเรื่องการจัดการมูลฝอยหรือไม่

ลำดับ	ปัญหา	ใช่	ไม่ใช่
1.	กลิ่นเหม็นของมูลฝอย		
2.	ไม่มีรถและเจ้าหน้าที่มาเก็บขน		
3.	เจ้าหน้าที่มาเก็บขนไม่ตรงเวลา		
4.	ไม่มีถังรองรับมูลฝอยรวม		
5.	ถังมูลฝอยรวมอยู่ไกลที่พักอาศัย		
6.	ไม่มีถังขยะแบบคัดแยก		
7.	ถังขยะแบบคัดแยกมีไม่เพียงพอ		

2. ครัวเรือนของท่านเคยได้ยิน/เคยเข้าร่วม โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของทางเทศบาล หรือไม่

กิจกรรม	ได้ยิน		เข้าร่วม		ปัจจุบัน	
	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม
1. กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์						
2. ธนาคารวัสดุรีไซเคิล						
3. ขยะแลกไข่						
4. การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ						
5. การทำปุ๋ยหมัก						
6. กิจกรรมบริจาคขยะรีไซเคิล						
7. อื่น ๆ (ระบุ)						

3. ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนของท่านเกิดจากกิจกรรมใดมากที่สุด (ตอบเพียง 1 ข้อ)

- () 1. จากการประกอบอาหาร
- () 2. จากการรับประทานอาหาร
- () 3. จากการประกอบอาชีพ
- () 4. จากการใช้ของในชีวิตประจำวัน
- () 5. อื่น ๆ (ระบุ)

4. ครั้วเรือนของท่านมีวิธีเก็บรวบรวมมูลฝอยอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. แยกประเภทมูลฝอยอินทรีย์ออกจากมูลฝอยอื่น ๆ ใส่อินถังที่ทางเทศบาลแจกให้
 () 2. ทิ้งรวมลงในถังโดยตรง
 () 3. แยกประเภทมูลฝอยบางส่วนเพื่อนำไปขาย
 () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5. กรุณาตอบคำถามจากประเภทของมูลฝอยที่เกิดขึ้นในครั้วเรือน และวิธีการกำจัด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประเภทของมูลฝอย	การกำจัด
1. มูลฝอยอินทรีย์ ได้แก่ เศษอาหาร เศษผักเปลือกผลไม้ ฯลฯ	() 1. ใส่อินถังที่เทศบาลแจกให้ () 2. เผา () 3. วางกองข้างบ้าน/ที่สาธารณะ () 4. ฝัง () 5. เลี้ยงสัตว์/ทำปุ๋ย () 6. ขาย () 7. อื่น ๆ (ระบุ)
2. มูลฝอยทั่วไป ได้แก่ ถุงพลาสติก ถุงขนม เปลือกลูกอม ฯลฯ	() 1. ใส่อินถังที่เทศบาลแจกให้ () 2. เผา () 3. วางกองข้างบ้าน/ที่สาธารณะ () 4. ฝัง () 5. เลี้ยงสัตว์/ทำปุ๋ย () 6. ขาย () 7. อื่น ๆ (ระบุ)
3. มูลฝอยอันตราย ได้แก่ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ กระป๋องยาฆ่าแมลง ฯลฯ	() 1. ใส่อินถังขยะทั่วไป () 2. เผา () 3. วางกองข้างบ้าน/ที่สาธารณะ () 4. ฝัง () 5. เลี้ยงสัตว์/ทำปุ๋ย () 6. ขาย () 7. อื่น ๆ (ระบุ)
4. มูลฝอยรีไซเคิล ได้แก่ กระดาษ โลหะ ขวดแก้ว ฯลฯ	() 1. ใส่อินถังขยะทั่วไป () 2. เผา () 3. วางกองข้างบ้าน/ที่สาธารณะ () 4. ฝัง () 5. เลี้ยงสัตว์/ทำปุ๋ย () 6. ขาย () 7. อื่น ๆ (ระบุ)

6. ในปัจจุบันครั้วเรือนของท่านคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล หรือไม่

- () 1. ไม่คัดแยก () 2. คัดแยก (ตอบข้อ 8)

7. จากข้อ 6 เหตุที่ท่านไม่คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล เนื่องจากเหตุผลอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ไม่มีเวลา () 2. ปริมาณมูลฝอยมีน้อย
 () 3. ไม่มีคนทำหน้าที่แยกมูลฝอยในครัวเรือน
 () 4. ไม่มีภาชนะใส่มูลฝอยแบบคัดแยก
 () 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

8. จากข้อ 6 ครัวเรือนของท่านคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ให้เทศบาล บ่อยแค่ไหน

- () 1. ทุกวัน () 2. วันเว้นวัน
 () 3. สัปดาห์ละ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ () 4. สัปดาห์ละ 1 ครั้งต่อสัปดาห์

9. สาเหตุที่ท่านสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของทางเทศบาล ฯ (เรียงลำดับความสำคัญมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด โดยใส่หมายเลข 1-3)

- () 1. ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
 () 2. เพื่อนบ้านชักชวน
 () 3. มีความศรัทธาต่อผู้บริหารเทศบาลฯ
 () 4. ทำตามคำขอของเทศบาล
 () 5. ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนลดลง
 () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

10. หากครัวเรือนของท่านคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ท่านคิดว่าจะเกิดผลดีต่อครัวเรือนของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนลดลง
 () 2. กลิ่นเหม็นจากมูลฝอยในครัวเรือนลดลง
 () 3. ได้นำมูลฝอยอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ
 () 4. ได้เพิ่มรายได้จากการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ
 () 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

11. หากครัวเรือนของท่านคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ท่านคิดว่าจะเกิดผลดีต่อสังคมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ปริมาณมูลฝอยในชุมชนลดลง
 () 2. ทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม
 () 3. ลดภาวะโลกร้อน
 () 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

12. ท่านปฏิบัติพฤติกรรมเหล่านี้มาก น้อยเพียงใด

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

หมายเลข 5 คือ มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ หรือทำทุกครั้งที่มีโอกาส

หมายเลข 4 คือ ปฏิบัติบ้างบางครั้ง

หมายเลข 3 คือ มีการปฏิบัติบ้างแล้วแต่โอกาส/ความสะดวก

หมายเลข 2 คือ มีการปฏิบัติเพียงเล็กน้อย หรือน้อยครั้ง

หมายเลข 1 คือ ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย

ลำดับ	พฤติกรรม	ความถี่ในการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	ท่านคัดแยกมูลฝอยบางชนิดเพื่อนำไปขาย					
2.	ท่านคัดแยกมูลฝอยทั่วไป โดยทิ้งในถังขยะของเทศบาล					
3.	ท่านคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์					
4.	ท่านคัดแยกมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยประเภทอื่นให้กับเทศบาล					
5.	ท่านคัดแยกขวดแก้วออกจากมูลฝอยประเภทอื่น					
6.	ท่านใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก					
7.	ท่านใช้กระดาษทั้งสองหน้าช่วยลดปริมาณมูลฝอย					
8.	ท่านเลือกซื้อสิ่งของที่มีการบรรจุหีบห่อน้อย					
9.	ท่านหลีกเลี่ยงหรือลดการใช้โฟม ถุงพลาสติก					
10.	ท่านส่งเสริมให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล					
11.	ท่านส่งเสริมให้ผู้อื่นคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์					

2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

หมายเลข 5 คือ ได้รับทราบข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ

หมายเลข 4 คือ ได้รับทราบข่าวสารบ้างบางครั้ง

หมายเลข 3 คือ ได้รับทราบข่าวสารปานกลาง

หมายเลข 2 คือ ได้รับทราบข่าวสารน้อย

หมายเลข 1 คือ ไม่เคยรับทราบข่าวสารเลย

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ความถี่ที่ได้รับ ข่าวสาร				
	5	4	3	2	1
1. ท่านได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย ของทางเทศบาลตำบลเชิงทะเลบ้างหรือไม่ (ถ้าไม่เคยข้ามไปส่วนที่3)					
2. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย ของทางเทศบาลจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)					
2.1 วิทยุท้องถิ่น					
2.2 โทรทัศน์					
2.3 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น					
2.4 แผ่นพับ/ใบปลิว/แผ่นป้าย					
2.5 รถกระจายเสียง					
2.6 เสียงตามสายในชุมชน					
2.7 เพื่อนบ้าน/เพื่อนร่วมงาน					
2.8 การแจ้งข่าวสารจากผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน					
2.9 อื่น ๆ (ระบุ)					

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน มากน้อยเพียงใด

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

หมายเลข 5 คือ มีส่วนร่วมมากที่สุด หมายถึง มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ หรือทุกครั้งที่มีโอกาส

หมายเลข 4 คือ มีส่วนร่วมมาก หมายถึง ปฏิบัติบ้างบางครั้ง

หมายเลข 3 คือ มีส่วนร่วมปานกลาง หมายถึง มีการปฏิบัติบ้างแล้วแต่โอกาส/ความสะดวก

หมายเลข 2 คือ มีส่วนร่วมน้อย หมายถึง มีการปฏิบัติเพียงเล็กน้อย หรือน้อยครั้ง

หมายเลข 1 คือ มีส่วนร่วมน้อยที่สุด หมายถึง มีการปฏิบัติเพียงครั้งเดียวแล้วไม่ปฏิบัติอีกเลย

หมายเลข 0 คือ ไม่มีส่วนร่วมเลย หมายถึง ไม่เคยมีการปฏิบัติเลย

ครัวเรือนของท่านได้เข้าร่วมการทำกิจกรรมต่อไปนี้บ้างหรือไม่	ระดับการมีส่วนร่วม					
	5	4	3	2	1	0
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา						
1. การพูดคุย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงปัญหาของการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์กับบุคคลต่าง ๆ ในที่ประชุมของชุมชน						
2. การเสนอปัญหา/รับฟังปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ในที่ประชุมของชุมชน						
3. การเสนอปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์หรือการจัดการมูลฝอยไปยังเทศบาล ไม่ว่าวิธีการใด เมื่อมีโอกา						
4. อื่น ๆ (ระบุ)						
การมีส่วนร่วมในการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน						
5. . การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ในที่ประชุมของชุมชน หรือเทศบาล						
6. การเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นหรือแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอยในที่ประชุมของชุมชน หรือเทศบาล						
7. การแจ้งปัญหาหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ผ่านตัวแทนชุมชน						

ครัวเรือนของท่านได้เข้าร่วมการทำกิจกรรมต่อไปนี้บ้างหรือไม่	ระดับการมีส่วนร่วม					
	5	4	3	2	1	0
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
8. การคัดแยกมูลฝอยบางประเภทเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่						
9. การคัดแยกเศษอาหารมาใช้ประโยชน์ เช่น นำไปเลี้ยงสัตว์ นำไปทำปุ๋ย						
10. ทิ้งมูลฝอยโดยแยกประเภทมูลฝอย ใส่อ่างที่เทศบาล จัดไว้ให้						
11. การชักชวน ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในครอบครัว และสมาชิกคนอื่นในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ในชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย เช่น กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ การฝึกอบรมทำน้ำหมักจุลินทรีย์ เป็นต้น						
12. การแนะนำให้ความรู้เรื่องการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์แก่สมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลอื่น						
13. การติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์						
14. การติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล และหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย						
15. อื่น ๆ (ระบุ)						
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
16. ท่านมีรายได้จากการนำมูลฝอยบางประเภทไปขาย						
17. ท่านทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพ จากมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของท่าน						
18. ท่านรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของท่านสะอาด เรียบร้อย						
19. ท่านสามารถติดต่อ สื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น						
20. กิจกรรมอื่น ๆ (ระบุ)						
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
21. การร่วมประชุมสรุปผลและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของชุมชนกับเทศบาล						
22. การสังเกตพฤติกรรมร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านจัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน						

ครัวเรือนของท่านได้เข้าร่วมการทำกิจกรรมต่อไปนี้บ้างหรือไม่	ระดับการมีส่วนร่วม					
	5	4	3	2	1	0
23. การสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เก็บขนมูลฝอย ของเทศบาล						
24. การติดตามและรับทราบผลการดำเนินงาน และ โครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ของเทศบาลฯ						
25. อื่น ๆ (ระบุ)						

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. ท่านคิดว่าขณะนี้ในชุมชนของท่านมีปัญหาจากมูลฝอยหรือไม่

() 1. ไม่มี

() 2. มี (ระบุ)

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเทศบาล
ตำบลเชิงทะเล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ไม่มีความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย

() ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม

() ไม่เคยได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากสื่อต่าง ๆ ของ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

() เจ้าหน้าที่เทศบาลมาเก็บขนมูลฝอยไม่ตรงเวลา

() แหล่งรองรับ เช่น จำนวนถังขยะไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่/สถานที่ตั้ง

() ปัญหาสัตว์คุ้ยเขี่ยมูลฝอยในถังรองรับมูลฝอย

() ผู้นำชุมชนไม่มีบทบาทในการรณรงค์การจัดการมูลฝอยในชุมชน

() จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการดำเนินงานจัดการมูลฝอย

() อื่น ๆ (ระบุ)

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของเทศบาล
ตำบลเชิงทะเล

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
KNO1	10.6000	6.8690	.1503	.7187
KNO2	10.6333	5.7575	.6230	.6510
KNO3	10.4000	6.5931	.3897	.6879
KNO4	10.3333	7.1954	.1264	.7129
KNO5	10.3000	7.1828	.1826	.7080
KNO6	10.7667	6.5299	.2730	.7029
KNO7	10.4667	6.8782	.1915	.7105
KNO8	10.3333	7.0575	.2127	.7058
KNO9	10.3000	7.1828	.1826	.7080
KNO10	10.3333	6.9195	.3007	.6984
KNO11	10.4000	6.7310	.3156	.6959
KNO12	10.7000	5.8034	.5868	.6561
KNO13	10.5333	6.1885	.4699	.6753
KNO14	10.4333	6.3230	.4921	.6750
KNO15	10.7333	6.7540	.1826	.7155

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 15

Alpha = .7105

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
AW1	59.4667	24.8092	.5033	.7740
AW2	59.7000	25.5966	.3397	.7845
AW3	59.3333	24.7126	.5498	.7716
AW4	59.6333	24.7230	.5367	.7722
AW5	59.6333	26.5161	.1506	.7984
AW6	59.6333	26.9299	.0611	.8082
AW7	60.0667	22.2023	.5819	.7625
AW8	59.7667	22.6678	.6424	.7583
AW9	59.3667	25.6885	.2751	.7894
AW10	60.4333	29.4264	-.2292	.8390
AW11	59.4333	24.7368	.6002	.7699
AW12	59.5667	24.7368	.6002	.7699
AW13	60.2333	21.9782	.6988	.7517
AW14	60.2333	22.0471	.6887	.7527
AW15	59.5000	24.5345	.4438	.7767

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 15

Alpha = .7919

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
P12.1	22.1000	60.5759	.2652	.8642
P12.2	20.0333	71.5506	-.0439	.8523
P12.3	20.3333	71.6092	-.0611	.8632
P12.4	23.3000	55.5966	.6269	.8168
P12.5	23.5000	62.8793	.4349	.8348
P12.6	23.1667	53.3851	.7930	.7996
P12.7	23.4000	55.3517	.8043	.8021
P12.8	23.1333	55.4989	.8149	.8017
P12.9	23.2000	51.2000	.8110	.7953
P12.10	22.8333	51.3161	.7291	.8046

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 10

Alpha = .8409

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
NEW2.1	15.8333	30.9713	.6803	.6841
NEW2.2	15.9333	33.9954	.5144	.7137
NEW2.3	15.9333	33.9954	.5144	.7137
NEW2.4	15.8333	32.9023	.6201	.7015
NEW2.5	14.7667	34.2540	.1279	.7681
NEW2.6	13.3000	31.4586	.3317	.7300
NEW2.7	15.0333	29.7575	.4248	.7131
NEW2.8	15.2667	25.1678	.8215	.6289
NEW2.9	14.9000	28.7828	.3020	.7573

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 9

Alpha = .7377

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
PAR1	30.8000	426.0966	.7852	.9231
PAR2	30.8000	425.6828	.7932	.9230
PAR3	30.7000	438.4931	.6050	.9259
PAR4	31.2333	471.0126	.0000	.9307
PAR5	30.8333	431.5230	.7896	.9236
PAR6	30.8000	427.8897	.8031	.9231
PAR7	30.4667	434.9471	.5926	.9259
PAR8	28.4000	421.4207	.5046	.9290
PAR9	30.3333	417.8161	.7293	.9235
PAR10	26.2667	472.4782	-.1888	.9311
PAR11	29.5333	413.0851	.6147	.9264
PAR12	29.8667	411.3609	.7591	.9228
PAR13	29.8667	402.1195	.8838	.9202
PAR14	29.3333	416.5057	.7300	.9234
PAR15	31.2333	471.0126	.0000	.9307
PAR16	28.7333	457.9264	.0868	.9386
PAR17	30.7333	432.7540	.6580	.9250
PAR18	28.5000	415.9828	.6815	.9244
PAR19	28.2667	425.6506	.6353	.9252
PAR20	31.2333	471.0126	.0000	.9307
PAR21	30.9000	433.0586	.7620	.9240
PAR22	30.4333	421.3575	.7600	.9231
PAR23	28.4333	443.2885	.5577	.9266
PAR24	30.6667	430.7126	.7645	.9238
PAR25	31.2333	471.0126	.0000	.9307

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 25

Alpha = .9291

ภาคผนวก ค

**กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
กำหนดการ และรายละเอียดกิจกรรม**

กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1. หลักการและเหตุผล

ปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นจากครัวเรือน ร้านค้า ตลาด สถานที่ราชการ และสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการประกอบอาชีพ และการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวัน โดยส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ในด้านของกลิ่นที่รบกวน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์พาหะนำโรค ซึ่งจำเป็นต้องคัดแยก และนำไปกำจัดอย่างเหมาะสม เพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน

เทศบาลตำบลเชิงทะเล มีประชากร 3,455 คน จำนวนครัวเรือน 1,671 ครัวเรือน มีปริมาณมูลฝอยโดยเฉลี่ย 10 ตัน/วัน ซึ่งมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นมูลฝอยอินทรีย์ร้อยละ 63 ในปี 2548 เทศบาลจึงดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ เพื่อลดและคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ ออกจากมูลฝอยประเภทอื่น ๆ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จด้วยดีนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ดังนั้นจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยขึ้น เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองต่อกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหามูลฝอย และภาวะโลกร้อน
- 2.2 เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล
- 2.3 เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล

3. สถานที่ดำเนินการ

- 3.1 บริเวณซอยเชิงทะเล 12 โดยจัดกิจกรรม 2 ครั้ง ในบริเวณต้นซอย และท้ายซอย
- 3.2 เส้นทางถนนศรีสุนทร

4. ระยะเวลาดำเนินการ เดือนมีนาคม 2551

5. เป้าหมาย

5.1 สมาชิกในชุมชนที่อาศัยในซอยเชิงทะเล 12

5.2 บ้านเรือนที่อาศัยอยู่ริมถนนศรีสุนทร

6. วิธีดำเนินการ

6.1 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม

6.3 จัดทำสื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม

6.4 จัดอบรมให้ความรู้ เรื่องมูลฝอย และภาวะโลกร้อน พร้อมทั้งให้ข้อมูล

ข่าวสารกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ในซอยเชิงทะเล 12

6.5 แจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย และภาวะโลกร้อน พร้อมทั้ง
ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย ในเส้นทางถนนศรีสุนทร

7. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเชิงทะเล

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกและให้ความร่วมมือในการคัดแยกมูลฝอยมากขึ้น

8.2 สามารถลดปริมาณมูลฝอยจากครัวเรือนได้

กำหนดการ
กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
วันที่ 12 และ 25 มีนาคม 2551
ณ ซอยเชิงทะเล 12 เทศบาลตำบลเชิงทะเล
เวลา 10.00 – 12.00 น.

09.45 - 10.00 น.	ลงทะเบียน
10.00 – 10.15 น.	การสร้างความสัมพันธ์
10.15 – 10.45 น.	ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย
10.45 – 11.00 น.	ภาวะโลกร้อน
11.00 – 11.30 น.	กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล
11.30 – 12.00 น.	แลกเปลี่ยนประสบการณ์
12.00 น.	เดินทางกลับ

ตาราง 47 แผนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1 และ 2

กิจกรรม	เวลา	วัตถุประสงค์	ลักษณะกิจกรรม	อุปกรณ์	ผู้รับผิดชอบ
1. ลงทะเบียน	09.45 - 10.00 น.	เพื่อทราบจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม		- โฉ๊ะลงทะเบียน - แบบฟอร์มการลงทะเบียน - ปากกา	น.ส.ณิรวรรณ
2. การสร้าง ความสัมพันธ์	10.00 – 10.15 น.	เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม	แนะนำตัว ร่วมพูดคุยและซักถาม		น.ส.ณิรวรรณ
3. ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย	10.15 – 10.45 น.	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการจัดการมูลฝอย	ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมูลฝอย ได้แก่ สถานการณ์มูลฝอยของจังหวัดภูเก็ต องค์ประกอบของมูลฝอย	- ป้ายนิทรรศการ	น.ส.ณิรวรรณ
4. ภาวะโลกร้อน	10.45 – 11.00 น.	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องภาวะโลกร้อน	ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะโลกร้อน ได้แก่ ความหมาย ผลกระทบที่เกิดจากภาวะโลกร้อน และผลกระทบจากมูลฝอยที่มีต่อภาวะโลกร้อน	- ป้ายนิทรรศการ	น.ส.ณิรวรรณ
5. กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	11.00 – 11.30 น.	เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาล	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมคัดแยกมูลฝอย อินทรีย์ กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว และกลุ่มน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพของเทศบาล		* นายอาทิตย์ นักวิชาการ สุขาภิบาล

ตาราง 47 (ต่อ)

กิจกรรม	เวลา	วัตถุประสงค์	ลักษณะกิจกรรม	อุปกรณ์	ผู้รับผิดชอบ
6. แลกเปลี่ยน ประสบการณ์	11.30 – 12.00 น.	เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ด้านการ จัดการมูลฝอยตาม แนวคิดของผู้เข้าร่วม กิจกรรม	ใช้การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับประเด็นเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ มูลฝอย	- ปากกาเคมี - กระดาษบรูฟ	น.ศ.ณิรารรณ
7. เดินทางกลับ	12.00 น.				

หมายเหตุ : ในการจัดกิจกรรมในซอยเชิงทะเล 12 ผู้วิจัยใช้รูปแบบกิจกรรมเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง

* ในการจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเอง

ภาคผนวก ง

คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	x10	x11	x12	x13	x14	x15	x16	x17	x18	x19	x20	x21	x22	x23	x24	x25	x26	y	
x1	1.000																											
x2	0.423	1.000																										
x3	0.199	0.000	1.000																									
x4	0.855	0.207	0.049	1.000																								
x5	0.000	0.003	0.000	0.000	1.000																							
x6	0.000	0.000	0.358	0.093	0.000	1.000																						
x7	0.409	0.441	0.171	0.880	0.031	0.135	1.000																					
x8	0.147	0.052	0.001	0.419	0.000	0.366	0.000	1.000																				
x9	0.774	0.000	0.000	0.736	0.000	0.008	0.002	0.467	1.000																			
x10	0.080	0.000	0.058	0.438	0.213	0.000	0.448	0.792	0.000	1.000																		
x11	0.864	0.093	0.515	0.051	0.010	0.664	0.869	0.997	0.003	0.821	1.000																	
x12	0.541	0.000	0.600	0.026	0.014	0.034	0.000	0.858	0.000	0.000	0.650	1.000																
x13	0.948	0.000	0.000	0.470	0.000	0.001	0.001	0.595	0.000	0.000	0.021	0.000	1.000															
x14	0.586	0.003	0.394	0.489	0.016	0.026	0.311	0.317	0.000	0.614	0.242	0.056	0.001	1.000														
x15	0.836	0.000	0.798	0.939	0.035	0.029	0.001	0.731	0.000	0.001	0.308	0.000	0.000	0.010	1.000													
x16	0.468	0.000	0.715	0.559	0.049	0.013	0.002	0.560	0.000	0.001	0.177	0.000	0.000	0.005	0.000	1.000												
x17	0.431	0.000	0.903	0.032	0.692	0.134	0.002	0.976	0.000	0.000	0.859	0.000	0.000	0.049	0.000	0.000	1.000											
x18	0.817	0.775	0.894	0.743	0.674	0.923	0.163	0.459	0.879	0.808	0.179	0.352	0.848	0.635	0.933	0.523	0.694	1.000										
x19	0.847	0.000	0.563	0.177	0.475	0.047	0.051	0.883	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.001	0.000	0.000	0.000	0.441	1.000									
x20	0.657	0.000	0.356	0.437	0.398	0.078	0.041	0.715	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.674	0.000	1.000								
x21	0.619	0.000	0.283	0.559	0.299	0.087	0.043	0.716	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.541	0.000	0.000	1.000							
x22	0.025	0.269	0.932	0.954	0.016	0.356	0.685	0.340	0.004	0.731	0.000	0.000	0.002	0.046	0.000	0.000	0.000	0.983	0.000	0.000	0.000	1.000						
x23	0.000	0.273	0.030	0.874	0.015	0.003	0.446	0.339	0.063	0.405	0.489	0.682	0.836	0.964	0.863	0.668	0.796	0.891	0.754	0.991	0.973	0.109	1.000					
x24	0.439	0.000	0.000	0.398	0.053	0.747	0.761	0.215	0.012	0.021	0.489	0.901	0.053	0.396	0.692	0.737	0.198	0.806	0.639	0.803	0.745	0.024	0.000	1.000				
x25	0.992	0.003	0.000	0.002	0.000	0.814	0.352	0.131	0.146	0.771	0.207	0.096	0.538	0.338	0.202	0.018	0.000	0.792	0.303	0.743	0.869	0.002	0.007	0.000	1.000			
x26	0.133	0.993	0.022	0.481	0.060	0.257	0.343	0.861	0.885	0.839	0.951	0.160	0.601	0.998	0.031	0.017	0.000	0.963	0.053	0.079	0.090	0.007	0.075	0.002	0.000	1.000		
y	0.202	0.996	0.007	0.031	0.020	0.129	0.320	0.983	0.443	0.387	0.558	0.001	0.161	0.303	0.007	0.000	0.000	0.024	0.001	0.004	0.004	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	1.000

หมายเหตุ

x1 = เพศ

x2 = อายุ

x3 = ระดับการศึกษา

x4 = อาชีพ

x5 = รายได้

x6 = สถานภาพในครัวเรือน

x7 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

x8 = รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน

x9 = ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนของครัวเรือน

x10 = การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

x11 = ประเภทของครัวเรือน

x12 = ภูมิตำเนาเดิม

x13 = ระยะเวลาที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาล

x14 = เหตุผลที่ย้ายมาอยู่ในเขตเทศบาล

x15 = ญาติพี่น้องอาศัยในซอยเดียวกัน

x16 = ญาติพี่น้องอาศัยในซอยอื่น

x17 = ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีในชุมชน

x18 = สถานภาพในชุมชน

x19 = การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งนายกเทศมนตรี

x20 = เหตุผลในการเลือกนายกเทศมนตรี

x21 = เหตุผลในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น

x22 = ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาล

x23 = ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมูลฝอย

x24 = ทักษะคติต่อมูลฝอย

x25 = พฤติกรรมด้านการจัดการมูลฝอย

x26 = การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย

y = การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

ภาคผนวก จ

รูปแบบสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1. แผ่นพื้บภาวะโลกร้อน

ช่วยกันลดขยะ....ลดปัญหาโลกร้อนได้อย่างไร

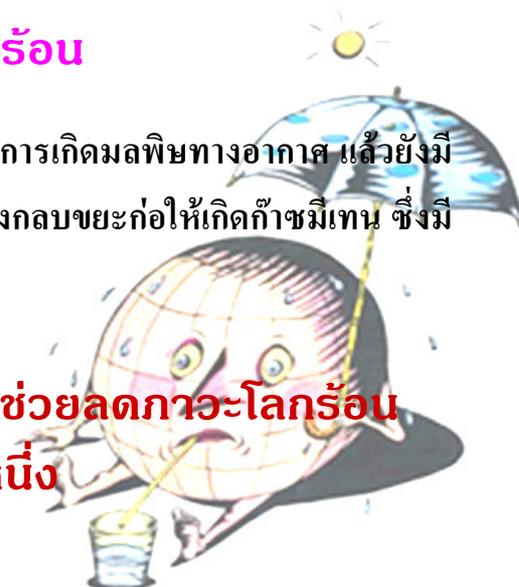
โลกร้อนคืออะไร?

คือปรากฏการณ์ที่อุณหภูมิของโลก และผืนมหาสมุทรสูงขึ้น โดยมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และก๊าซเรือนกระจกอื่น ๆ เป็นตัวการกักเก็บความร้อนจากดวงอาทิตย์ไว้ไม่ให้คายออกไปสู่อวกาศ

ขยะเกี่ยวข้องกับโลกร้อน

การกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา เสี่ยงต่อการเกิดมลพิษทางอากาศ แล้วยังมี ส่วนเพิ่มก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ส่วนการฝังกลบขยะก่อให้เกิดก๊าซมีเทน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อภาวะโลกร้อน

ดังนั้น การลดปริมาณขยะจึงช่วยลดภาวะโลกร้อน
ได้อีกทางหนึ่ง

โดย

เทศบาลตำบลเชิงทะเล โทร. 076-324440

2. ตารางเก็บขนมูลฝอยเทศบาลตำบลเชิงทะเล

 <p>ขยะทั่วไป</p>	<p>เก็บทุกวัน เวลา 20.00 น. เป็นต้นไป</p>	<p>เข้าเตาเผาขยะ/ฝังกลบ</p>
 <p>ขยะอินทรีย์ (ข้าวหมุ่ / เศษอาหาร)</p>	<p>เก็บทุกวัน เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป</p>	<p>นำไปเลี้ยงสัตว์</p>
 <p>กิ่งไม้ / ขยะชิ้นใหญ่</p>	<p>เก็บทุกวันจันทร์และพฤหัสบดี เวลา 08.30-11.30 น.</p>	<p>นำไปกำจัดอย่างถูกวิธี</p>
 <p>ขวดแก้ว / ขยะพิษ</p>	<p>เก็บทุกวันพุธ เวลา 13.30-15.30 น.</p>	<p>เก็บรวบรวมนำไปแปรรูปใหม่และกำจัด อย่างปลอดภัย</p>

3. แผ่นพับแยกขวดแก้ว

ปุ๋ยชั้นยอดจากเศษอาหาร

เศษอาหารที่เราเคยใช้เลี้ยงสัตว์หรือที่ชาวภูเก็ตรู้จักว่า “ตู้่งพูน” เวลานั้นกลายเป็นปัญหาเช่นกัน กว่าครึ่งของขยะรวมเป็นขยะประเภท “ตู้่งพูน” และทิ้งไม่โยนหน้า ขยะเหล่านี้ไม่ควรนำไปเผา เพราะนอกจากนำไปเลี้ยงสัตว์ได้แล้วยังใช้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้ด้วย

ที่บ้านบ่อกรวด เทศบาลตำบลเทพกระษัตรีพิสูจน์ให้เห็นว่า เมื่อเราแยกเศษอาหารออกมาได้ เราจะได้ประโยชน์จากการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ นอกจากนี้ หากเรามีเศษอาหารมากๆ เราสามารถผลิตก๊าซชีวภาพจากเศษอาหารได้แล้วนำไปผลิตกระแสไฟฟ้า มีตัวอย่างที่เทศบาลนครระยอง และโครงการผลิตก๊าซชีวภาพโดยการสนับสนุนจากกระทรวงพลังงานหลายแห่ง

เวลานี้หลายท้องถิ่นในภูเก็ตมีการคัดแยกและเก็บขนขยะประเภทเศษอาหารแล้วนำไปเลี้ยงสัตว์และทำปุ๋ย โดยมีการเก็บเศษอาหารทุกวันตอนเย็น

ขยะอันตรายจากชุมชน

ขยะอันตรายจากชุมชนได้แก่ ภาชนะบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุสารเคมี ยาฆ่าแมลง สี รวมถึงยาหมดอายุ ถ่านไฟฉายหลอดไฟประเภทต่างๆ ขยะอันตรายเหล่านี้ปะปนอยู่ในขยะที่เราทิ้งลงถัง เมื่อนำไปเผา สารเคมีเหล่านี้จะกลายเป็นก๊าซหรือซีเมนต์ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อม

แม้จะมีปริมาณไม่มากแต่ขยะอันตรายจากชุมชนมีความเป็นพิษที่เข้มข้น เราจึงไม่ควรให้ขยะเหล่านี้ปะปนเข้าเตาเผา เมื่อแยกขยะอันตรายแล้ว เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลจะมาจัดเก็บโดยจะแจ้งกำหนดวันเวลาในการจัดเก็บอย่างน้อยเดือนละครั้ง

ขยะต้องลด มีกฎต้องทำ ๖ ข้อคัดควรจำ ก่อนนำลงถัง*

*คำขวัญรางวัลชมเชยประจำปี 2550 เด็กหญิงปานิสรา ชูแก้ว โรงเรียนสตรีภูเก็ต

วิกฤตขยะ เร่งแก้ไข ร่วมมือลดใช้ ร่วมใจคัดแยก*

ด้วยความร่วมมือของ
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต
เครือข่ายท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม
บริษัท บางกอกกล๊าส จำกัด

*คำขวัญชนะเลิศเพื่อการรณรงค์ประจำปี 2550 ระดับประชาชนทั่วไป นางดวงพร ภูววรรณกุล

3. แผ่นพับแยกขวดแก้ว (ต่อ)

ขยะล้นภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตมีระบบกำจัดขยะเพียงแห่งเดียวคือ เตาเผาขยะ ตั้งอยู่บริเวณสะพานหิน ตำบลวิชิต ก่อสร้างตั้งแต่ปี 2541 สามารถเผาขยะได้วันละประมาณ 250 ตัน ทุกวันนี้ ขยะที่จัดเก็บจากอบต. และเทศบาลต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ตเพิ่มขึ้นมากจนเกิน 500 ตันต่อวัน ทำให้เตาเผาที่มีอยู่เผาไม่หมด ขยะบางส่วนจึงต้องเทกองไว้ด้านหลังกองเตาเผา จนกองขยะสูงชันเรื่อยๆ และเกิดผลกระทบทั้งเรื่องกลิ่น แผลงวันและน้ำเสีย

ขยะที่เราทิ้งแล้วถูกเก็บขนไปที่เตาเผาโดยส่วนใหญ่เป็นขยะเปียกประเภท **"เศษอาหาร"** ที่ไม่เหมาะกับเตาเผามีมากกว่า 60% ทำให้เตาเผาเสื่อมโทรมเร็ว การทำงานของเตาเผาไม่มีประสิทธิภาพ และมีค่าใช้จ่ายในการเผาที่สูง นอกจากขยะประเภทเศษอาหารแล้ว ยังมีขยะอีกประเภทหนึ่งที่ไม่ควรทิ้งรวมแล้วนำไปเผา ขยะประเภทนี้ได้แก่ กระป๋องหรือซองยาฆ่าแมลง สารเคมี ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ซึ่งเราเรียกรวมๆ ว่า **"ขยะอันตราย"** เพราะเมื่อเราเผาขยะเหล่านี้ อาจกลายเป็นก๊าซและเถ้าที่เหลือจากการเผาที่เป็นอันตราย

เมื่อถูกเก็บก็ต้องกำจัดขยะด้วยการเผา เราจึงต้องช่วยกันดูแลว่าการเผาขยะจะต้องไม่สร้างผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของพวกเรา

ไม่นานมานี้ เมื่อนำมันขึ้นราคา ค่าขนส่งแพงขึ้น ชาวตักแก้วประเภทต่างๆ ที่เคยขายได้ราคาดีกลับมีราคาลดลงจนเกือบขาดทุน จนไม่มีใครสนใจแยกแก้วไว้ขายอีก ทำให้ขวดแก้วประเภทต่างๆ ถูกทิ้งลงถังขยะ และเข้ามาที่เตาเผาเป็นจำนวนมาก ขยะจากบางท้องถิ่นมีขวดถึง 1 ใน 4 ของขยะที่เก็บขึ้นมา เตาเผานอกจากจะเผาแก้วไม่ได้แล้วยังอาจทำให้เตาเผาเสียหายได้ ดังนั้นเราจึงต้องช่วยกันแยกแก้วเพื่อลดค่าขนส่งขยะ ลดภาระในการกำจัด

แก้วไม่มีขยะ

แก้วเป็นวัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ หมุนเวียนได้นับครั้งไม่ถ้วน การนำแก้วกลับมาใช้ใหม่นอกจากช่วยประหยัดทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตแก้วแล้ว การนำแก้วเก่ามาหลอมเป็นแก้วยังช่วยประหยัดพลังงานได้อีกด้วย

การรีไซเคิลแก้ว 1 ใบ ช่วยประหยัดพลังงานเท่ากับเราใช้แสงสว่างจากหลอดประหยัดพลังงานขนาด 20 วัตต์ ได้นานถึง 20 ชั่วโมง ลองคิดว่าแก้วที่เราทิ้งวันหนึ่งกี่ใบ?

การที่แก้วในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตกลายเป็นตัวปัญหา ก็เพราะกลไกที่ช่วยให้เกิดการรวบรวมและขนส่งแก้วไปยังโรงงานผลิตแก้วซึ่งก็คือร้านรับซื้อวัสดุรีไซเคิล ไม่รับซื้อหรือรับซื้อในราคาต่ำมาก ทำให้ชาวบ้านทิ้งแก้วปนกับขยะอื่นๆ

ไม่น่าเชื่อว่าเป็นถึงขยะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีขวดแก้วทิ้งปนอยู่ถึง 1 ใน 4 ของน้ำหนักขยะรวม ทำให้ท้องถิ่นเสียค่าเก็บรวบรวม ค่าขนส่งและค่าเผาไปโดยไม่เกิดประโยชน์

ข่าวดี

เพื่อร่วมกันคัดแยกแก้วออกจากขยะทั่วไป เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดภูเก็ตกำหนดให้มีการเก็บ**แก้วทุกวันนี้** นอกจากนี้ ยังมีจุดรองรับแก้วตามสถานที่สำคัญเพื่อช่วยในการรวบรวมแก้วไม่ให้ปะปนเข้าเตาเผา

สอบถามรายละเอียดได้ที่
เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่ท่านอยู่หรือที่
องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต
โทรศัพท์ 076 211877
มูลนิธิเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน
โทรศัพท์ 076 234664

โปรดจำไว้ว่า **แก้วไม่ใช่ขยะ** แต่แก้วเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า หากเราช่วยกันแยกก่อนทิ้ง นำกลับมาใช้ใหม่ ช่วยลดการใช้พลังงาน และที่สำคัญคือ **ช่วยไม่ให้ขยะล้นภูเก็ต**

คิดก่อนใช้ แยกก่อนทิ้ง วิกฤตจริง ลดการทิ้งขยะ**

**คำขวัญชนะเลิศประจำปี 2550 ประเภทเยาวชน เด็กหญิงสายไหม แก้วยอดจันทร์ โรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง (ศูนย์ศึกษานูถกิจอุทิศ)

4. นวัตกรรมใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ครั้งที่ 1 และ 2

ภาคผนวก ฉ

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
ครั้งที่ 1

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
ครั้งที่ 1

ณ. ของเชิงทะเล 12 เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

วันที่ 12 มีนาคม 2551

1. นางประนิจ คุณยลักษณ์
2. นางจรวาย ชูภัก
3. นางนวล สะมงคล
4. นางวัฒนา วงจินะ
5. นางวิญญา พิภทอง
6. นางปานทอง เครือเนตร
7. นางชี ชิดเขียว
8. นายศักรินทร์ แซ่ตัน
9. นางนรินทร์ แก้วพิทักษ์
10. นายจรูญ แก้วพิทักษ์
11. นางสาวจรรุวรรณ ควงอาจ
12. นายอาทิตย์ นพแก้ว

นักวิชาการสุขาภิบาล เทศบาลตำบลเชิงทะเล

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
ครั้งที่ 2

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
ครั้งที่ 2

ณ. ของเชิงทะเล 12 เทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

วันที่ 25 มีนาคม 2551

1. นางนิยง มินยง
2. นายจุ่น ศิวรักษ์
3. นางสาวห้ว สิมภูมิกุล
4. นางเจียม สารบุ
5. นางสาวสิริพร ดอกเทียน
6. นายพรชัย ดอกเทียน
7. นางสาวนิจติยา ปัสสามาลา
8. นางสาวจารุวรรณ ดวงอาจ
9. นายสมชาย ดอกเทียน

ประธานชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเชิงทะเล

ภาคผนวก ข

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

DEVELOPMENT OF ENVIRONMENT AND ENERGY FOUNDATION (ชื่อย่อ DEE)

ความเป็นมา

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ก่อตั้งเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2543 โดยความร่วมมือจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานมานานกว่า 20 ปี ภายใต้วัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ ดังนี้ (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน, 2552)

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน
2. ให้คำปรึกษาและบริการเพื่อการพัฒนาด้านพลังงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร บทความวิชาการแก่ประชาชนที่สนใจทั่วไป
3. ร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กรเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึง องค์กร ระหว่างประเทศ เพื่อสาธารณประโยชน์ และส่งเสริมวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ
4. จัดหารายได้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ

กรรมการบริหารมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ประกอบด้วย

1. นายพิริยุดม วรรณพฤกษ์	ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิฯ
2. นายสุธีระ ประเสริฐสรรพ	รองประธานกรรมการ
3. นายกำพล ประทีปชัยกูร	กรรมการ
4. นายสมชาย นิติกาญจนา	กรรมการ
5. นายสมเกียรติ คุณเผือก	กรรมการ
6. นางสาวกานต์ชนิต หิรัณย์ภิญโญภาส	กรรมการและเหรัญญิก
7. นางรุ่งนภา สีดาคุณ	กรรมการและเลขานุการ

การดำเนินงานของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

1. สนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยกระบวนการความร่วมมือของประชาชน
2. การดำเนินกิจกรรมที่มีส่วนช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐ
3. ให้คำปรึกษา แนะนำ อบรม ดำเนินกิจกรรมและประเมินผลกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจ ถึงแนวทางในการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ ให้กับเยาวชน ประชาชน และหน่วยงานที่สนใจ
4. การจัดทำฐานข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอย สำหรับการวิจัยหรือพัฒนาระบบการจัดการมูลฝอยของหน่วยงานภาค

โครงการต่างๆ ที่ผ่านมา

1. โครงการการเสริมสร้างจิตสำนึก เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บริเวณแหล่งท่องเที่ยวในเขตควบคุมมลพิษ
2. โครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอย จังหวัดภูเก็ต
3. โครงการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี จ.ภูเก็ต
4. โครงการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะอย่างยั่งยืน
5. โครงการสำรวจ จัดเก็บ บันทึก และติดตามข้อมูลการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์ซัดชายฝั่งทะเลอันดามัน 6 จังหวัด
6. โครงการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร พื้นที่เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี
7. โครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอย จังหวัดภูเก็ต(The Study for Improvement of Waste Management in the Kingdom of Thailand)
8. โครงการสาธิตการแปรรูปขยะอินทรีย์เป็นปุ๋ยอินทรีย์ จ.ภูเก็ต เป็นต้น

ภาคผนวก ฅ

ภาพกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เทศบาลตำบลเชิงทะเล

1. กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์

2. กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว

2. กิจกรรมคัดแยกขวดแก้ว (ต่อ)

3. คณะทำงานกลุ่มนำหมักชีวภาพเทศบาลตำบลเชิงทะเล ไปศึกษาดูงาน ณ โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี

4. กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 1

5. กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 2

5. กิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซอยเชิงทะเล 12 ครั้งที่ 2 (ต่อ)

